

Δειγματικό
Υποστηρικτικό Υλικό
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΟΙΝΟΣ ΚΟΡΜΟΣ



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Δειγματικό
Υποστηρικτικό Υλικό
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΟΙΝΟΣ ΚΟΡΜΟΣ



ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Συγγραφική ομάδα:

Ευτυχία Πιπονίδου, Φιλολόγος, Λειτουργός Π.Ι.
Μαρία Πιτζιολή, Φιλολόγος, Λειτουργός Π.Ι.
Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Συνεργασία:

Ιωάννα Τσιλιγιάννη και Σωτήρης Τσέλικας,
Φιλολόγοι, συνεργάτες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας

Συντονισμός εργασιών:

Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Εποπτεία:

Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων
Σύνδεσμος Επιθεωρήτρια για τα Αρχαία Ελληνικά
Παύλος Δαπόλας, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Επιστημονική εποπτεία:

Καθηγητής Ιωάννης Καζάζης, Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Δρ Μαρία Οικονομίδου, πρώην ΠΛΕ

Σχεδιασμός εξωφύλλου:

Χρύσης Σιαμμάς, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Επιμέλεια έκδοσης:

Μαρίνα Άστρα Ιωάννου, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Συντονισμός έκδοσης:

Χρίστος Παρπούνας, Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Α΄ Δειγματική έκδοση 2017

Β΄ Δειγματική έκδοση 2018

Ανατύπωση 2020 (Με μικροδιορθώσεις)

Εκτύπωση: Συκάρης Graph

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου/διδακτικού υλικού που καλύπτεται από πνευματικά δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας / Υ.Α.Π.

ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ η χρήση του αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς, στο πλαίσιο των μαθημάτων στα σχολεία.

ISBN: 978-9963-54-145-4



Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε ανακυκλωμένο χαρτί σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προερχόμενο από διαχείριση απορριμμάτων χαρτιού. Το υπόλοιπο ποσοστό προέρχεται από υπεύθυνη διαχείριση δασών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Παίζειν ἄμα καὶ σπουδάζειν	6
Λεξιλογικές ασκήσεις: λέγω Ἐπιστημῶν ἐπίσκεψις: Ξένων γλωσσῶν προέλευσις Ρήμα εἰμί σε Ενεστώτα καὶ Μέλλοντα Υποκείμενο Κατηγορούμενο	
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Ἡ φιλανθρωπία	19
Λεξιλογικές ασκήσεις: λαμβάνω/λείπω Ἐπιστημῶν ἐπίσκεψις: Φυσικῆς Ζητήματα Β΄ Κλίση Ονομάτων Ενεστώτας καὶ Μέλλοντας Ε.Φ καὶ Μ.Φ. Συνταξὴ τοῦ Ἀπαρεμφάτου	
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Οἱ ἄνθρωποι ὡς παιδαγωγοί	38
Λεξιλογικές ασκήσεις: ἄγω Ἐπιστημῶν ἐπίσκεψις: Μαθηματικῶν προβλήματα Α΄ Κλίση Ονομάτων Παρατατικός καὶ Αόριστος Ε.Φ. καὶ Μ.Φ. Το Ἀντικείμενο (σε αἰτιατική, δοτική καὶ γενική)	
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Ἡ φιλία	60
Λεξιλογικές ασκήσεις: φιλῶ Ἐπιστημῶν ἐπίσκεψις: Βιολογίας ἔργα Συμφωνόληκτα Ὄνόματα Γ΄ Κλίσης	
ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Μέτρον ἄριστον	81
Λεξιλογικές ασκήσεις: βάλλω Ἐπιστημῶν ἐπίσκεψις: Χημείας ἀναδεύσεις Φωνηεντόληκτα Ὄνόματα Γ΄ Κλίσης Ἡ λειτουργία τῆς Ἐπιθετικῆς καὶ Ἐπιρρηματικῆς Μετοχῆς	
ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Ἡ ματαιοδοξία	95
Λεξιλογικές ασκήσεις: καλῶ/κλίνω Ἐπιστημῶν ἐπίσκεψις: Οἰκονομικῶν ὑπολογισμοί, Λογιστικῆς ἀπολογισμοί Ἡ κλίση τῶν ἐπιθέτων	

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Α) Θουκυδίδη <i>Δημηγορίες, Διάλογος Μηλίων και Αθηναίων</i> , ΥΑΠ	111
Β) Ξενοφώντος <i>Ἑλληνικά</i> 2.2.3–2.2.4	112
Γ) Θουκυδίδη <i>Επιτάφιος</i> 36, 37, 40, 41	113

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Στόχος μας τη φετινή χρονιά είναι αφενός μεν να απολαύσουμε σύντομα κείμενα με θέμα συνήθη ανθρώπινα χαρακτηριστικά (π.χ. φιλανθρωπία, ματαιοδοξία) και στάσεις ζωής (π.χ. οι άνθρωποι ως παιδαγωγοί, μέτρον ἄριστον), αφετέρου να αξιοποιηθούν τα κείμενα αυτά στον εμπλουτισμό της εργασίας μας στο μάθημα των Νέων Ελληνικών.

Στο πλαίσιο του Μαθήματος, γίνεται, επίσης, προσπάθεια να τύχουν γλωσσικής ερμηνείας βασικοί όροι άλλων μαθημάτων που διδάσκονται στην Α΄ Λυκείου, και συγκεκριμένα των Μαθηματικών, της Φυσικής, της Χημείας, της Βιολογίας, των Οικονομικών, των Αγγλικών και των Γαλλικών. Έτσι, κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει έμφαση στο λεξιλόγιο που αφορά στα μαθήματα Προσανατολισμού του τμήματός του¹.

Τέλος, τα εικαστικά που επιλέγησαν για κάθε ενότητα συνοδεύονται από ενδεικτικό σχετικό λεξιλόγιο, έτσι ώστε να υποστηριχθεί η παραγωγή λόγου για τα συγκεκριμένα έργα. Αξίζει να σημειωθεί ότι, τα ίδια έργα διδάσκονται και στο Μάθημα της Τέχνης.

¹ Νοείται ότι ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να διαχειριστεί τη διδασκαλία των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων κατά τον αποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο. Είναι δυνατόν να γίνει επιλογή ή να δοθούν επιπλέον ασκήσεις. Επίσης, είναι δυνατόν να τροποποιηθεί η σειρά με την οποία τα φαινόμενα διδάσκονται κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Παίζειν ἄμα καὶ σπουδάζειν

Στο πιο κάτω κείμενο, μέσα από έναν όμορφο μύθο καθρεφτίζεται η προσπάθεια των νέων να επιλέξουν και να υιοθετήσουν θετικά πρότυπα μέσα από όλα όσα διδάσκονται, έτσι ώστε να συγκροτήσουν τελικά τη δική τους προσωπικότητα.



Ο Ξανθός Έφηβος 480-470 π.Χ.

Ζεὺς Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησεν, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Τούτοις δεῖ παραδείγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας, καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν, εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγινώσκειν. Ὡσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν ὀρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσιν, ἀφ' ἐκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσιν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους νεανίας μηδενὸς μὲν ἀπίρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν.

Ἰσοκράτους Πρὸς Δημόνικον 50-52

Λεξιλόγιο:

κολάζω = τιμωρώ

δεῖ (απρ.ρήμα) = πρέπει

χρῶμαι = χρησιμοποιώ

ὀρέγομαι= εκτείνομαι προς τα έξω, μεταφορικά επιθυμώ

καλοκαγαθία = αρμονία του σώματος και ομορφιά της ψυχής

τοῖς εἰρημένους< ὁ εἰρημένος (μετοχή Παρακειμένου του λέγομαι) = εκείνος που έχει λεχθεί

τὰ βέλτιστα (επίθ.)< υπερθετικός βαθμός του ἀγαθός= καλός

εἰρήκασιν< εἴρηκα (Παρακείμενος του λέγω)= έχω πει

ὥσπερ= ὅπως ακριβώς

ὄρῶ= βλέπω

ἄπας= ολόκληρος

καθιζάνω= καθίζω, κατασταλάζω

ἕκαστος= ο καθένας

δεῖ (απρ.ρήμα)= πρέπει

ἀπείρως (επίρ.)< ἄπειρος= εκείνος που δεν έχει πείρα ή και γνώσεις κάποιου πράγματος

θέν= από, πανταχόθεν= από παντού

Κατανόηση κειμένου

Νοηματικές ερωτήσεις:

1. Πώς συμπεριφέρθηκε ο Δίας στον Ηρακλή και πώς στον Τάνταλο, σύμφωνα με το πιο πάνω κείμενο;
 2. Πώς πρέπει να αξιοποιηθεί το παράδειγμα του Ηρακλή και του Τάνταλου από τους νέους της εποχής, σύμφωνα με τον Ισοκράτη;
 3. Ποιο καλό παράδειγμα αξιοποιείται από τον συγγραφέα, για παραδειγματισμό των νέων;
- Αφού διαβάσετε το κείμενο, να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

Επιπλέον, στο Παράρτημα Α', στο τέλος του εγχειριδίου, δίνεται συνοπτικός πίνακας με τις καταλήξεις των απαρεμφάτων και μετοχών και στις δύο φωνές. Καλό είναι να τον συμβουλευέστε σε όλες τις ενότητες για σκοπούς αναγνώρισης των απαρεμφάτων και μετοχών. Όσον αφορά στη μετάφραση του απαρεμφάτου, δείτε το Συντακτικό της Ενότητας 2 και στη μετάφραση των μετοχών δείτε το Συντακτικό της Ενότητας 5.

Ζεὺς Ἡρακλέα
καὶ
Τάνταλον γεννήσας, μτχ φρ(επιρ)

ὥς οἱ μῦθοι λέγουσι ὡς(αναφ)-πρότ

καὶ

πάντες πιστεύουσι, ὡς(αναφ)-πρότ

τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, α-πρότ

τόν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. α-πρότ

.....

.....

.....

.....

.....

Τούτοις δεῖ παραδείγμασι χρώμενόν α-πρότ, μτχ φρ(επιρ)

σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας

καὶ

μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν μτχ φρ(επιθ)

ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν
καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν,
εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, εἰ(υποθ)-πρότ
ἀναγιγνώσκειν.

.....

.....

.....

.....

.....

Ὡσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν ὀρώμεν

Ὡσπερ(αναφ)-πρότ

ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσιν

μτχ φρ(κατηγ)

ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσιν,

μτχ φρ(κατηγ)

οὕτω δεῑ

α-πρότ

καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους νεανίας

μτχ φρ(επιθ)

μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν,

πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν.

Δημιουργή με αφορμή το κείμενο

Να αναπτύξετε στο τετράδιό σας μία παράγραφο έκτασης 100-120 λέξεων με τον τρόπο της διαίρεσης με θέμα: «Τα τέσσερα πιο χρήσιμα στοιχεία της μόρφωσης των νέων» (π.χ. πειθαρχία, δημιουργικότητα, συγκρότηση του χαρακτήρα, συναισθηματικός πλούτος ή/και ό,τι άλλο εσείς κρίνετε ως σημαντικό στοιχείο της διαπαιδαγώγησης των νέων).

Μπορείτε να αξιοποιήσετε και τις λέξεις: αγωγή, παιδεία, εκπαίδευση, ελευθερία της έκφρασης, σεβασμός, υποχρεώσεις, ευθύνες, ενθάρρυνση, επιβράβευση, κίνητρα, αμοιβές, ποινές

Δημιουργή με αφορμή το γλυπτό

Από τις πιο κάτω εργασίες να επιλέξετε μία:

Ο Ξανθός Έφηβος, το γλυπτό που δόθηκε στην αρχή της ενότητας, είναι ένα πρότυπο αρχαιοελληνικής αρμονίας και ομορφιάς.

Α) Ι. Να παρατηρήσετε την αναλογία των χαρακτηριστικών του προσώπου και το ύφος του και να φανταστείτε ποιο θα ήταν το κοινωνικό προφίλ του Ξανθού Έφηβου, αν ήταν νέος της σύγχρονης εποχής.

II. Ποιες ιδιότητες θα είχε και με ποιες δραστηριότητες θα καταπιανόταν; Να αναπτύξετε μια παράγραφο 150 λέξεων περίπου με ορισμό ή διαίρεση. Να αξιοποιήσετε το λεξιλόγιο που δίνεται στο πιο κάτω πλαίσιο:

ανάθημα (= αφιέρωμα), αναλογίες προσώπου, αξονική συμμετρία, φωτοσκίαση, αλληλοεπικάλυψη χρωμάτων, εκλεπτυσμένος, διαβαθμίσεις χρώματος

Β) Να αξιοποιήσετε την *Πύλη της Ελληνικής Γλώσσας* ή κάποιο ετυμολογικό λεξικό (π.χ. *Μπαμπινιώτη*) και να ετυμολογήσετε τις λέξεις: ανάθημα, συμμετρία, αλληλοεπικάλυψη, εκλεπτυσμένος. Στο τέλος της εργασίας σας, να γράψετε την πηγή που αξιοποιήσατε.

Γ) Να συνθέσετε μια φανταστική ιστορία, το τέλος της οποίας να είναι το ακόλουθο: «Ένα αχνό, σχεδόν αδιόρατο χαμόγελο ικανοποίησης σχηματίστηκε στο πρόσωπο του Ξανθού Έφηβου, ενώ τα αναπολούσε όλα αυτά».

ΠΡΟΣΟΧΗ! Στο τέλος του εγχειριδίου, στο Παράρτημα Β', θα βρείτε πίνακα με τις κυριότερες παραμέτρους που πρέπει να λαμβάνετε υπόψη στις εργασίες παραγωγής γραπτού λόγου.

Λεξιλογικές Ασκήσεις: λέγω

1. Να συμπληρωθούν τα κενά των προτάσεων με λέξεις από το πλαίσιο:

επίλεκτοι, διαλογή, λογικά, συλλογισμένος, επιλέγηκε, λελογισμένη, επιλογές, συλλογισμούς

- α) Έχασε τα _____ του και δεν καταλαβαίνει.
- β) Προς το παρόν _____ αυτή η λύση.
- γ) Είχε πολύ περιορισμένες _____ .
- δ) Έλαβαν μέρος στους αγώνες _____ αθλητές.
- ε) Με τέτοιους _____ θα αποτύχεις.
- στ) Έγινε η _____ των φρούτων.
- ζ) Έχει προβλήματα γι' αυτό είναι _____
- η) Είναι συνετός και κάνει _____ χρήση των δυνάμεών του.

2. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τη σωστή λέξη από τα ζεύγη λέξεων που βρίσκονται στην παρένθεση.

- α) Μας πρόσφεραν στο γεύμα _____ φρούτα (διαλεχτά, συλλογικά).
- β) Η _____ προσπάθεια έφερε αποτέλεσμα (επίλεκτη, συλλογική).
- γ) _____ στρατιωτικές μονάδες κατέλαβαν το ύψωμα (επίλεκτες, εκλογικές).
- δ) Είναι άνθρωπος _____ και όχι συνετός (υπέρλογος, λογικός).
- ε) _____ για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια (λογίζεται, διαλογίζεται).
- στ) Όσο περνούν τα χρόνια ο άνθρωπος _____ (λογικεύεται, συλλογίζεται).
- ζ) Με μεγάλη περίσκεψη _____ γραμματόσημα (καταλέγει, συλλέγει).

3. Τι σημαίνουν οι φράσεις:

- α) Εγώ τα λέω, εγώ τα ακούω. _____
- β) Να λέμε και του στραβού το δίκιο. _____
- γ) Λογαριάζει χωρίς τον ξενοδόχο. _____
- δ) Οι καλοί λογαριασμοί κάνουν τους καλούς φίλους. _____

- ε) Δεν παίρνει από λόγια. _____
- στ) Μασάει τα λόγια του. _____
- ζ) Δεν μου πέφτει λόγος. _____

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Ξένων γλωσσών προέλευσις

Να επιλέξετε τρεις (3) από τις πιο κάτω ασκήσεις. Η 6η είναι υποχρεωτική:

1. α) Πιο κάτω σας δίνονται πέντε (5) αγγλικές λέξεις. Να εντοπίσετε το β' συνθετικό τους και να γράψετε τη σημασία τους:

	Β' ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ	ΣΗΜΑΣΙΑ
Geology	_____	_____
Philology	_____	_____
Anthropology	_____	_____
Pathology	_____	_____
Phonology	_____	_____

β) Όλες οι πιο πάνω λέξεις προέρχονται από το ελληνικό ουσιαστικό _____ και αυτό με τη σειρά του από το ρήμα _____. Από τη σημασία των λέξεων φαίνεται ότι το ρήμα αυτό στα Αρχαία Ελληνικά σήμαινε_____.

2. α) Οι πιο κάτω αγγλικές και γαλλικές λέξεις είναι σύνθετες και προέρχονται εξ ολοκλήρου από ελληνικές. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τις ελληνικές λέξεις από τις οποίες προέρχονται τα συνθετικά τους.

Bibliography	_____ + _____
Bibliophile	_____ + _____
Astronomy	_____ + _____
Astronaut	_____ + _____
Pèdiatre	_____ + _____
Podologue	_____ + _____
Dyslexie	_____ + _____

β) Να επιλέξετε δύο από τις πιο πάνω λέξεις, να εντοπίσετε τις ανάλογες ελληνικές και να τις εντάξετε σε πρόταση/ προτάσεις, ώστε να αναδεικνύεται η σημασία τους.

3. *telephone, television, telegram, telescope*: Το α' συνθετικό των λέξεων είναι μια αρχαία ελληνική πρόθεση. Να την αναζητήσετε και να προσπαθήσετε να καταλάβετε τη σημασία της με βάση το νόημα των λέξεων:

Πρόθεση: _____

Σημασία: _____

4. Σας δίνονται οι πιο κάτω αγγλικές λέξεις που συντίθενται από ελληνικά συνθετικά. Να προσπαθήσετε να βρείτε και να γράψετε τις αντίθετες ελληνικές!

Microphone ≠ _____

Homogenous ≠ _____

Antihero ≠ _____

Democrat ≠ _____

Dialogue ≠ _____

Monosyllable ≠ _____

5. *photoelectric, photography, photocopy, photogenic*: από ποιο ελληνικό ουσιαστικό προέρχονται οι πιο πάνω λέξεις; _____

6. Στα Αρχαία Ελληνικά τα σύμφωνα διακρίνονταν ανάλογα με την πνοή τους σε *ψιλόπνοα, μέσα και δασύπνοα*. Δασύπνοα ήταν όσα προφέρονταν με την προσθήκη μιας άχνας που έμοιαζε κάπως με το αγγλικό h.

Ψιλόπνοα	κ- (k)	π (p)	τ (t)
Μέσα	γ (g)	β (b)	δ (d)
Δασύπνοα	χ (kh)	φ (ph)	θ (th)

Η άχνα αυτή στην προφορά, αλλά και στη γραφή, δεν διατηρήθηκε στα Νέα Ελληνικά. Το ίδιο ισχύει και για το δασύ πνεύμα σε κάποιες λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή περιλαμβάνουν δασύπνοο σύμφωνο. Γράφεται, όμως, και προφέρεται στις λατινογενείς γλώσσες. Έχοντας υπόψη όλα τα πιο πάνω, να μεταγράψετε τις πιο κάτω αγγλικές και γαλλικές λέξεις στις αντίστοιχες αρχαιοελληνικές και νεοελληνικές. Δώστε ιδιαίτερη προσοχή στο πνεύμα, εκεί όπου η λέξη που θα γράψετε στα Αρχαία Ελληνικά ξεκινά από φωνήεν.

	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ	ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
<u>H</u> omogenous, <u>h</u> omogène	_____	_____
<u>H</u> istory, <u>h</u> istoire	_____	_____
<u>H</u> ero	_____	_____
<u>T</u> heory	_____	_____
<u>P</u> hilology	_____	_____
<u>C</u> horus	_____	_____
<u>C</u> hirurgie	_____	_____
<u>A</u> m <u>ph</u> itheatre	_____	_____
<u>H</u> ydraulique	_____	_____
<u>H</u> étérogène	_____	_____
Sym <u>ph</u> onie	_____	_____
Syn <u>ch</u> ronizer	_____	_____
Met <u>ph</u> ore	_____	_____
Path <u>o</u> logie	_____	_____
Élé <u>ph</u> ant	_____	_____
Arch <u>ai</u> que	_____	_____
E <u>ph</u> orie	_____	_____

Σύντομη επανάληψη των βασικών κανόνων τονισμού

- ✓ Ποτέ μια πολυσύλλαβη λέξη δεν τονίζεται πέραν της προπαραλήγουσας π.χ. φι-λάν-θρω-πος.
- ✓ Κάθε λέξη διατηρεί τον τόνο της ονομαστικής ενικού, ΕΚΤΟΣ αν εμποδίζει η λήγουσα (βλ. πιο κάτω).
- ✓ Δεν τονίζεται η προπαραλήγουσα, όταν η λήγουσα είναι μακρά, π.χ. τῶν δι-δα-σκά-λων ΑΛΛΑ τὸν δι-δά-σκα-λον.

- ✓ ΟΞΕΙΑ ΕΧΟΥΜΕ, ΟΤΑΝ:
 - Η συλλαβή είναι βραχύχρονη π.χ. ὁ λόγος, ὁ νέος.
 - Η λέξη τονίζεται στην προπαραλήγουσα π.χ. πείθομαι.
 - Η λήγουσα και η παραλήγουσα είναι μακρόχρονες και η λέξη τονίζεται στην παραλήγουσα. π.χ. μή-τηρ, παύ-ω.
 - Έχουμε ασυναίρετο όνομα που τονίζεται στη λήγουσα στην ονομαστική, αιτιατική, κλητική. π.χ. ἡ τιμή-τήν τιμήν, ὦ τιμή ΑΛΛΑ ἡ γαία-γῆ, ἡ Ἄθηνά-α-Ἄθηνᾶ, τιμάω-ῶ. Όταν λοιπόν η λήγουσα προέρχεται από συναίρεση περισπάται.
- ✓ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΗ ΕΧΟΥΜΕ, ΟΤΑΝ:
 - Η λήγουσα είναι βραχεία και τονίζεται και η παραλήγουσα μακρά, π.χ. ὁ κῆ-πος, ἦλ-θε, αἱ κῶ-μαι, οἱ κῆ-ποι.
 - Η μακρόχρονη γενική και δοτική των ονομάτων και στους δύο αριθμούς, π.χ. τοῦ μαθητοῦ-τῶ μαθητῆ, τῶν μαθητῶν-τοῖς μαθηταῖς.
- ✓ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ: Ο τόνος ανεβαίνει ως την τελευταία συλλαβή του πρώτου συνθετικού, αν το επιτρέπει η λήγουσα, π.χ. Ἄ-κρό-πο-λις.
- ✓ ΑΤΟΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ: 10 μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται: Ἄρθρο: ὁ, οἱ, ἡ, αἱ Προθέσεις: εἰς, ἐν, ἐκ (ἐξ) Μόρια: εἰ (=αν), ὡς, οὐ (οὐκ, οὐχ).

ΑΣΚΗΣΗ: Να τονίσετε και να πνευματίσετε τις πιο κάτω λέξεις με βάση τους κανόνες που διδαχθήκατε.

Αιγυπτος δωρον του Νειλου ποταμου λεγεται. Λυπης ιατρος τοις ανθρωποις χρονος εστιν. Εν Σπαρτη οι παιδες ουποτε ερημοι αρχοντων ησαν. Οι στρατιωται, οτε ειδον Ξενοφωντα, ικετευσαν αυτον λεγοντες: «Ω Ξενοφων, εχεις πολιν, εχεις τριηρεις, εχεις χρηματα· συ τε ημας ωφελουης αν και ημεις σε δυνατον αν ποιοιμεν». Φιλους εχων νομιζε πλουτον εχειν.

Το ρήμα *εἰμί* στον Ενεστώτα και τον Μέλλοντα
(Γ.Α.Ε., σ. 161-162, §§ 274-275)

1. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων, επιλέγοντας τον σωστό τύπο του ρήματος *εἰμί*.

α) Ἡμεῖς _____ ἄλκιμοι νεανῖαι. (α) εἰμί (β) ἐσμὲν

β) Κῦρος _____ βασιλεύς. (α) ἐστί (β) εἶ

γ) Ὑμεῖς _____ στρατηγοί. (α) ἐσμεν (β) ἐστε

δ) Οἱ ἄνδρες _____ πιστοὶ φίλοι. (α) ἐστὲ (β) εἰσὶν

ε) Σὺ _____ ἄριστος μαθητής. (α) εἶ (β) εἰμί

στ) Ἐγὼ _____ ὁ ποιμὴν. (α) ἐστὲ (β) εἰμί

2. Να συμπληρώσετε με τον σωστό τύπο του *εἰμί* στον Ενεστώτα και τον Μέλλοντα:

α) Ὁ ἄνθρωπος δίκαιός _____ .

β) Σὺ σοφός _____ .

γ) Δύο ὁδοιπόροι φίλοι _____ .

δ) Ὑμεῖς τέκνα ἀγαθῶν φιλοσόφων _____ .

ε) Ἡμεῖς φιλάργυροι _____ .

στ) Μέτοικοι πολλοὶ ἐν Ἀθήναις _____ .

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

Υπενθύμιση

Το **υποκείμενο** μιας πρότασης μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, αλλά και κάθε άλλη λέξη ή ομάδα λέξεων ή και πρόταση ολόκληρη.

Το **υποκείμενο του ρήματος** στην πρόταση βρίσκεται **πάντοτε σε πτώση ονομαστική**. Το υποκείμενο του απαρεμφάτου, όμως, δεν ακολουθεί τον πιο πάνω κανόνα. Το υποκείμενο της μετοχής συμφωνεί με τη μετοχή σε γένος, πτώση και αριθμό.

Άσκηση

Να εντοπίσετε τα υποκείμενα των πιο κάτω τύπων (είναι υπογραμμισμένοι στο κείμενο):

γεννήσας: _____

λέγουσιν: _____

πιστεύουσιν: _____

έκόλασεν: _____

ειρήκασιν: _____

ὀρῶμεν: _____

καθιζάνουσιν: _____

λαμβάνουσιν: _____

ΤΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Κατηγορούμενο είναι η λέξη που φανερώνει ποιο γνώρισμα, δηλαδή ποια ιδιότητα αποδίδεται στο υποκείμενο. Το ρήμα που συνδέει το υποκείμενο με το κατηγορούμενο λέγεται συνδετικό ρήμα.

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσετε το κατηγορούμενο στις πιο κάτω προτάσεις.

α) Ὁ πόλεμος αἴτιος πολλῶν κακῶν ἐστί.

β) Ἐγὼ καὶ σὺ φίλοι ἐσμέν.

γ) Κῦρος βασιλεὺς ἐγένετο.

δ) Ἡρακλῆς τῆς Ἑλλάδος εὐεργέτης κατέστη.

ε) Ἄνυπόδητος καὶ ἀχίτων διατελεῖς.

στ) Ξενοφῶν ἠρέθη ἄρχων.

ζ) Δερκυλίδας ἐπεκαλεῖτο Σίσυφος.

Με βάση τα πιο πάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το κατηγορούμενο:

- Είναι συνήθως (μέρος λόγου)
- Συμφωνεί με το υποκείμενο στην, στο και στον
- Τα ρήματα που βοηθούν να συνδεθεί το κατηγορούμενο με το υποκείμενο είναι το *είμι* και συνώνυμά του (π.χ. γίνομαι, υπάρχω), τα ρήματα που δηλώνουν εκλογή ή διορισμό (π.χ. αίρομαι, κρίνομαι), τα ρήματα που δηλώνουν γνώμη (π.χ. νομίζομαι, ήγομαι, φαίνομαι, κρίνομαι) και κλήση (π.χ. καλομαι, ονομάζομαι). Τα πιο πάνω ρήματα ονομάζονται....., επειδή συνδέουν το κατηγορούμενο με το υποκείμενο.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Δεν πρέπει να ταυτίζετε το κατηγορούμενο που φανερώνει ιδιότητα και βρίσκεται σε ονομαστική πτώση με το αντικείμενο που σχετίζεται με τη μετάβαση ενέργειας και βρίσκεται σε μια από τις πλάγιες πτώσεις (γενική, δοτική, αιτιατική). Για το αντικείμενο γίνεται εκτενής αναφορά στην Ενότητα 3.

2. Να υπογραμμίσετε το κατηγορούμενο και το συνδετικό ρήμα στις πιο κάτω προτάσεις:

- α) Οί θεοί καλοῦνται Ὀλύμπιοι.
- β) Μιλτιάδης στρατηγὸς ἠρέθη.
- γ) Ὑμεῖς τέκνα ἀγαθῶν φιλοσόφων ἐστέ.
- δ) Ὁ ναὸς Παρθενῶν καλεῖται.
- ε) Ἀνελεύθεροί εἰσιν οἱ φιλάργυροι.
- στ) Περικλῆς ἠρέθη (= ἐκλέχθη) ἄρχων καὶ στρατηγός.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2
Η Φιλανθρωπία



Σύμπλεγμα Μενελάου-Πατρόκλου γνωστό ως «Pasquino Group» 200 π.Χ.

Αποκατάσταση του B. Schweitzer

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το πιο κάτω απόσπασμα προέρχεται από τον Ξενοφώντα και αναφέρεται στον βασιλιά Αγησίλαο, βασιλιά της Σπάρτης. Παρουσιάζει, συγκεκριμένα, παραδείγματα με τα οποία τεκμηριώνει τον βαθμό, στον οποίο ο Αγησίλαος ήταν φιλόανθρωπος.

Γινώσκων δ' ὅτι ἡ μὲν πορθομένη καὶ ἐρημουμένη χώρα οὐκ ἂν δύναίτο πολὺν χρόνον στράτευμα φέρειν, ἢ δ' οἰκουμένη μὲν σπειρομένη δὲ ἀέναον ἂν τὴν τροφήν παρέχοι, ἐπεμέλετο οὐ μόνον τοῦ βία χειροῦσθαι τοὺς ἐναντίους, ἀλλὰ καὶ τοῦ πράοτητι προσάγεσθαι. καὶ πολλάκις μὲν προηγόρευε τοῖς στρατιώταις τοὺς ἀλίσκομένους μὴ ὡς ἀδίκους τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους ὄντας φυλάττειν, πολλάκις δὲ ὅποτε μεταστρατοπεδεύοιτο, εἰ αἴσθοιτο καταλειμμένα παιδάρια μικρὰ ἐμπόρων, ἃ πολλοὶ ἐπώλουν διὰ τὸ νομίζειν μὴ δύνασθαι ἂν φέρειν αὐτὰ καὶ τρέφειν, ἐπεμέλετο καὶ τούτων ὅπως συγκομίζοντό ποι. τοῖς δ' αὖ διὰ γῆρας καταλειπομένοις αἰχμαλώτοις προσέταπεν ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν, ὡς μήτε ὑπὸ κυνῶν μήθ' ὑπὸ λύκων διαφθείροντο.

Ξενοφώντος Ἀγησίλαος 1.20-1.22

Λεξιλόγιο:

πορθοῦμαι= λεηλατούμαι
φέρω στράτευμα= συντηρῶ στράτευμα
ἀέναος (ἀπό το ἐπίρ. ἀεί) = συνεχῆς, ἀσταμάτητος
χειροῦμαι= υποτάσσω
ὁ ἐνάντιος= ο εχθρός
ἡ πράοτης= ἡ νηφαλιότητα, ἡ ηρεμία
προσάγομαι= παίρνω με τὸ μέρος μου
προαγορεύω= συμβουλεύω ἐκ τῶν προτέρων
ἀλίσκομαι= συλλαμβάνομαι, αἰχμαλωτίζομαι
μεταστρατοπεδεύομαι= μετακινῶ τὸ στρατόπεδό μου σὲ καλὸ σημεῖο
δύναμαι= μπορῶ
ἐπιμέλομαι= φροντίζω
συγκομίζω= συναθροίζω
ποι= κάπου
ὁ κύων-τοῦ κυνός= ο σκύλος

Κατανόηση Κειμένου

Νοηματικές ερωτήσεις:

1. Να εντοπίσετε καὶ να καταγράψετε τοὺς δύο λόγους γιὰ τοὺς οποίους ὁ Αγησίλαος φρόντιζε νὰ παίρνει με τὸ μέρος του τοὺς εχθρούς με ηπιότητα.
2. Πῶς συμπεριφερόταν ὁ Αγησίλαος στους αἰχμαλώτους;
3. Ποιες δύο πράξεις τοῦ Σπαρτιάτη βασιλιά, κατὰ τὴ μετακίνηση τοῦ στρατοῦ του, ἀναφέρει ὁ Ξενοφών, γιὰ νὰ ἀποδείξει τὴ φιλόανθρωπία του;

- Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

γιγνώσκων δ'

μτχ φρ(επιθ)

ὅτι

ὅτι(ειδ)-πρότ,

ἢ μὲν πορθομένη

μτχ φρ(επιθ)

καὶ

ἐρημουμένη χώρα

μτχ φρ(επιθ)

οὐκ ἂν δύναιτο

πολὺν χρόνον στρατεύμα φέρειν,

ἢ δ' οἰκουμένη μὲν

μτχ φρ(επιθ)

σπειρομένη δὲ

μτχ φρ(επιθ)

ἀέναον ἂν τὴν τροφήν παρέχοι

ὅτι(ειδ)-πρότ

ἐπεμέλετο

οὐ μόνον τοῦ βία χειροῦσθαι τοὺς ἐναντίους,

α-πρότ

ἀλλὰ καὶ τοῦ πραότητι προσάγεσθαι.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

καὶ

πολλάκις μὲν προηγόρευε τοῖς στρατιώταις

α-πρότ

τοὺς ἀλισκομένους

μτχ φρ(επιθ)

μὴ ὡς ἀδίκους τιμωρεῖσθαι,

ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους ὄντας φυλάττειν

μτχ φρ(επιθ)

πολλάκις δὲ

ὁπότε μεταστρατοπεδεύοιτο,

ὁπότε(χρ)-πρότ

εἰ αἰσθοῖτο καταλελειμμένα παιδάρια μικρὰ ἐμπόρων,

εἰ(υποθ)-πρότ

μτχ φρ(κατηγ)

ἂ πολλοὶ ἐπώλουν

ἂ(αναφ)-πρότ

διὰ τὸ νομίζειν
μὴ δύνασθαι ἂν φέρειν αὐτὰ
καὶ
τρέφειν,
α-πρότ

ἐπεμέλετο καὶ τούτων

ὅπως συγκομίζοντό ποι.

ὅπως(πλ.ερ)-πρότ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

τοῖς δ' αὖ διὰ γῆρας καταλειπομένοις αἰχμαλώτοις

μτχ φρ(επιθ)

προσέταττεν ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν,

α-πρότ

ὡς μήτε ὑπὸ κυνῶν
μήθ' ὑπὸ λύκων διαφθείροντο.

ὡς-πρότ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Το κείμενο αναφέρεται στις αρετές του βασιλιά Ευαγόρα και στην απήχηση που είχε η συμπεριφορά του αυτή στους ανθρώπους.

Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς ὀσιότητος ἐκείνου· τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κάγαθοὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες, ἠγούμενοι κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκοι πολιτειῶν. Ἵν τοὺς μὲν ἄλλους ὀνομασατὶ διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη· Κόνωνα δὲ τὸν διὰ πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι δυστυχησάσης τῆς πόλεως ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος ὡς Εὐαγόραν ἦλθε, νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν ἀπ' ἐκείνῳ καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν;

Ἴσοκράτους *Εὐαγόρας* κα' 51-52

Λεξιλόγιο

τρόπος= χαρακτήρας

ὀσιότης= δικαιοσύνη

ἀπολείπω= εγκαταλείπω

ἠγοῦμαι= νομίζω

κοῦφος= εύκολος, ελαφρός< κουφοτέρα= λιγότερο πειστική

ὀνομασατὶ (ὀνομασί)= ονομαστικά, κατ' ὄνομα

πολὺ ἂν ἔργον εἴη διελθεῖν= θα ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ ἀναφέρω

οἶδα= γνωρίζω

ἐκλέγομαι= ἐκλέγω γιὰ τὸν ἐαυτὸ μου

Κατανόηση κειμένου:

Νοηματικές ερωτήσεις:

1. Ποιο εἶναι τὸ μεγαλύτερο τεκμήριο τῆς χρηστῆς βασιλείας τοῦ Ευαγόρα ποὺ παραθέτει ὁ Ἴσοκράτης;
2. Νὰ καταγράψετε δύο λέξεις τοῦ ἀποσπάσματος ποὺ περιγράφουν τὸ μοντέλο ηγεσίας τοῦ Ευαγόρα.
3. Ποια λέξη τοῦ κειμένου υποδεικνύει ὅτι ὁ Κόνων ἦταν ἄριστος;
4. Ποιοι δύο λόγοι ὠθησαν τὸν Κόνωνα νὰ στραφεῖ στὸν Ευαγόρα;

- Νὰ συνεργαστεῖτε με τὸν/τὴ διπλανό/ή σας καὶ νὰ ἀποδώσετε τὸ κείμενο στὰ Νέα Ἑλληνικά, ἀξιοποιώντας τὶς νοηματικές ἐνότητες, ὅπως σας δίνονται πιο κάτω. Στὸ πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τὶς ὁποῖες εἶναι καλὸ νὰ προσέξετε.

Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου

α-πρότ

καὶ τῆς ὀσιότητος ἐκείνου·

τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ

καὶ

καλοὶ

κάγαθοι

τάς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες

μτχ φρ(επιθ)

ἦλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες,

α-πρότ, μτχ φρ(επιθ)

ἡγούμενοι κουφοτέραν
φρ(επιθ)

μτχ

καὶ

νομιμωτέραν εἶναι τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν
τῶν οἴκοι πολιτειῶν.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ὡν τοὺς μὲν ἄλλους ὀνομασί διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη,

α-πρότ

Κόνωνα δὲ τὸν διὰ πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων

μτχ φρ(επιθ)

τίς οὐκ οἶδεν

α-πρότ

ὅτι

ὅτι(ειδ)-πρότ

δυστυχησάσης τῆς πόλεως

μτχ φρ(επιθ)

ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος

μτχ φρ(επιθ)

ὡς Εὐαγόραν ἦλθε,

νομίσας

μτχ φρ(επιθ)

καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν πάρ' ἐκείνῳ καταφυγὴν
καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Συγκριτική ερώτηση:

Να εντοπίσετε και να εξηγήσετε μία ομοιότητα και μία διαφορά ως προς την εκδήλωση της φιλανθρωπίας στα δύο κείμενα.

Δημιουργώ με αφορμή τα κείμενα:

Από τις πιο κάτω εργασίες να επιλέξετε μία:

Α) Να συνθέσετε στο τετράδιό σας δύο παραγράφους έκτασης 100-120 λέξεων με ορισμό και με παραδείγματα, στις οποίες να προσδιορίζετε πώς η κοινή γνώμη ορίζει σήμερα την έννοια της φιλανθρωπίας και πώς αυτή εκδηλώνεται στην καθημερινή ζωή.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε και τις λέξεις: συμπόνοια, αλληλεγγύη, ανιδιοτέλεια, άδολος, αφιλοχρήματος, φιλόξενος, ανθρωπιά, κατατρεγμός, μετανάστης, πρόσφυγας, ανέχεια, πενία, συναισθηματική στήριξη, ενθάρρυνση, κατανόηση.

Β) Να αναλύσετε τις ακόλουθες λέξεις του πλαισίου στα συνθετικά τους και να δώσετε την ερμηνεία τους: συμπόνοια, αλληλεγγύη, ανιδιοτέλεια, άδολος, αφιλοχρήματος, ανέχεια. Για την εργασία αυτή, να αξιοποιήσετε την *Πύλη της Ελληνικής γλώσσας* ή οποιοδήποτε άλλο λεξικό θέλετε. Στο τέλος της εργασίας σας να δηλώσετε την πηγή σας.

Δημιουργώ με αφορμή το γλυπτό:

Αφού διερευνήσετε τον μύθο που βρίσκεται πίσω από το «Σύμπλεγμα Μενελάου-Πατρόκλου», να σχολιάσετε το γλυπτό ως προς τη στάση των σωμάτων και το ύφος του Μενέλαου και του Πατρόκλου. Ποια συναισθήματα σας δημιουργεί το γλυπτό; Φανταστείτε ότι είστε αυτόπτης μάρτυρας και καταγράψτε ελεύθερα τις εντυπώσεις σας από τη σκηνή σε ημερολόγιο που γράφετε το βράδυ της ίδιας μέρας.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε και το λεξιλόγιο που σας δίνεται πιο κάτω:

ισορροπία, καταμερισμός του βάρους, μετατόπιση βάρους, ισόρροπη στάση, αντίρροπη στάση, αμφίρροπη στάση

Να αξιοποιήσετε τον Πίνακα Αυτοαξιολόγησης που παρατίθεται στο Παράρτημα Β, για να εργαστείτε πιο σωστά στη σύνθεση της παραγράφου σας.

Λεξιλογικές ασκήσεις: λαμβάνω/λείπω

1. Να σχηματίσετε σύνθετα ουσιαστικά με δεύτερο συνθετικό παράγωγα του ρήματος **λαμβάνω** και πρώτο συνθετικό: α) μία πρόθεση και β) ένα ουσιαστικό.

π.χ. α) ανάληψη – ανάληψη χρημάτων

πρό – _____

κατά – _____

σύν – _____

πρός – _____

παρά – _____

υπό – _____

περί – _____

μετά – _____

προκατα – _____

ανακατα – _____

επανα – _____

αντί – _____

συμπερι – _____

β) εργο-λαμβάνω=εργολάβος

δάνειο _____

αίμα _____

δείγμα _____

δώρο _____

έργο _____

ιδέα _____

Θεός _____

μέρος _____

μέσο _____

νάρκη _____

χείρα _____

2. Να επιλέξετε πέντε (5) ονοματικά σύνολα και να γράψετε μία παράγραφο με θέμα: «Αφηγούμαι σύντομα μια φιλάνθρωπη πράξη που με συγκίνησε».

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

3. Να βρείτε σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό το ρήμα **λείπω**, οι οποίες να έχουν τη σημασία που σας δίνεται.

- α) έλλειψη ανδρών: _____
- β) ξαφνική και προσωρινή απώλεια των αισθήσεων: _____
- γ) έλλειψη ή απώλεια θάρρους σε δύσκολες στιγμές: _____
- δ) αυθαίρετη και χωρίς άδεια εγκατάλειψη των τάξεων του στρατού: _____

4. Να εντοπίσετε και να διορθώσετε τα λάθη στις πιο κάτω προτάσεις.

- α) Λιποτάκτησε και τώρα δέχεται τις πρώτες βοήθειες. _____
- β) Ο χειμώνας με τις βροχές και τα χιόνια μάς γλίτωσε από τη λειψανδρία. _____

5. Να γράψετε τρεις προτάσεις, χρησιμοποιώντας αντίστοιχα τις παρακάτω λέξεις:

λειψυδρία, ανελλιπώς, παράλειψη

- α) _____
 - β) _____
 - γ) _____
-

6. Να συνδυάσετε τις λέξεις της Στήλης Α΄ με αυτές της Στήλης Β΄.

Α΄	Β΄
ανάληψη	ασθενειών
χειρολαβή	χρημάτων
περίληψη	πολέμου
ασύλληπτος	κειμένου
λήμμα	λεξικού
λάφυρο	αγγείου
πρόληψη	εγκληματίας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Με βάση τα πιο πάνω, συμπεραίνουμε ότι οι λέξεις που προέρχονται από το ρήμα λαμβάνω, όταν συντίθενται γράφονται με ενώ οι λέξεις που προέρχονται από το λείπω γράφονται με.... ή με

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Φυσικής Ζητήματα

Για να λύσετε τις πιο κάτω ασκήσεις, χρειάζεται να θυμηθείτε τις προθέσεις της Γλώσσας μας:

είς/πρός (φανερώνουν κίνηση προς)	παρά
έν (φανερώνει στάση)	άντι
έκ/έξ (φανερώνει προέλευση)	άμφι (= και από τις δυο πλευρές)
πρό (πριν)	περί (= γύρω)
σύν (μαζί)	έπι (= πάνω)
άνά	άπο (απόσταση)
κατά (αντίθεση)	ύπο
διά (το «διά μέσου)	ύπερ
μετά	

Άλλες χρήσιμες λέξεις: όμοϋ= μαζί, ἄνω= πάνω

1. Να αντιστοιχίσετε τα πιο κάτω ρήματα της Στήλης Α' με τις σημασίες τους στη Στήλη Β' με τη βοήθεια των φράσεων που σας δίνονται στην παρένθεση.

- | | |
|--|--------------------|
| 1. κλίνω (έχει <u>κλίση</u> προς τις ξένες γλώσσες) | α) σπάζω |
| 2. ρέπω (ο μαθητής <u>ρέπει</u> προς την απειθαρχία) | β) κόβω |
| 3. αλίσκω (η <u>άλωση</u> της Πόλης έγινε το 1453) | γ) τραβώ |
| 4. τείνω (<u>τείνει</u> τη χορδή του τόξου) | δ) σπρώχνω |
| 5. έλκω (με τη γοητεία του ασκεί <u>έλξη</u> στις γυναίκες) | ε) ορίζω, καθορίζω |
| 6. ωθώ (η παρέα μαζί του σε <u>ωθεί</u> προς την απειθαρχία) | στ) γέρνω |
| 7. τέμνω (χειρουργήθηκε και <u>η τομή</u> στην κοιλιά του είναι εμφανής) | ζ) πράττω |
| 8. τάττω (υπάρχει μεγάλη <u>τάξη</u> και πειθαρχία στο σχολείο μας) | η) καταλαμβάνω |
| 9. θραύω (βρέθηκαν <u>θραύσματα</u> αρχαίων αγγείων στον κήπο μας) | θ) γέρνω |
| 10. δρω (Η φιλανθρωπική του <u>δράση</u> ήταν αξιολογότερη) | ι) τεντώνω |

2. Σας δίνεται η πληροφορία ότι ένα διάνυσμα είναι ένα βέλος π.χ. ταχύτητα, δύναμη. Με βάση τις πληροφορίες που σας δόθηκαν πιο πάνω (σημασία ρημάτων και προθέσεις), να προσπαθήσετε να εξηγήσετε τι σημαίνουν:

- α) Ομόροπα διανύσματα _____
- β) Αντίροπα διανύσματα _____
- γ) Συγγραμμικά διανύσματα _____
- δ) Τετμημένη διανύσματος _____
- ε) Τεταγμένη διανύσματος _____
- στ) Συντεταγμένες διανύσματος _____

3. Να συμπληρώσετε τα κενά στις πιο κάτω προτάσεις:

α) **Κεκλιμένο** είναι ένα επίπεδο που έχει _____ δηλαδή γέρνει προς μια κατεύθυνση.

β) Μια δύναμη που ασκείται σε ένα σώμα μπορεί να αντικατασταθεί από δύο **συν** _____ που ίστανται (= υπάρχουν) μαζί, προκαλώντας το ίδιο αποτέλεσμα στο σώμα.

Το άθροισμά τους μας δίνει μια **συν** _____ δύναμη.

Η αρχή που διέπει την ισοδυναμία της συνισταμένης με τις συνιστώσες της ονομάζεται **επαλληλία** δυνάμεων. Η πρόθεση *ἐπί* σημαίνει πάνω και *ἀλληλος* είναι ο άλλος. Επ-αλληλία δυνάμεων, λοιπόν, σημαίνει _____

γ) Όταν η γη βρίσκεται σε μακρινή απόσταση από τον ήλιο τότε λέμε ότι έχουμε (ἀπό + ήλιον) _____, ενώ όταν πλησιάζει έχουμε (περί + ήλιον) _____.

4. Να αναλύσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις στα συνθετικά τους, αφού ξαναδείτε τα ρήματα της άσκησης 1:

α) καταναλισκόμενο έργο: _____ + _____ + _____

β) απωστική δύναμη: _____ + _____

γ) οπισθέλκουσα δύναμη: _____ + _____

δ) αδράνεια: _____ + _____

ε) διαμήκη κύματα: _____ + _____

στ) άνωση: _____ + _____

5. Δύο βραβεία για... δυνατούς λύτες

α) Στην αρχαιότητα, ο βασιλιάς περιτριγυριζόταν πάντα από στρατιώτες που κρατούσαν δόρυ. Αυτοί ήταν οι **δορυφόροι**. Αναλογικά προς τα πιο πάνω, να εξηγήσετε ποια ουράνια σώματα ονομάζονται δορυφόροι: _____

β) Το αρχαίο ρήμα βλώσκω (= έρχομαι) είχε Αόριστο τον τύπο **ἔμολον**. Με βάση τα πιο πάνω, **κεντρομόλος δύναμη** σημαίνει _____ και αυτός που από

μόνος του (αυτός), χωρίς άδεια εγκαταλείπει το στρατόπεδό του, ονομάζεται _____
_____.

Εξ άλλου, η γνωστή φράση των αρχαίων Σπαρτιατών _____ σημαίνει «έλα και πάρε».

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Β΄ ΚΛΙΣΗ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Προσέξτε τα ουσιαστικά των κειμένων: χρόνον, τούς έναντίους, έμπορων, άνθρωπους, αίχμαλώτους, λύκων, τεκμήριον, τοῦ τρόπου, έργον.

Κλίνονται, όπως θα θυμάστε, σύμφωνα με τη Β΄ κλίση των ονομάτων.

Η Β΄ κλίση των ονομάτων περιλαμβάνει ονόματα αρσενικά και θηλυκά σε –ος και ουδέτερα σε –ον. Αφού επαναλάβετε σύντομα τη Β΄ κλίση στις σσ. 52-53 § 94-95 της Γ.Α.Ε., να συμπληρώσετε τις πιο κάτω ασκήσεις:

1. Να μεταφέρετε τις φράσεις στον πληθυντικό αριθμό.

α) Ὁ πίθος ὁ ἐν τῷ ταμείῳ- _____

β) Τὸ πλοῖον τὸ τοῦ βαρβάρου- _____

γ) Ἡ ψῆφος ἡ τοῦ Ἀθηναίου- _____

δ) Τὸ έμπορεῖον τὸ τῆς νήσου- _____

ε) Ὁ ξένος ὁ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ- _____

στ) Ὁ οἶνος ὁ ἐκ τῆς ἀμπέλου- _____

ζ) Τὸ παιδίον τὸ τοῦ γεωργοῦ- _____

2. α) Να υπογραμμίσετε τα ουσιαστικά της Β΄ κλίσης στο πιο κάτω κείμενο.

β) Να τα τρέψετε στον αντίθετο αριθμό.

γ) Να βάλετε πνεύματα και τόνους στην υπογραμμισμένη πρόταση του κειμένου.

Πιστεύω τῷ φίλῳ. Πιστὸν φίλον ἐν κινδύνοις γινώσκεις. Ὁ φίλος τὸν φίλον ἐν πόνοις καὶ κινδύνοις οὐ λείπει. Τοῖς τῶν φίλων λόγοις ἀεὶ πιστεύομεν. Εἰ κινδυνεύετε, ὧ φίλοι, τοὺς τῶν ἀνθρώπων τρόπους γινώσκετε· οἱ μὲν γὰρ ἄπιστοι φίλοι οὐ μετέχουσι τοῦ κινδύνου, οἱ δὲ πιστοὶ συγκινδυνεύουσι τοῖς φίλοις. Πιστοὶς φίλοις μαλλον ἢ χρυσῳ καὶ ἀργυρῳ πιστευομεν. Οἱ ἀγαθοὶ ἀνθρωποὶ καὶ ἐν κινδύνοις ἀεὶ ἐχουσι θυμὸν· τῷ γὰρ θεῷ πιστεύουσιν. Ὡ φίλε, ὁ θεὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους οὐ λείπει. Πολλοὶ ἀνθρωποὶ τῷ πλούτῳ μᾶλλον ἢ τῷ θεῷ πιστεύουσιν.



Να προσέξετε τώρα τους τύπους: τούς *άλισκομένους, άδίκους, μέγιστον, ήγούμενοι, βοηθόν.*

Είναι μετοχές και επίθετα που, όμως, κλίνονται σύμφωνα με τη Β΄ κλίση των ονομάτων.

ΜΕΤΟΧΕΣ ΠΟΥ ΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ Β΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

ΜΕΤΟΧΕΣ ΠΟΥ ΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ Β΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Οι μετοχές, όπως γνωρίζετε και από τα Νέα Ελληνικά, είναι ρηματικά επίθετα με τρία γένη που σχηματίζονται από το θέμα του ρήματος και φανερώνουν συγχρόνως διάθεση και χρόνο.

Πιο κάτω σας δίνεται ο πίνακας με τις μετοχές και των τριών γενών στον Ενεστώτα, Μέλλοντα και Αόριστο και στις δύο φωνές. Υπογραμμίζονται οι τύποι που κλίνονται σύμφωνα με τη Β΄ κλίση ουσιαστικών.

ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ ΠΟΥ ΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ Β΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.

ΜΕΤΟΧΗ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ			
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
ΑΡΣ.	ό λύων	ό λύσων	ό λύσας
ΘΗΛ.	ή λύουσα	ή λύσουσα	ή λύσασα
ΟΥΔ.	τό λϋον	τό λϋσον	τό λϋσαν
ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ			
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
ΑΡΣ.	<u>ό λυόμενος</u>	<u>ό λυσόμενος</u>	<u>ό λυσάμενος</u>
ΘΗΛ.	ή λυομένη	ή λυσομένη	ή λυσαμένη
ΟΥΔ.	<u>τό λυόμενον</u>	<u>τό λυσόμενον</u>	<u>τό λυσάμενον</u>

Δώστε ανάλογους τύπους μετοχής στα Νέα Ελληνικά. Τι διαπιστώνετε;

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ Ε.Φ. ΚΑΙ Μ.Φ.

Αφού επαναλάβετε την κλίση του Ενεστώτα και Μέλλοντα Ε.Φ. και Μ.Φ. (σελίδες 164 και 168 § 277-278 της Γ.Α.Ε.), να λύσετε τις πιο κάτω ασκήσεις. Θυμηθείτε ότι η μετάβαση από τους τύπους του Ενεστώτα στους τύπους του Μέλλοντα γίνεται με την προσθήκη ενός –σ– ανάμεσα στο θέμα και την κατάληξη.

1. Να σχηματίσετε τους τύπους που ζητούνται για κάθε ρήμα.

		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
α) σύ	παιδεύω	_____	_____
	άκούω	_____	_____
	τρίβω	_____	_____
β) οὔτος	κελεύω	_____	_____
	κρύπτω	_____	_____
	βουλεύω	_____	_____
γ) ἡμεῖς	φυλάττω	_____	_____
	γράφω	_____	_____
	λύω	_____	_____
δ) ὑμεῖς	βλάπτω	_____	_____
	ἐλέγχω	_____	_____
	κηρύσσω	_____	_____
ε) οὔτοι	πρεσβεύω	_____	_____
	πέμπω	_____	_____
	διώκω	_____	_____

2. Να συμπληρώσετε τους υπόλοιπους τύπους της Οριστικής Ενεστώτα και Μέλλοντα Ενεργητικής Φωνής στις ακόλουθες προτάσεις, χρησιμοποιώντας τα ρήματα που είναι σε παρένθεση. Προσοχή στους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας που δίνονται πιο κάτω. Για την κλίση της αντωνυμίας δες Γ.Α.Ε. (υπάρχει και στο διαδίκτυο) σ. 136.

α) Ἐγὼ στρατεύω / στρατεύσω ἐπὶ τοὺς πολεμίους.

β) Σύ _____ / _____ δικαίως. (ἄρχω)

- γ) Οὗτος _____ / _____ ἐπιστολήν. (γράφω)
 δ) Ἡμεῖς _____ / _____ τοὺς δικαστάς. (πείθω)
 ε) Ὑμεῖς _____ / _____ τὸ πρέπον. (πράττω)
 στ) Οὗτοι _____ / _____ ὑμᾶς. (βλάπτω)

3. Να αντικαταστήσετε τα ρήματα στον Μέλλοντα, προσέχοντας το πρόσωπο και τον αριθμό:

Ενεστώτας	Μέλλοντας
βλάπτομαι	
πολιτεύη/ει	
πείθομαι	
παιδεύεται	
λύονται	
διώκη/ει	
στρατεύομαι	
ταράττονται	
γράφεται	
ἀλλάττεται	
πράττονται	
παύεσθε	
δεχόμεθα	
εὐχομαι	

4. α) Να υπογραμμίσετε και να αναγνωρίσετε τους κύριους συντακτικούς όρους των πιο κάτω προτάσεων (ρήμα, υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο).

β) Να υποδείξετε το μεταβατικό, το αμετάβατο και το συνδετικό ρήμα.

γ) Να μεταφέρετε τις προτάσεις στα Αρχαία Ελληνικά.

i) Οι εχθροί κυνηγούν τους στρατιώτες στην πόλη.

ii) Οι εχθροί εισβάλλουν στην πόλη.

iii) Ο άνθρωπος θα ονομαστεί Μενέλαος.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ

Ειδικό και τελικό απαρέμφατο (ΣΑΕΓ σ. 84, § 115)

Θυμάμαι:

Όταν το απαρέμφατο εξαρτάται από ρήματα λεκτικά (π.χ. λέγω), δοξαστικά (π.χ. νομίζω) και γνωστικά (π.χ. γινώσκω) ονομάζεται _____ και στα Νέα Ελληνικά αποδίδεται με τη λέξη ότι.

π.χ. Οὗτος νομίζει δίκαια πράττειν.

Δέχεται άρνηση ού.

Όταν το απαρέμφατο εξαρτάται από ρήματα βουλητικά (π.χ. βούλομαι), εθιστικά (π.χ. έθίζω), κελευστικά, προτρεπτικά (π.χ. κελεύω, προτρέπω), παραχωρητικά (π.χ. έπιτρέπω), απαγορευτικά (π.χ. άπαγορεύω), διστακτικά (π.χ. φοβοῦμαι), δυνητικά (π.χ. δύναμαι), αποπειρατικά (π.χ. πειρώμαι) και ρήματα που σημαίνουν σκέψη, απόφαση (π.χ. βουλεύομαι), ονομάζεται _____ και στα Νέα Ελληνικά αποδίδεται με τη λέξη να.

π.χ. Κίμων ήνάγκασε τόν βασιλέα συνάψαι μάχην.

Δέχεται άρνηση μή.

1. Να προσέξετε πρώτα τις πιο κάτω προτάσεις των κειμένων. Να διακρίνετε από τα πιο κάτω υπογραμμισμένα απαρέμφατα ποια είναι ειδικά και ποια είναι τελικά:

α) οὐκ ἂν δύναίτο πολὺν χρόνον στράτευμα φέρειν.

β) έπεμέλετο οὐ μόνον τοῦ βία χειροῦσθαι τοὺς ἐναντίους, ἀλλὰ καὶ τοῦ πράοτητι προσάγεσθαι.

γ) προηγόρευε τοῖς στρατιώταις τοὺς ἀλίσκομένους μὴ ὡς ἀδίκους τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους ὄντας φυλάττειν.

δ) πολλοὶ καὶ καλοὶ κάγαθοὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες, ἡγούμενοι κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν.

ε) τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι δυστυχήσας ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος ὡς Εὐαγόραν ἦλθε, νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν πάρ' ἐκείνῳ καταφυγὴν.

2. Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα, προσπαθώντας να εντοπίσετε το υποκείμενο των υπογραμμισμένων ρημάτων και απαρεμφάτων:

ΡΗΜΑ/ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ
δύναιτο	
φέρειν	
ἐπεμέλετο	
χειροῦσθαι	
προσάγεσθαι	
προηγόρευε	
τιμωρεῖσθαι	
φυλάττειν	
ἦλθον	
εἶναι	
ἦλθε	
εἶναι	

3. Να μελετήσετε το πιο κάτω παράδειγμα και να συμπληρώσετε τα κενά στις προτάσεις που ακολουθούν: π.χ. Ὁ Σωκράτης ἐβούλετο διδάσκειν τὴν ἀρετὴν.

α) Το υποκείμενο του ρήματος είναι _____ και βρίσκεται σε πτώση _____

β) Ὡς αντικείμενο του ρήματος χρησιμοποιεῖται το _____

4. α) Να μελετήσετε τις προτάσεις στον πιο κάτω πίνακα και να σημειώσετε το Υποκείμενο του ρήματος (Υ.Ρ.) και το υποκείμενο του απαρεμφάτου (Υ.Α.).

α) Τὰ παιδιά ἐμάνθανον διώκειν τὴν ἀρετὴν. _____

β) Οὗτοι νομίζουσιν ἀγαθοὶ εἶναι. _____

γ) Τινὲς ἐπίστευον τὸν ἐγγυητὴν γνήσιον φίλον εἶναι. _____

δ) Σωκράτης ἔλεγε τὸν νεανίαν εἶναι καλόν. _____

β) Να σημειώσετε τις παρατηρήσεις σας όσον αφορά στην πτώση του υποκειμένου του απαρεμφάτου.

Όταν το Υ. του ρήματος είναι το _____ με το Υ. του απαρεμφάτου, έχουμε το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας. Τότε το υποκείμενο του απαρεμφάτου βρίσκεται ή εννοείται σε _____ πτώση.

π.χ. Τινές ἔλεγον τοῦτον ἄφρονα εἶναι.

Τίνες ἔλεγον ; _____

Τίνα εἶναι ἄφρονα; _____

Διαφορετικό πρόσωπο = Ετεροπροσωπία

Όταν το Υ. του ρήματος είναι διαφορετικό από το Υ. του απαρεμφάτου, έχουμε το φαινόμενο της ετεροπροσωπίας (ἕτερος= διαφορετικός). Τότε το υποκείμενο του απαρεμφάτου βρίσκεται ή εννοείται σε αιτιατική πτώση.

5. Στις προτάσεις που ακολουθούν να βρείτε πού υπάρχει ταυτοπροσωπία και πού ετεροπροσωπία, αφού πρώτα εντοπίσετε τους βασικούς όρους της πρότασης (ρήμα, Υ.Ρ., Α.Ρ., Υ. απαρεμφάτου, Α. απαρεμφάτου).

α) Μένων ἐβούλετο πλουτεῖν. _____

β) Ἡὔχοντο Ἀγησίλαον εὐτυχῆσαι. _____

γ) Χρῆ ἡμᾶς τοῖς θεοῖς πιστεύειν. _____

δ) Ὅμολογεῖται τὴν χώραν ἡμῶν εὐδαίμονα εἶναι. _____

6. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τρεις φράσεις στη Νέα Ελληνική γλώσσα, στις οποίες έχουν επιβιώσει τύποι του αρχαίου απαρεμφάτου.

(α) _____

(β) _____

(γ) _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Οι άνθρωποι ως παιδαγωγοί



Λευκή λήκυθος του ζωγράφου του Αχιλλέα. Γύρω στο 440 π.Χ.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Στο έργο *Άγησίλαος ο Ξενοφών*, αναφερόμενος στον Σπαρτιάτη βασιλιά, κάνει μνεία στον παιδευτικό χαρακτήρα της ηγετικής μορφής του. Παρουσιάζει, συγκεκριμένα, παραδείγματα με τα οποία τεκμηριώνει τον βαθμό στον οποίο ο Άγησίλαος ήταν παιδαγωγός.

Τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν ὄρων τὸν βασιλέα πειθόμενον; τίς δ' ἂν ἠγούμενος μειονεκτεῖν νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποιεῖν εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως καὶ τὸ κρατεῖσθαι φέροντα; ὅς καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν τῇ πόλει ὥσπερ πατὴρ πρὸς παῖδας προσεφέρετο. ἐλοιδορεῖτο μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἐτίμα δ' εἶ τι καλὸν πράττειεν, παρίστατο δ' εἶ τις **συμφορὰ** συμβαίνοι, ἐχθρὸν μὲν οὐδένα ἠγούμενος **πολίτην**, ἐπαινεῖν δὲ πάντας ἐθέλων, σῶζεσθαι δὲ πάντας κέρδος νομίζων, **ζημίαν** δὲ τιθεὶς εἰ καὶ ὁ μικροῦ ἄξιος ἀπόλοιτο· εἰ δ' ἐν τοῖς νόμοις ἡρεμοῦντες διαμένοιεν, δῆλος ἦν εὐδαίμονα μὲν αἰεὶ ἔσεσθαι τὴν πατρίδα λογιζόμενος, **ἰσχυρὰν** δὲ τότε ὅταν οἱ Ἕλληνες σωφρονῶσιν.

Ξενοφώντος *Άγησίλαος* 7.2-3

Λεξιλόγιο

ὄρω= βλέπω

ἠγοῦμαι= νομίζω, θεωρώ

νεώτερόν τι ποιῶ= κάνω ανατρεπτικές ενέργειες

εἰδὼς< μετοχή του ρήματος οἶδα= γνωρίζω

τὸ κρατεῖσθαι= η υποταγή

διάφορος= πολιτικός αντίπαλος

προσφέρομαι= συμπεριφέρομαι

λοιδοροῦμαι +τινά+ἐπί τινι= χλευάζω, κοροϊδεύω κάποιον για κάτι

παρίσταμαι (τινι) εἶ...= συμπαραστέκομαι σε κάποιον αν...

ζημίαν τίθημι εἶ...= θεωρώ απώλεια αν...

ἀπόλλυμι= χάνομαι, πεθαίνω

δῆλος εἰμί= εἶμαι φανερός

εὐδαίμων= ευτυχής

λογίζομαι= σκέπτομαι, θεωρώ

σωφρονῶ= συμπεριφέρομαι συνετά

Κατανόηση κειμένου:

Νοηματικές ερωτήσεις:

1. Με ποιον τρόπο ο Άγησίλαος δίνει το καλό παράδειγμα στους πολίτες με τη συμπεριφορά του; Να αναφέρετε δύο παραδείγματα από το κείμενο.
2. Να εντοπίσετε και να αναφέρετε όλες τις ενέργειες του Άγησίλαου (επτά) που είναι ανάλογες προς τη συμπεριφορά ενός πατέρα προς τα παιδιά του.
3. Ποιο είναι το αποτέλεσμα της νομιμοφροσύνης των πολιτών για την πατρίδα; Να βρείτε και να καταγράψετε δύο λέξεις από το αρχαίο κείμενο.

- Αφού διαβάσετε το κείμενο, να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν

α-πρότ

ὄρων τὸν βασιλέα πειθόμενον;

μτχ φρ(επιρ), μτχ φρ(κατηγ)

τίς δ' ἂν

ἡγούμενος μειονεκτεῖν

μτχ φρ(επιρ)

νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποιεῖν

α-πρότ

εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως

μτχ φρ(επιρ)

καὶ

τὸ κρατεῖσθαι φέροντα; μτχ φρ(κατ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ὅς καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν τῇ πόλει

ὅς-α-πρότ

ὥσπερ πατὴρ πρὸς παιδάς

ὥσπερ(αναφ.παρ)-πρότ

προσεφέρετο.

.....

.....

.....

.....

έλοιδορεῖτο μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασιν,

1^η α-πρότ

έτιμα δ'

2^η α-πρότ

εἴ τι καλὸν πράττειεν,

εἴ(υποθ)-πρότ

παρίστατο δ'

3^η α-πρότ

εἴ τις συμφορὰ συμβαίνοι,

εἴ(υποθ)-πρότ

ἐχθρὸν μὲν οὐδένα ἡγούμενος πολίτην,

μτχ φρ(επιρ)

ἐπαινεῖν δὲ πάντας ἐθέλων,

μτχ φρ(επιρ)

σώζεσθαι δὲ πάντας κέρδος νομίζων,

μτχ φρ(επιρ)

ζημίαν δὲ τιθεῖς

μτχ φρ(επιρ)

εἰ καὶ ὁ μικροῦ ἄξιος ἀπόλοιτο·

εἰ(υποθ)-πρότ

εἰ δ' ἐν τοῖς νόμοις ἡρεμοῦντες διαμένοιεν,

μτχ φρ(επιρ), εἰ(υποθ)-πρότ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

δηλος ἦν

εὐδαίμονα μὲν αἰεὶ ἔσεσθαι τὴν πατρίδα λογιζόμενος, α-πρότ, μτχ φρ(κατ)

ισχυρὰν δὲ τότε

ὅταν οἱ Ἕλληνες σωφρονῶσιν.

ὅταν(χρον)-πρότ

.....

.....

.....

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Στο απόσπασμα προσδιορίζονται τα χαρακτηριστικά που πρέπει, κατά τη γνώμη του Πλούταρχου, να έχει ο σωστός δάσκαλος.

Δεῖ δὲ τὸν σπουδαῖον παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι τὴν φύσιν, οἷόσπερ ἦν ὁ Φοῖνιξ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγός. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων ἔρχομαι φράσων· διδασκάλους γὰρ ζητητέον τοῖς τέκνοις οἱ καὶ τοῖς βίοις εἰσὶν ἀδιάβλητοι καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι καὶ **ταῖς ἐμπειρίαις** ἄριστοι· **πηγὴ** γὰρ καὶ **ρίζα καλοκαγαθίας** τὸ νομίμου τυχεῖν **παιδείας**. Καὶ καθάπερ τὰς χάρακας τοῖς φυτοῖς οἱ γεωργοὶ παρατιθέασιν, οὕτως οἱ νόμιμοι τῶν διδασκάλων ἐμμελεῖς **τὰς ὑποθήκας** καὶ παραινέσεις παραπηγνύουσι τοῖς νέοις, ἵν' ὀρθὰ τούτων βλαστάνη τὰ ἦθη.

Πλούταρχου *Περὶ παιδων ἀγωγῆς* VII

Λεξιλόγιο

οἷόσπερ= τέτοιας λογῆς ακριβῶς ὅπως...
τῶν εἰρημένων< ὁ εἰρημένος (μετοχή Παρακειμένου του ρ. λέγομαι)= αὐτός που ἔχει λεχθεῖ
φράζω= λέγω
ζητητέον ἐστί= πρέπει να ζητούμε
ὁ τρόπος= χαρακτήρας
ἀνεπίληπτος= ἀμεμπτος, ἀδιάβλητος
ὁ/ῆ χάραξ= ὁ πάσσαλος, τὸ παλούκι
ἐμμελής= ἀρμονικός, κατάλληλος
ἡ ὑπόθηκη= ἡ παραίνεση, συμβουλή
παραπηγνύω= στερεώνω, συνδέω, συναρμόζω
παρατίθημι= τοποθετῶ δίπλα

Νοηματικές ερωτήσεις:

1. Σε ποιους τρεις τομείς πρέπει να διακρίνονται οι δάσκαλοι των παιδιών, σύμφωνα με τον Πλούταρχο; Να υπογραμμίσετε τρεις (3) σχετικές φράσεις στο πιο πάνω απόσπασμα.
 2. «πηγὴ γὰρ καὶ ρίζα καλοκαγαθίας τὸ νομίμου τυχεῖν παιδείας»[...]: Πού αποσκοπεῖ κατά τον Πλούταρχο ἡ σωστὴ ἀγωγή των παιδιών;
 3. Να ἐξηγήσετε τὸ παράδειγμα των γεωργῶν που ἀξιοποιεῖται στο κείμενο.
- Να συνεργαστεῖτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε τὸ κείμενο στα Νέα Ἑλληνικά, ἀξιοποιώντας τις νοηματικές ἐνότητες, ὅπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες εἶναι καλὸ να προσέξετε.

Δεῖ δὲ τὸν σπουδαῖον παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι τὴν φύσιν,

α-πρότ

οἷόσπερ ἦν ὁ Φοῖνιξ

οἷόσπερ(αναφ)-πρότ

ὁ τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγός.

Τὸ δὲ πάντων μέγιστον
καὶ
κυριώτατον τῶν εἰρημένων ἔρχομαι φράσων· **μτχ φρ(επιθ), α-πρότ**

διδασκάλους γὰρ ζητητέον τοῖς τέκνοις **α-πρότ**

οἱ καὶ τοῖς βίοις εἰσὶν ἀδιάβλητοι **οἱ(αναφ)-πρότ**
καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι
καὶ ταῖς ἐμπειρίαις ἄριστοι·

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

πηγὴ γὰρ
καὶ
ρίζα καλοκαγαθίας τὸ νομίμου τυχεῖν παιδείας. **α-πρότ**

Καὶ καθάπερ τὰς χάρακας τοῖς φυτοῖς οἱ γεωργοὶ παρατιθέασιν, **καθάπερ(αναφ)-πρότ**

οὕτως οἱ νόμιμοι τῶν διδασκάλων ἐμμελεῖς τὰς ὑποθήκας **α-πρότ**
καὶ
παραινέσεις παραπηγνύουσι τοῖς νέοις,

ἴν' ὀρθὰ τούτων βλαστάνη τὰ ἦθη. **ἴν' (τελ)-πρότ**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Δημιουργώ με αφορμή το κείμενο:

Να αναφέρετε τα βασικότερα χαρακτηριστικά του ιδανικού, κατά τη γνώμη σας, παιδαγωγού σε μία παράγραφο 100 περίπου λέξεων, την οποία θα αναπτύξετε με τον τρόπο αιτιολόγησης ή/και του ορισμού.

Να αξιοποιήσετε τον πίνακα αυτοαξιολόγησης που παρατίθεται στο Παράρτημα, για να αξιολογήσετε την παράγραφο ενός συμμαθητή σας.

Δημιουργώ με αφορμή το αγγείο:

Από τις πιο κάτω εργασίες να επιλέξετε μία:

A) - Τι είδους αγγείο είναι η λήκυθος;

- Γιατί πιστεύετε ότι η γυναικεία μορφή δεσπόζει στο αγγείο χωρίς άλλο διάκοσμο;
- Παρατηρήστε τον διάκοσμο του μαιάνδρου και προσπαθήστε να θυμηθείτε πού αλλού τον έχετε δει.

Αξιοποιήστε και το λεξιλόγιο που δίνεται πιο κάτω:

ευσαιθησία περιγράμματος, λιτότητα σχεδίου, ανεξίτηλος διάκοσμος, ταφική χρήση, μυρωμένο λάδι, απαλό ερυθρό και μαύρο χρώμα, κτερίσματα, απεικονίσεις νεκρών, σκηνές απώλειας

B) Να περιγράψετε την εικόνα που παρουσιάζεται στο αγγείο που προηγείται των κειμένων και να αναπτύξετε λεπτομερώς τρεις (3) λόγους για τους οποίους η μουσική αγωγή καλλιεργεί την ψυχή των νέων.

Αξιοποιήστε και το λεξιλόγιο που δίνεται πιο κάτω:

μούσα, ύμνος, λύρα, κιθάρα, ερμηνεία, Θεός, θνητός, άσμα, άδω= τραγουδώ, ωδή, μονωδία, μελωδία μονοφωνική, κλίμακα= σκάλα, φθόγγοι= νότες, ύφεση, δίεση, τονική νότα

Γ) Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τα ρήματα από τα οποία προέρχονται οι πιο κάτω λέξεις των πλαισίων. Σε περίπτωση σύνθετων λέξεων να γράψετε το ρήμα από το οποίο προέρχεται το β' σύνθετικό: περίγραμμα, διάκοσμος, απεικονίσεις, μονωδία. Για τη διεκπεραίωση της εργασίας αυτής μπορείτε να αξιοποιήσετε την *Πύλη της Ελληνικής Γλώσσας* ή οποιοδήποτε άλλο Ετυμολογικό Λεξικό (π.χ. Μπαμπινιώτη). Σημειώστε το λεξικό που αξιοποιήσατε.

1. Να βρείτε στη Β' Στήλη τη συνώνυμη της κάθε λέξης της Α' Στήλης:

Α' Στήλη	Β' Στήλη
διαγωγή	μεταφέρω
καταγωγή	παρουσιάζω
προσάγω	προβιβάζω
μετάγω	συμπεριφορά
σύναξη	συγκέντρωση
περιάγω	προέλευση
προάγω	περιφέρω

2. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τη σωστή λέξη από τα ζεύγη λέξεων που βρίσκονται σε παρένθεση:

- α) Τα μέταλλα είναι καλοί _____ (αγωγοί, παραγωγοί) της θερμότητας.
 β) Μια _____ (αγωγή, αγέλη) λύκων επιτέθηκε στα τελευταία σπίτια του χωριού.
 γ) Αυτό το παιδί μιλάει με αναιδεια στους γονείς του, είναι _____ (παράγωγο, ανάγωγο).
 δ) Φέτος μειώθηκε ο αριθμός των _____ (εισακτέων, προακτέων) στις ιατρικές σχολές.
 ε) Είναι ο επίσημος _____ (χορηγός, ξεναγός) των Ολυμπιακών Αγώνων.
 στ) Το μάθημα της κυκλοφοριακής _____ (εισαγωγής, αγωγής) μελετάται να μπει στην εκπαίδευση.

3. Να συμπληρώσετε την πρόταση με την κατάλληλη λέξη:

- α) Έγινε η _____ σε διευθυντή.
 1. εισαγωγή 2. προσαγωγή 3. προαγωγή 4. συναγωγή
- β) Από τα στοιχεία που προσκομίστηκαν _____ ότι υπάρχει παρανομία.
 1. ανάγεται 2. εισάγεται 3. προσάγεται 4. συνάγεται
- γ) Υπήρξε ο _____ της εκδήλωσης για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες.
 1. λοχαγός 2. ξεναγός 3. στρατηγός 4. χορηγός
- δ) Οι _____ και φέτος στα ΑΕΙ δεν θα μεταβληθούν.
 1. ανάγωγοι 2. εισακτέοι 3. προακτέοι 4. παρείσακτοι

4. Να γράψετε μία σύντομη παράγραφο 100 λέξεων, χρησιμοποιώντας τουλάχιστον πέντε (5) παράγωγες λέξεις ή και σύνθετες του ρήματος άγω. Να τηρηθούν τα δομικά μέρη της παραγράφου.

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των φράσεων με το κατάλληλο από τα ουσιαστικά που ακολουθούν (κάποια ουσιαστικά μπορεί να χρησιμοποιηθούν περισσότερες από μία φορές):

εξαγωγή, διαγωγή, προσαγωγή, προαγωγή, αναγωγή, καταγωγή, αγωγή

α) Αν είστε διατεθειμένος να δουλέψετε σκληρά και να αναλάβετε επιπλέον ευθύνες, η πολυπόθητη _____ είναι πλέον δική σας.

β) Νωρίς το πρωί έγινε _____ υπόπτων στο αστυνομικό τμήμα για εξακρίβωση ταυτότητας.

γ) Η _____ στη μονάδα είναι μια μέθοδος επίλυσης προβλημάτων, που την χρησιμοποιούμε όταν ξέρουμε μια ποσότητα και αναζητούμε την τιμή μιας άλλης μεγαλύτερης ή μικρότερης.

δ) Προκειμένου να χαρακτηριστεί «κοσμία» η _____ του μαθητή, απαιτείται πλήρως θεμελιωμένη αιτιολογία του Καθηγητικού Συλλόγου.

ε) Η _____ μου δεν μου επιτρέπει να σου απαντήσω όπως θα σου άξιζε.

στ) Η οικογένεια Βοναπάρτη είναι ιταλικής _____, η οποία ανέδειξε στρατηγούς, βασιλιάδες και πολιτικούς. Κορυφαίο μέλος της ήταν ο Ναπολέων Βοναπάρτης.

ζ) Τα αποδεικτικά στοιχεία δεν είναι αρκετά για την _____ ασφαλών συμπερασμάτων.

6. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων, επιλέγοντας το κατάλληλο από τα ρήματα στην παρένθεση.

α) Από τα προαναφερθέντα _____ ότι η λύση του προβλήματος είναι εξαιρετικά δυσχερής. (παράγεται, συνάγεται, εξάγεται)

β) Ο πρωθυπουργός αποφάσισε να _____ τις κοινωνικές ασφαλίσεις στο Υπουργείο Εργασίας. (υπάγει, προσαγάγει, υπαγάγει)

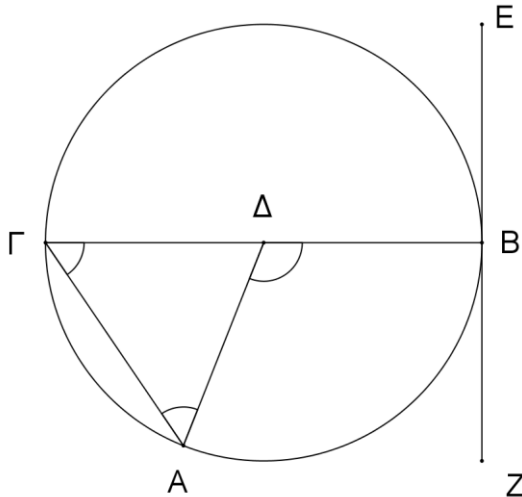
γ) Το Πολυτεχνείο ανέλαβε να _____ έρευνα για το περιβάλλον. (διεξαγάγει, διεξάγει, παραγάγει)

δ) Τέτοιες εμπρηστικές δηλώσεις δεν _____ το κλίμα φιλίας και συνεργασίας των δυο χωρών. (υπάγουν, προάγουν, παράγουν)

ε) Το Πολυτεχνείο Θεσσαλονίκης θα _____ για τα πέντε επόμενα έτη έρευνες για το περιβάλλον, οι οποίες θα χρηματοδοτούνται με κονδύλια της Ε.Ε. (εισάγει, διεξαγάγει, διεξάγει)

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ
Μαθηματικῶν προβλήματα

1.



Σας δίνονται οι πιο κάτω πληροφορίες για το πιο πάνω σχήμα. Να τις αξιοποιήσετε για να βρείτε και να γράψετε τους ορισμούς που ζητούνται:

α) Η γωνία Γ γράφεται μέσα (έν) στον κύκλο γι' αυτό και ονομάζεται _____ που βαίνει (= προχωρεί) στο _____ AB.

β) Η γωνία Δ που βρίσκεται στο (έπί) κέντρο, ονομάζεται _____.

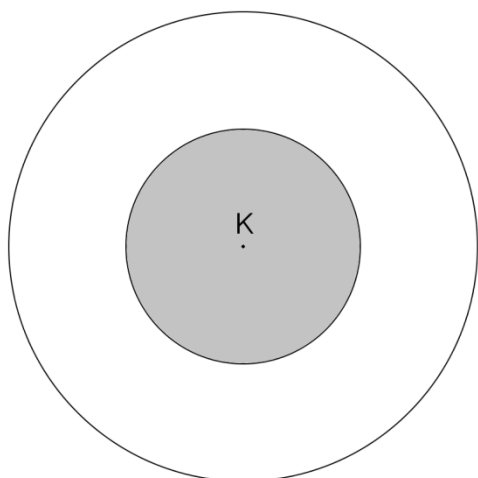
γ) Τέλος, η ευθεία που αγγίζει (= ἄπτομαι) τον (έπί) κύκλο στο σημείο B, ονομάζεται

_____.

Ένα βραβείο για τα δύσκολα

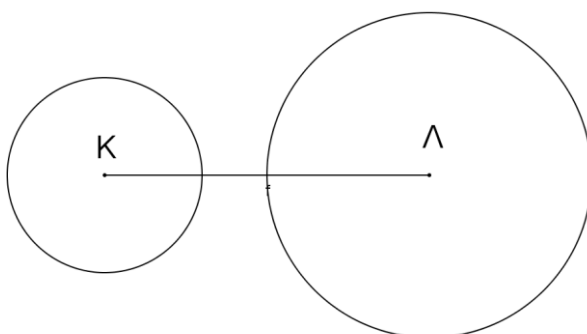
Εξηγήστε ΠΩΣ το πνεύμα της λέξης ἄπτομαι σχετίζεται με τη μορφή που παίρνει η λέξη που βρήκατε πιο πάνω. (Δείτε την άσκηση 6 στη σελίδα 13-14)

2. Δίνονται οι πιο κάτω κύκλοι.

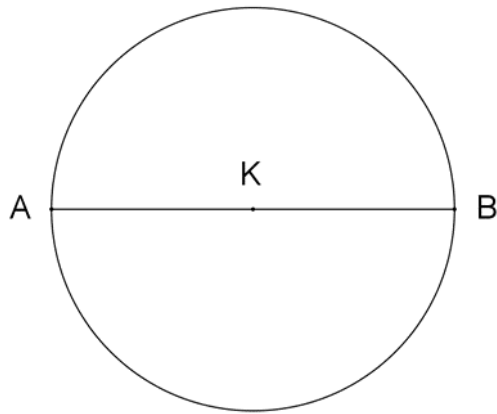


Οι κύκλοι έχουν το ίδιο (= όμοϋ) κέντρο, γι' αυτό και ονομάζονται _____.

3. Δίνονται οι πιο κάτω κύκλοι.



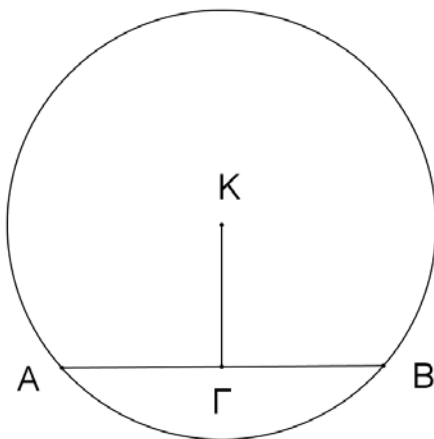
Το ευθύγραμμο τμήμα ΚΛ που ενώνει τα κέντρα των δυο κύκλων, περνά δηλαδή από (διά) το κέντρο και των δυο ονομάζεται _____.



Αντίθετα, το ευθύγραμμο τμήμα AB που περνά από (διά) το κέντρο ενός κύκλου, ονομάζεται

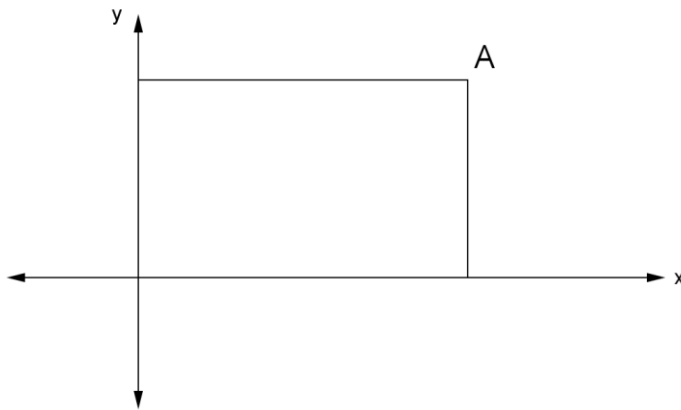
_____.

4.



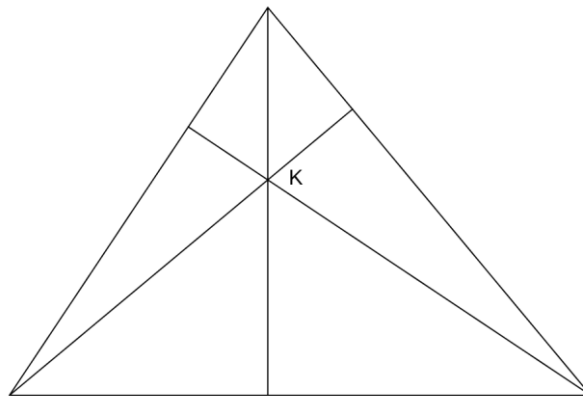
Στο πιο πάνω σχήμα η ευθεία ΚΓ τέμνει κάθετα τη χορδή AB σε σημείο Γ. Η ευθεία αυτή ονομάζεται _____ επειδή στέκει (= ίσταται) μακριά (= από), απομακρύνεται δηλαδή από τη χορδή.

5. Δίνεται το πιο κάτω σχήμα:



Στο πιο πάνω σχήμα οι γραμμές χωρίς βέλη τάσσονται μαζί (σύν) με το σημείο A. Γι' αυτό τον λόγο και ονομάζονται _____. Η κάθετη γραμμή τέμνει (=κόβει) τον άξονα x , γι' αυτό και ονομάζεται _____, ενώ η οριζόντια γραμμή τάσσεται με τον άξονα x και ονομάζεται _____.

6.



Στο πιο πάνω τρίγωνο, έχουμε τρία ύψη, δηλαδή τρία κάθετα αποστήματα. Το σημείο στο οποίο τα τρία ύψη, (δηλαδή οι τρεις **ορθές γωνίες**) τέμνονται, ονομάζεται _____ σημείο ενός τριγώνου.

7. Αναλύστε τη λέξη **ασύμβατος** στα τρία συνθετικά της:

_____ + _____ + _____

Με βάση την ανάλυση της λέξης, ποιες πρέπει να είναι οι **ασύμβατες ευθείες**;

8. Η λέξη **ρητός** προέρχεται από το θέμα του Μέλλοντα και Αορίστου του αρχαίου ρήματος **λέγομαι** που είναι **ρήθησομαι** και **έρρηθην**.

Ρητοί αριθμοί είναι οι αριθμοί που _____ σε κλασματική μορφή.

Άρρητοι αριθμοί είναι οι αριθμοί _____.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Α΄ ΚΛΙΣΗ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Προσέξτε τα ουσιαστικά των κειμένων: *συμφορά, ζημίαν, ταῖς ἐμπειρίαις, πηγῆ, ρίζα, καλοκαγαθίας, παιδείας, τὰς ὑποθήκας, πολίτην.*

Κλίνονται, όπως θα θυμάστε, σύμφωνα με την Α΄ κλίση ουσιαστικών.

Η Α΄ κλίση των ονομάτων περιλαμβάνει ονόματα αρσενικά σε -ας και -ης και θηλυκά σε -α και -η. Αφού επαναλάβετε σύντομα την Α΄ κλίση στις σσ. 45-48 § 86-90 στη Γ.Α.Ε., να συμπληρώσετε τις πιο κάτω ασκήσεις:

1. Να βάλετε τα ουσιαστικά που βρίσκονται σε παρένθεση στην κατάλληλη πτώση.

α) Ἐν τοῖς γυμνασίοις οἱ _____ (θεατής) θαυμάζουσι τὰς ἀρετὰς τῶν _____ (νεανίας).

β) Ζεὺς τὴν γῆν διώκει, Ποσειδῶν τὴν _____ (ὄρμη) τῶν _____ (θάλαττα) ἐφύλαττε καὶ ὁ Ἄρης τὰς _____ (στρατιά) ἐν ταῖς _____ (μάχη) διέσωζεν.

γ) Φεῦγε τοὺς _____ (ψεύστης), τοὺς _____ (προδότης) καὶ τοὺς _____ (κλέπτης).

δ) Αἰ _____ (πρύμνη) τῆ _____ (θύελλα) τῆς _____ (θάλαττα) ἐβλήθησαν εἰς τὰς _____ (πέτρα).

ε) Παρὰ τοῖς _____ (Σκύθης) ἦσαν οἱ ἄριστοι _____ (τοξότης).

στ) Τῶν _____ (μέλιττα) θαυμάζομεν τὴν
_____ (δίαιτα).

ζ) Τοὺς _____ (θεατῆς) αἰ μάχαι τῶν _____ (ἀθλητῆς)
τέρπουσι.

η) Ὡ _____ (πολίτης), πείθου τοῖς λόγοις τῶν _____
_____ (δικαστῆς) καὶ _____ (νομοθέτης).

θ) Ὡ _____ (δέσποινα) ἔχε τὴν _____ (μέριμνα) τῆς _____
(ὕγεια).

**2. Να ἐπισημάνετε τὰ λάθη τῶν πρωτόκλιτων οὐσιαστικῶν τῶν πιο κάτω προτάσεων καὶ
να τὰ διορθώσετε.**

- α) Τῶν θεατῶν οἱ νέοι καὶ οἱ πρεσβύτες τοὺς νικηταῖς ἐν τῷ γυμναστηρίῳ θαυμάζουσι.
β) Σωκράτης ἐδίδασκε τὴν σωφροσύνη αἰτία τῆς εὐδαιμονίας εἶναι.
γ) Ὁ στρατηγὸς λέγει τοῖς στρατιώταις ὅτι δεῖ τὰς ἀμάξαις κατακαίειν.
δ) Οὐ γινώσκεις, ὦ πολίτη, τὰς τῶν θαλασσῶν ὁδοὺς;
ε) Κατὰ τὸν τῆς μέλιττας τρόπον δεῖ ἀναγιγνώσκειν.
στ) Ταῖς ψυχὰς τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν φάρμακον ὁ λόγος ἐστίν.

**3. Να συνδέσετε ὀρθὰ τὶς λέξεις τῆς Στήλης Α' με ἐκείνες τῆς Στήλης Β', ἔτσι ὥστε νὰ
σηματιστοῦν ὀρθές φράσεις.**

Στήλη Α'	Στήλη Β'
Ὡ ἀγαθὴ	νεανίας
τῆς ἡρέμου	μελιτῶν
τῶν καλῶν	πολίτα
τοῦ τιμίου	τιμωρίας
ταῖς μεγίσταις	θαλάσσης
τοὺς ὑγιεῖς	ταμίου



Να προσέξετε τον τύπο ισχυράν, που βρίσκεται στο κείμενο. Είναι επίθετο που κλίνεται σύμφωνα με την Α΄ κλίση ονομάτων.

ΜΕΤΟΧΕΣ ΠΟΥ ΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ Α΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Οι μετοχές, όπως γνωρίζετε και από τα Νέα Ελληνικά, είναι ρηματικά επίθετα με τρία γένη που σχηματίζονται από το θέμα του ρήματος και φανερώνουν συγχρόνως διάθεση και χρόνο.

Πιο κάτω σας δίνεται ο πίνακας με τις μετοχές και των τριών γενών στον Ενεστώτα, Μέλλοντα και Αόριστο και στις δύο φωνές. Υπογραμμίζονται οι τύποι που κλίνονται σύμφωνα με την Α΄ κλίση ουσιαστικών.

ΜΕΤΟΧΗ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ			
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
ΑΡΣ.	ὁ λύων	ὁ λύσων	ὁ λύσας
ΘΗΛ.	<u>ἡ λύουσα</u>	<u>ἡ λύσουσα</u>	<u>ἡ λύσασα</u>
ΟΥΔ.	τὸ λῦον	τὸ λῦσον	τὸ λῦσαν
ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ			
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
ΑΡΣ.	ὁ λυόμενος	ὁ λυσόμενος	ὁ λυσάμενος
ΘΗΛ.	<u>ἡ λυομένη</u>	<u>ἡ λυσομένη</u>	<u>ἡ λυσαμένη</u>
ΟΥΔ.	τὸ λυόμενον	τὸ λυσόμενον	τὸ λυσάμενον

Δώστε ανάλογους τύπους μετοχής στα Νέα Ελληνικά. Τι διαπιστώνετε;

Ακολουθούν μερικά ερωτήματα με ουσιαστικά Α΄ και Β΄ κλίσης.

Να προσπαθήσετε να διακρίνετε τα ουσιαστικά κάθε κλίσης και να λύσετε τις ασκήσεις. Παράλληλα, καλείστε να επαναλάβετε τους κανόνες τονισμού!!!

1. Να τοποθετήσετε τα πιο κάτω ουσιαστικά στη σωστή στήλη ανάλογα με την κλίση τους και να τα τονίσετε: διαμετρος, δενδρω, πολεμων, κηπους, κηπε, θαλασσης, μελισσων, ταμιας, ταμιαι

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού που βρίσκεται στην παρένθεση:

- α) Ἴατρος τῶν _____ (ἀτυχία) ὁ χρόνος ἐστί.
β) Αἰσχροὶ _____ (διαβολή) φέρουσιν τοῖς _____
(στρατιώτης) δεινὴν _____ (λύπη).
γ) Οἱ λοχαγοὶ σὺν τῷ _____ (στρατηγός) ἀφίκοντο.
δ) Οὕτως οἱ _____ (νέος) ἐν μετρίᾳ _____ (δίαιτα, δοτ. ενικού)
διάγουσιν.
ε) Ἡμεῖς _____ (ὁ πολίτης, αιτ. πληθ.) _____ (ψυχὴ, αιτ. εν.) τῆς
_____ (πολιτεία) εἶναι νομιζομεν.
στ) Ὁ φίλος _____ (ὁ φίλος, αιτ. εν.) ἐν _____ (ὁ πόνος, δοτ.
πληθ.) καὶ _____ (ὁ κίνδυνος, δοτ. πληθ.) οὐ λείπει.

Ο ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΟΡΙΣΤΟΣ Ε.Φ ΚΑΙ Μ.Φ.

Οι τύποι *προσεφέρετο, ἐλοιδορεῖτο, ἐτίμα* καὶ *ἠθέλησεν* ἀπὸ το κείμενο βρίσκονται σε χρόνο Παρατατικό, ἐνῶ οἱ τύποι *παρίστατο* καὶ *ἐπεχείρησε* βρίσκονται σε χρόνο Αόριστο.

Βασικὰ στοιχεῖα που ἀφοροῦν στον σχηματισμὸ του Παρατατικού καὶ του Αορίστου:

Για τον σχηματισμὸ των δύο αὐτῶν χρόνων χρειάζεται να ἔχουμε ὑπόψη μας το **φαινόμενο** τῆς **αύξεσης**. Ἡ αύξηση δηλώνει το παρελθόν καὶ εἶναι δύο ειδῶν:

- **Συλλαβικὴ αύξηση**, δηλαδή ἓνα ἔ (με ψιλὴ) στην ἀρχὴ τῆς λέξης, παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους ἀρχίζει ἀπὸ σύμφωνο. π.χ. λυ-ω / ἔ-λυ-ον
- Τα ρήματα που ἀρχίζουν ἀπὸ φωνήεν, **δεν** παίρνουν μία επιπρόσθετη συλλαβή, ἀλλὰ μετατρέπουν το βραχύχρονο φωνήεν στο ἀντίστοιχο μακρό.

Με βάση τα πιο κάτω παραδείγματα, να σημειώσετε στον πίνακα που ἀκολουθεῖ τις ἀλλαγές που γίνονται, ὅταν το ρήμα παίρνει χρονικὴ αύξηση:

<u>Παραδείγματα</u>	<u>Μετατροπὴ</u>
ἀγοράζω - ἠγόραζον	α - η
αύξάνω - ἠύξανον	αυ -
ἐρίζω - ἠρίζον (τσακῶνομαι)	ε -
ἔχω - εἶχον	ε -
εὕρισκω - ἠὔρισκον	ευ -
αἰχμαλωτίζω - ἠχμαλώτιζον	αι -
εἰκάζω - ἠκαζον	ει -

ονομάζω - ώνόμαζον	ο -
οϊκτίρω - ᾠκτιρον	οι -.....
ίκετεύω – ικέτευον	ἱ-ἱ
ὕβριζω - ὕβριζον	ῦ-ῦ

- Τα ρήματα στον Αόριστο, εκτός από την αύξηση, παίρνουν και τον χρονικό χαρακτήρα -σ-, π.χ. λύω - ἔ-λυ-σ-α.
- **Σημαντική υπενθύμιση!** Όταν συναντηθεί ο χρονικός χαρακτήρας –σ– του Αορίστου με άφωνο σύμφωνο (κ, γ, χ – π, β, φ – τ, δ, θ), τότε συμβαίνουν οι μεταβολές που έχετε συναντήσει κατά τον σχηματισμό του Μέλλοντα στην Ενότητα 2, π.χ. διώκω – διώξω - ἐδίωξα (ἐ-δίωκ-σ-α), γράφω – γράψω - ἔγραψα (ἔ-γραφ-σ-α), πείθω – πείσω - ἔπεισα (ἔ-πειθ-σ-α).
- Τα ρήματα **συλλέγω και διατρίβω** δίνουν Αόριστο *συνέλεξαν και διέτριψαν*. Αυτή η αύξηση ονομάζεται **εσωτερική και αφορά σε όλα τα σύνθετα με πρόθεση ρήματα**. Θυμηθείτε ξανά τις προθέσεις της Γλώσσας μας (σελ. 26).

*** Το ίδιο γίνεται και στα Νέα Ελληνικά, στην περίπτωση που η αύξηση αυτή τονίζεται, π.χ. εγκρίνω – ενέκρινα αλλά εγκρίναμε, εκθέτω – εξέθετα, αλλά εκθέτατε, εκφράζω – εξέφραξα αλλά εκφράζατε.

- Αφού θυμηθείτε τον σχηματισμό του Αορίστου και Παρατατικού στις σελίδες 164 και 168 § 277 και 278 στην Γ.Α.Ε. και τον Παρατατικό του ρήματος *εἰμί* στη σελίδα 162 § 275, να λύσετε τις ασκήσεις που ακολουθούν.
1. Να σχηματίσετε τους τύπους του Παρατατικού και Αορίστου των πιο κάτω ρημάτων (στο πρόσωπο και στον αριθμό που σας δίνεται).

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
κελεύω		
κελεύεται		
ὕβριζει		
ὕβριζόμεθα		
ἐκπλήττεις		
ἐκπλήττονται		
ὀρύττεις (= σκάβεις)		
ὀρύττομαι		
ίκετεύουσι		
ίκετεύει (Μ.Φ.)		
συλλέγει (σύν + λέγω)		
συλλεγόμεθα		
αἰχμαλωτίζομεν		
αἰχμαλωτίζεσθε		
ὀρίζουσι		
ὀρίζεται		
ἀναγκάζει		

ἀναγκάζομαι		
διώκετε		
διώκονται		

2. Να αναγνωρίσετε το είδος της αύξησης, που έχουν οι τύποι του Αορίστου, που υπάρχουν στο κείμενο Γ', και ακολούθως να μεταφέρετε τα ρήματα στον Ενεστώτα στο πρόσωπο που βρίσκονται:

Ρήμα στον Αόριστο	Είδος αύξησης	Ενεστώτας
ὑπήκουσαν		
ἐπίστευσαν		
διέφθειραν		

3. Να συμπληρώσετε τις ακόλουθες προτάσεις, τοποθετώντας τα ρήματα που είναι στην παρένθεση στον Παρατατικό και Αόριστο:

- α) Οἱ ἄνδρες οὗτοι _____ / _____ τὸν ἐν Δελφοῖς θησαυρόν (φυλάττω).
- β) Ἀθηναῖοι πρέσβεις τοῖς Λακεδαιμονίοις _____ / _____ (πέμπω).
- γ) Τῶν Σειρήνων προσδεδεμένος Ὀδυσσεὺς τῷ στύλῳ (= στο κατάρτι) _____ / _____ (ἀκούω).
- δ) Θουκυδίδης Ἀθηναῖος _____ / _____ (συγγράφω) τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων.

4. Να συμπληρωθούν τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του Παρατατικού.

Ὁ Νεῖλος τὸ πάλαι Αἴγυπτος _____ (ὀνομάζομαι) καὶ ἥρωσ τῶν Αἰγυπτίων _____ (εἰμί). Ὡς δ' οἱ ἄλλοι ἥρωες, οὕτω καὶ ὁ Νεῖλος ὑπὸ τῶν κατοίκων _____ (θεραπεύομαι) καὶ θεὸς ὑπ' αὐτῶν _____ (προσαγορεύομαι). Τῷ ἥρωι τούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἥρωσι ναοὶ _____ (εἰμί).

5. Να συμπληρωθούν τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του Αορίστου.

Ἴβυκος ὁ ποιητὴς μετ' ἄλλων ἐταίρων εἰς Ἰταλίαν ἦκεν. Ἐνταῦθα ἰκανὸν χρόνον _____ (διατρίβω, γ' εν.), χρήματα δ' ἰκανὰ _____ (συλλέγω, γ' εν.). Μετ' οὐ πολὺ Ἴβυκος τοὺς ἐταίρους πάλιν _____ (ἀθροίζω) καὶ λέγει αὐτοῖς. «Ἐγὼ, ὦ ἐταῖροι, ἰκανοὺς νέους _____ (παιδεύω), ὑμεῖς δ' ἰκανὸν ἀργύριον _____ (συλλέγω) καὶ πρὸς γονέας _____ (πέμπω). Νῦν ἐγὼ δ' οἴκαδε ἦξω». Οἱ δὲ ἐταῖροι τούτῳ λέγουσιν· «Ἡμεῖς διατρίψομεν μικρὸν ἔτι ἐν Ἰταλίᾳ».

6. Να συμπληρώσετε τα κενά στις επόμενες φράσεις με τους κατάλληλους τύπους του ρήματος *είμι* στον Παρατατικό:

- α) Ὁ ἀληθὴς φίλος _____ ἄλλος ἑαυτός.
β) Ἐγὼ _____ ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος.
γ) Οἱ τῶν Σπαρτιατῶν νέοι πολῖται χρηστοὶ _____.
δ) Ὑμεῖς ἄνδρες γενναῖοί _____ καὶ τῆς πόλεως τεῖχος.
ε) Σὺ _____ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα.
στ) Ἐγὼ οὐκ _____ ὁ αὐτὸς νῦν καὶ τότε.
ζ) Χαλεπὸν _____ τὸ καλόν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Να παρατηρήσετε τις πιο κάτω προτάσεις από τα κείμενα για μετάφραση. Σε ποια ερωτήματα απαντούν οι υπογραμμισμένες και μαυρισμένες λέξεις;

Π.χ. -τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν... Τι ἠθελε; ἠθελε να μην πειθαρχεῖ

- α) νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποιεῖν... _____
β) εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως καὶ τὸ κρατεῖσθαι φέροντα
_____ _____
γ) ἐπαινεῖν δὲ πάντας ἐθέλων... _____
δ) οἱ νόμιμοι τῶν διδασκάλων ἐμμελεῖς τὰς ὑποθήκας καὶ παραινέσεις παραπηγνύουσι τοῖς νέοις... _____
ε) τὰς χάρακας τοῖς φυτοῖς οἱ γεωργοὶ παρατιθέασιν...

Η αιτιατική είναι η κυρίως πτώση του αντικειμένου των ενεργητικών μεταβατικών ρημάτων, διότι δηλώνει το άμεσο αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος ή γενικά το πρόσωπο ή το πράγμα το οποίο δέχεται την ενέργειά του.

Π.χ. Ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴν γῆν. Ὁ τοξότης τείνει τὸ τόξον.

Ασκήσεις:

A. Στα παρακάτω παραδείγματα να υπογραμμίσετε τα αντικείμενα:

- α) Βλάπτει τὸν ἄνδρα θυμός.
- β) Ἡ μήτηρ ἔλουσε τὸν παῖδα.
- γ) Οἱ στρατηγοὶ ἔλαβον χρήματα.
- δ) Ψευδὴς διαβολὴ τὸν βίον λυμαίνεται.
- ε) Οἱ καιροὶ οὐ μένουσι τὴν ἡμετέραν βραδύτητα.
- στ) Οἱ στρατιῶται ὤρουσαν τάφρον.
- ζ) Ἡ πᾶσα γῆ ἔφυε ζῶα παντοδαπά.
- η) Γράφω ἐπιστολήν.

Συχνά συναντούμε αντικείμενα σε πτώση δοτική και γενική.

B. Έχοντας υπόψη σας τα πιο πάνω, να υπογραμμίσετε τα αντικείμενα στις πιο κάτω προτάσεις:

- α) Οἱ Τριάκοντα οὐδενὸς ἀπείχοντο τῶν πολιτῶν. _____
- β) Σόλων ἐπεμελήθη τοῦ συνοικισμοῦ. _____
- γ) Ἡ ἵππικὴ προσήκει (= ταιριάζει) μάλιστα τῷ ἐλευθέρῳ. _____
- δ) Ἀρμονία τινὶ ἢ σωφροσύνη ὠμοίωται. _____
- ε) Οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν δειλῶν κατεφρόνου. _____
- στ) Οἱ θεοὶ ἐκράτησαν τῶν Γιγάντων. _____
- ζ) Χαρμίδης τῆς στρατηγίας ἡμέλει. _____
- η) Ἐβοήθουν δ' ἅπαντες τοῖς κινδυνεύουσι. _____
- θ) Ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ. _____
- ι) Νῦν ὑμεῖς ἐπικουρήσετε αὐτοῖς. _____
- κ) Οἱ στρατιῶται ὠργίζοντο τῷ Κλεάρχῳ. _____
- λ) Γέμουσιν οἱ ποταμοὶ ἠδέων ἰχθύων. _____

Γ. Να συμπληρώσετε τα κενά, τοποθετώντας τη λέξη που βρίσκεται στην παρένθεση στην κατάλληλη πτώση (γενική ή δοτική).

- α) Δοῦλος οὐκ εὐνοεῖ _____ (ὁ δεσπότης-δοτική).
- β) Ἀφίσταμαι _____ (ἡ συμμαχία-γενική).
- γ) Ἐκπληξὶς ἐνέπεσεν _____ (ἄνθρωποι-δοτική).
- δ) Οὕτως ἐχρῶντο _____ (οἱ νόμοι-δοτική).

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Η Φιλία



Επιτύμβια στήλη της νεκρής Μνησαγόρας και του αδελφού της Νικοχάρη. 420-410 π.Χ.



Η «στήλη του αποχαιρετισμού». Δύο γυναίκες και ένα κορίτσι σε σκηνή αποχαιρετισμού. Η καθιστή μορφή είναι πιθανότατα η νεκρή. Μετά τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ο Σωκράτης, όπως εκθέτει εδώ ο Ξενοφών, πίστευε ότι το καλύτερο απόκτημα για τον άνθρωπο είναι ένας καλός και πιστός φίλος. Οι περισσότεροι, όμως, άνθρωποι αδιαφορούν για την απόκτηση και διατήρηση φίλων, ενώ προσπαθούν με επιμέλεια να αποκτούν υλικά αγαθά.

Ἦκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγομένου ἐξ ὧν ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστ' ἂν τις ὠφελεῖσθαι πρὸς φίλων κτησίην τε καὶ χρεῖαν. τοῦτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν, ὡς πάντων κτημάτων κράτιστον ἂν εἴη φίλος σαφῆς καὶ ἀγαθός: ἐπιμελομένους δὲ παντὸς μᾶλλον ὄρᾳν ἔφη τοὺς πολλοὺς ἢ φίλων κτήσεως. καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ ἀνδράποδα καὶ βροσκήματα καὶ σκευὴ κτωμένους τε ἐπιμελῶς ὄρᾳν ἔφη καὶ τὰ ὄντα σῶζειν πειρωμένους, φίλον δέ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναί φασιν, ὄρᾳν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτήσωνται φροντίζοντας οὔτε ὅπως οἱ ὄντες αὐτοῖς σῶζονται. ἀλλὰ καὶ καμνόντων φίλων τε καὶ οἰκετῶν ὄρᾳν τινὰς ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροῦς εἰσάγοντας καὶ τᾶλλα τὰ πρὸς ὑγίειαν ἐπιμελῶς παρασκευάζοντας, τῶν δὲ φίλων ὀλιγοῦντας.

Ξενοφῶντος Απομνημονεύματα Βιβλίο Β', κεφ. 4, 1-3

Λεξιλόγιο

διαλέγομαι= συζητῶ
ἔμοιγε < ἐμοί γε= σε εμένα βέβαια
ἐδόκει (δοκῶ)= φαινόταν
χρεῖα= χρήση, ωφέλεια
ἔφη (φημί)= ἔλεγε, ισχυριζόταν, φασίν=ισχυρίζονται
μᾶλλον= περισσότερο
κράτιστον = ἀριστο, ἔξοχο
μᾶλλον< συγκριτικός βαθμός του επιρ. μάλα= πολύ
τὸ ἀνδράποδον= ο δούλος
τὸ βόσκημα= το κοπάδι
πειράομαι-ῶμαι= προσπαθῶ
κάμνω= αποκάμνω, ασθενῶ
ὁ οἰκέτης= ο δούλος
ὀλιγοῦν= αδιαφορῶ

Κατανόηση κειμένου:

Νοηματικές ερωτήσεις:

1. Ποια πρέπει να είναι, κατά τον Σωκράτη, η σημασία που αποδίδουν οι άνθρωποι στην απόκτηση φίλων;
2. «ἐπιμελομένους δὲ παντὸς μᾶλλον ὄρᾳν ἔφη τοὺς πολλοὺς ἢ φίλων κτήσεως». Ποια είναι η στάση των περισσότερων ανθρώπων ως προς το θέμα αυτό;
3. Να εντοπίσετε το παράδειγμα που δίνεται, για να τεκμηριωθεί η στάση των ανθρώπων.
4. Στο δεύτερο μισό του πιο πάνω αποσπάσματος ο Ξενοφών, με το στόμα του Σωκράτη, περιγράφει τη συμπεριφορά του μέσου ανθρώπου προς τους υπηρέτες και προς τους φίλους. Να εντοπίσετε και να αναφέρετε σύντομα την περίσταση που χρησιμοποιεί, για να τεκμηριώσει τη θέση του.

5. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται το δεύτερο μισό του αποσπάσματος;

- Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγομένου

α-πρότ, μτχ φρ(κατ)

ἐξ ὧν ἔμοιγε ἐδόκει

μάλιστ' ἂν τις ὠφελείσθαι πρὸς φίλων κτησίν τε
καὶ χρείαν.

ἐξ ὧν(αναφ)-πρότ

τοῦτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν,

α-πρότ

ὡς πάντων κτημάτων κράτιστον ἂν εἴη φίλος σαφῆς
καὶ
ἀγαθός.

ὡς(εἰδ)-πρότ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ἐπιμελομένους δὲ παντὸς μᾶλλον ὄραν ἔφη τοὺς πολλοὺς
ἢ
φίλων κτήσεως.

μτχ φρ(κατ), α-πρότ

καὶ γὰρ

οἰκίας

καὶ

ἀγροῦς

καὶ

ἀνδράποδα

καὶ

βοσκήματα

καὶ

σκεύη κτωμένους τε ἐπιμελῶς ὄραν ἔφη

μτχ φρ(κατ), α-πρότ

καὶ

τὰ ὄντα σφάζειν πειρωμένους,

μτχ φρ(κατ)

φίλον δέ,

ὁ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι φασιν,

ὁ(αναφ)-πρότ

ὄραν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὐτε

α-πρότ

ὅπως κτήσωνται

ὅπως(πλ.ερ)-πρότ

φροντίζοντας

μτχ φρ(κατ)

οὔτε

ὅπως οἱ ὄντες αὐτοῖς σφύζονται.

μτχ φρ(επιθ), ὅπως(πλ.ερ)-πρότ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ἀλλὰ καὶ καμνόντων φίλων τε
καὶ οἰκετῶν

μτχ φρ(επιθ)

ὄραν τινὰς ἔφη

τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροῦς εἰσάγοντας

α-πρότ, μτχ φρ(κατ)

καὶ

τᾶλλα τὰ πρὸς ὑγίειαν ἐπιμελῶς παρασκευάζοντας, μτχ φρ(κατ)

τῶν δὲ φίλων

ὀλιγωροῦντας.

μτχ φρ(κατ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ἔστι δὲ ἡ ὑπερηφανία καταφρόνησις τις πλὴν αὐτοῦ τῶν ἄλλων, ὁ δὲ ὑπερήφανος τοιόσδε τις, οἷος τῷ σπεύδοντι ἀπὸ δειπνοῦ ἐντεύξεσθαι φάσκειν ἐν τῷ περιπατεῖν. καὶ εὖ ποιήσας μεμνησθαι φάσκειν. καὶ βαδίζων [ἐν ταῖς ὁδοῖς] τὰς διαίτας κρίνειν [ἐν] τοῖς ἐπιτρέψασι. καὶ χειροτονούμενος ἐξόμνησθαι τὰς ἀρχάς, οὐ φάσκων σχολάζειν. καὶ προσελθεῖν πρότερος οὐδενὶ θελήσει. καὶ τοὺς πωλοῦντάς τι ἢ μεμισθωμένους δεινὸς κελεῦσαι ἤκειν πρὸς αὐτὸν ἄμ' ἡμέρα. καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενος μὴ λαλεῖν τοῖς ἐντυγχάνουσι, κάτω κεκυφώς, ὅταν δὲ αὐτῷ δόξη, ἄνω πάλιν. καὶ ἐστιῶν τοὺς φίλους αὐτὸς μὴ συνδειπνεῖν, ἀλλὰ τῶν ὑφ' αὐτὸν τινι συντάξαι αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι.

Θεοφράστου *Χαρακτῆρες* (ΥΠΕΡΗΦΑΝΙΑΣ ΚΔ')

Λεξιλόγιο

τοιόσδε= τέτοιου είδους
σπεύδω= βιάζομαι
ἐντυγχάνω= συναντῶ κάποιον τυχαία
φάσκω= λέγω
εὖ ποιῶ= ευεργετῶ
ἡ διαίτα= (εδώ) ἡ κρίση, ἡ διαίτησία
οἱ ἐπιτρέποντες= αὐτοὶ που ἀναθέτουν/ἐμπιστεύονται
ἐξόμνημαι= ἀρνούμαι νὰ δεχτῶ δημόσιο ἀξίωμα
αἱ ἀρχαί= ἐξουσία
σχολάζω= ευκαιρῶ
μισθοῦμαι= ἐνοικιάζω σὲ κάποιον
δεινός= ικανός
ἤκειν= νὰ ἐλθοῦν
ἄμ' ἡμέρα= τὰ ξημερώματα
κεκυφώς= σκυφτός, καμπούρης
ἐστιῶν= φιλοξενῶ κάποιον
συντάσσω (εδώ)= διατάζω, παραγγέλλω

Κατανόηση κειμένου

Νοηματικές ερωτήσεις-ερωτήσεις ἐμβάθυνσης:

1. Νὰ ἐντοπίσετε μέσα στο κείμενο τρεις ἐνδεικτικές πράξεις ἐνὸς ἀνθρώπου «υπερήφανου» κατὰ τὸν Θεόφραστο, που εἶναι δυνατόν νὰ τὸν ἀπομονώσουν ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του.

2. Ἡ διαχρονία στη γλῶσσα με ἀφορμὴ τὸ ρῆμα δοκεῖ: «ὅταν δὲ αὐτῷ δόξη, ἄνω πάλιν».

α) Τι σημαίνει τὸ ρῆμα στα Αρχαία Ἑλληνικά;

β) Το ρῆμα αὐτὸ δὲν διατηρήθηκε με τὴν ἴδια σημασία στα Νέα Ἑλληνικά. Ἐπιβίωσε ὅμως στὴν κυπριακὴ διάλεκτο. Μπορεῖτε νὰ σκεφτεῖτε ἕναν λόγο γι' αὐτό; γ) Νὰ γράψετε μιὰ πρόταση στὴν κυπριακὴ διάλεκτο, ἀξιοποιώντας τὸ ρῆμα.

- Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

Ἔστι δὲ ἡ ὑπερηφανία καταφρόνησίς τις πλὴν αὐτοῦ τῶν ἄλλων, α-πρότ

ὁ δὲ ὑπερήφανος τοιοῦδε τις, α-πρότ

οἶος τῶ σπεύδοντι ἀπὸ δείπνου ἐντεύξεσθαι φάσκειν ἐν τῶ περιπατεῖν.

οἶος(αναφ)-πρότ

μτχ φρ(επιθ)

καὶ

εὖ ποιήσας μεμνήσθαι φάσκειν.

μτχ φρ(επιθ)

καὶ

βαδίζων [ἐν ταῖς ὁδοῖς]

μτχ φρ(επιθ)

τὰς διαίτας κρίνειν [ἐν] τοῖς ἐπιτρέψασι.

μτχ φρ(επιθ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

καὶ

χειροτονούμενος

μτχ φρ(επιθ)

ἐξόμνησθαι τὰς ἀρχάς,

οὐ φάσκων σχολάζειν.

μτχ φρ(επιθ)

καὶ

προσελθεῖν πρότερος οὐδενὶ θελήσαι.

καὶ

τοὺς πωλοῦντάς τι

μτχ φρ(επιθ)

ἢ

μεμισθωμένους δεινός κελεῦσαι ἤκειν πρὸς αὐτὸν ἄμ' ἡμέρα. μτχ φρ(επιθ), α-πρότ

καὶ

ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενος

μτχ φρ(επιθ)

μὴ λαλεῖν τοῖς ἐντυγχάνουσι,

μτχ φρ(επιθ)

κάτω κεκυφώς,

ὅταν δὲ αὐτῶ δόξῃ,

ὅταν(χρον)-πρότ

ἄνω πάλιν.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

καὶ
ἐστιῶν τοὺς φίλους μτχ φρ(επιφ)
αὐτὸς μὴ συνδειπνεῖν,
ἀλλὰ
τῶν ὑφ' αὐτόν τινι συντάξαι
αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Δημιουργώ με αφορμή τα κείμενα.

Να επιλέξετε μια άσκηση από τις παρακάτω:

1. Πώς συνδέονται κατά τη γνώμη σας τα δύο πιο πάνω κείμενα; Να αξιοποιήσετε την απαξίωση/παραγκωνισμό των ανθρώπων και την προτεραιότητα στα υλικά αγαθά ως συνήθεις στάσεις ζωής σε μια/δύο παραγράφους 100 περίπου λέξεων, τις οποίες είναι δυνατόν να αναπτύξετε με σύγκριση και αντίθεση, με αναλογία ή και με παραδείγματα.
2. Να συνθέσετε μια/δύο παραγράφους με σύγκριση και αντίθεση ή με παραδείγματα με θέμα: «Τα υλικά αγαθά αντικαθίστανται, οι άνθρωποι όμως όχι»... Μπορείτε να αξιοποιήσετε ΚΑΙ τα παραδείγματα που σας παρέχουν τα κείμενα.

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και τις πιο κάτω λέξεις:

υλισμός, κατανάλωση, ευδαιμονισμός, κίβδηλος, αυθεντικός, επικοινωνία, αξίες, ιδανικά, φιλία, υποστήριξη, οικογένεια, ποιοτικός χρόνος, αδελφική αγάπη, φιλική αγάπη

Δημιουργώ με αφορμή τα ανάγλυφα

Να επιλέξετε μία από τις παρακάτω ασκήσεις.

1. Οι επιτύμβιες στήλες στην αρχή της ενότητας παρουσιάζουν σκηνές *φιλίας*, δηλαδή αγάπης, όπως η λέξη νοείται στην Αρχαία Ελληνική. Σε αυτές είναι έντονο το στοιχείο της συναισθηματικής φόρτισης, καθώς πρόκειται για σκηνές αποχαιρετισμού ενός νεκρού. Να παρατηρήσετε και να περιγράψετε τη στάση του σώματος των προσώπων, τις χειρονομίες και την έκφραση του προσώπου τους. Παρατηρήστε, επίσης, το βάθος του ανάγλυφου. Να γράψετε μια παράγραφο 100 περίπου λέξεων με σύγκριση και αντίθεση.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε το λεξιλόγιο που δίνεται πιο κάτω:

αθάνατος, θνητή, παραπλάνηση, απόγνωση, οδύνη, ικεσία, απώλεια, απεικονίζω, αποδίδω, παραλλαγή, προσχέδιο, πρόπλασμα, ψηλό και χαμηλό ανάγλυφο

2. Να διαβάσετε τον μύθο του Ορφέα και της Ευρυδίκης και να γράψετε ένα ποίημα με θέμα την αγάπη και τον πόνο του αποχαιρετισμού, εμπνευσμένοι από τον μύθο και τα πιο πάνω ανάγλυφα. Για να ενισχύσετε την έμπνευσή σας, μπορείτε να αξιοποιήσετε και προσωπικά σας βιώματα απώλειας ή απομάκρυνσης αγαπημένων προσώπων από κοντά σας.

Λεξιλογικές ασκήσεις: φιλῶ

Το ρήμα *φιλῶ* στην Αρχαία Ελληνική σημαίνει αγαπῶ.

1. α) Πιο κάτω παρατίθενται δύο πολύ γνωστά γλυπτά, ο Έρωτας τοξότης και ο Έρωτας και η Ψυχή.

Να συγκρίνετε τον Έρωτα Τοξότη με το άγαλμα του Έρωτα και της Ψυχής που ακολουθεί, ως προς τη στάση και τις κινήσεις των σωμάτων, τα συναισθήματα που δημιουργούν και την ένταση των συναισθημάτων αυτών. Να γράψετε μια παράγραφο 100 περίπου λέξεων με σύγκριση και αντίθεση.

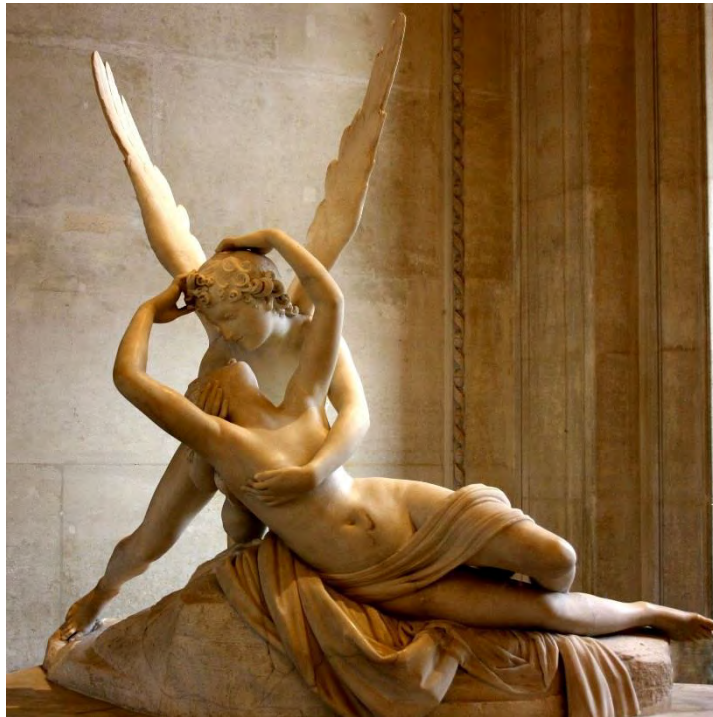
Μπορείτε να αξιοποιήσετε και τις λέξεις: ανάταση, επικοινωνία, ψυχική επαφή, συγκίνηση, νεότητα, ιδανικό, ευλυγισία σωμάτων, πλαστικές κινήσεις, αρμονία, χάρη, εκφραστικό βλέμμα, ευγένεια κινήσεων, απαλός εναγκαλισμός, κίνηση με ένταση, τέντωμα του τόξου, όρθια μορφή

β) Να αξιοποιήσετε ένα λεξικό Νεοελληνικής Γλώσσας ή κάποιο διαδικτυακό λεξικό (π.χ. της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα), για να εντοπίσετε τη σημασία των πιο κάτω λέξεων και να αναφέρετε το βοήθημα που αξιοποιήσατε: ευδαιμονισμός, κίβδηλος, οδύνη, πρόπλασμα, ανάταση, εναγκαλισμός.

Να αξιοποιήσετε τον Πίνακα Αυτοαξιολόγησης, για να αξιολογήσετε τη δική σας παράγραφο (όποιο από τα πιο πάνω θέματα και αν επιλέξατε). Να καταγράψετε σύντομα αξιολογικά σχόλια για τις παραμέτρους που δίνονται στον πίνακα και να παραδώσετε τα σχόλια μαζί με την παράγραφο στον καθηγητή σας.



Έρωσ τοξότης. Αντίγραφο χάλκινου έργου του Λύσιππου. 330-320 π.Χ.



Έρωσ και Ψυχή

2. Οι λέξεις που ακολουθούν είναι σύνθετες. Να βρείτε τα συνθετικά και τη σημασία τους.

φιλύποπτος< _____ σημασία: _____

φιλοθεάμων< _____ σημασία: _____

φιλόπολις< _____ σημασία: _____

φιλάργυρος< _____ σημασία: _____

φιλοπρόοδος< _____ σημασία: _____

προσφιλής< _____ σημασία: _____

λαοφιλής< _____ σημασία: _____

αστυφιλία< _____ σημασία: _____

φιλευσπλαχνία< _____ σημασία: _____

3. Να εντάξετε πέντε από τις πιο πάνω λέξεις σε παράγραφο με θέμα: «Οι πιο σημαντικές αρετές ενός ανθρώπου είναι...»

4. Στον ακόλουθο πίνακα δίνονται στην α' Στήλη σύνθετες λόγιες λέξεις. Να γράψετε στη β' Στήλη τη σημασία κάθε λέξης και στη γ' Στήλη τη λέξη που αποτελεί το κοινό συνθετικό.

(α) σύνθετες λέξεις	(β) σημασία	(γ) αρχαία λέξη
φιλόλογος		
φιλονικία		
φιλότιμος		
φιλάργυρος		

5. Να φτιάξετε ονοματικά σύνολα, συνδέοντας τις λέξεις της Στήλης Α΄ με τις λέξεις της Στήλης Β΄.

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
Προσφιλής	καλλιτέχνης
φιλοπρόοδος	σύνδεσμος
φιλοζωικός	Τακτική
φιλελληνική	Γονιός
Δημοφιλής	Πολιτικός

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Βιολογίας Έργα

1. Πιο κάτω σας δίνονται λέξεις της Αρχαίας Ελληνικής που θα χρειαστείτε, για να απαντήσετε στις ασκήσεις που αφορούν στο μάθημα της Βιολογίας. Να τοποθετήσετε την κατάλληλη λέξη δίπλα από τον ορισμό της.

- α) πρόθεση που φανερώνει στάση
- β) πρόθεση που σημαίνει κάτω
- γ) επίθετο που σημαίνει όλο
- δ) επίθετο που σημαίνει απλός
- ε) πρόθεση που σημαίνει πριν
- στ) επίθετο που σημαίνει άλλος
- ζ) αντωνυμία που σημαίνει την αμοιβαία ενέργεια
- η) επίρρημα που σημαίνει μαζί
- θ) επίθετο που σημαίνει διπλός
- ι) επίρρημα που σημαίνει καλά
- κ) πρόθεση που σημαίνει πάνω
- λ) ουσιαστικό που σημαίνει νήμα
- μ) ουσιαστικό που σημαίνει μορφή
- ν) ουσιαστικό που σημαίνει ζωή
- ξ) ρήμα που σημαίνει σχηματίζω, διαμορφώνω
- ο) ουσιαστικό που σημαίνει το καρύδι

1. ὁμοῦ
2. ἀλλήλους
3. ἕτερος
4. κάρυον
5. ὑπό
6. πᾶν
7. ἀπλοῦς
8. διπλοῦς
9. βίος
10. εἶ
11. μίτος
12. ἐν
13. εἶδος
14. πρό
15. τυπόω
16. ἐπί

2. Από τις παρακάτω ασκήσεις να επιλέξετε τις δύο. Να γίνει προσπάθεια, όμως, να παρουσιαστούν όλα τα ρήματα στην τάξη.

α) Το ρήμα **ζεύγνυμι** στα Αρχαία Ελληνικά σημαίνει βάζω σε ζυγό.

Βρείτε και γράψτε τέσσερις (4) παράγωγες λέξεις από το ρήμα αυτό στα Νέα Ελληνικά.

β) Το ρήμα **βιώω** στα Αρχαία Ελληνικά σημαίνει ζω.

Βρείτε και γράψτε τέσσερις (4) σύνθετες λέξεις από το ρήμα αυτό στα Νέα Ελληνικά.

γ) Το ρήμα **νέμω** στα Αρχαία Ελληνικά σημαίνει μοιράζω.

Βρείτε και γράψτε τέσσερις (4) σύνθετες λέξεις από το ρήμα αυτό στα Νέα Ελληνικά.

δ) Το ρήμα **δίδωμι** στα Αρχαία Ελληνικά σημαίνει δίνω.

Βρείτε και γράψτε τέσσερις (4) σύνθετες λέξεις από το ρήμα αυτό στα Νέα Ελληνικά.

ε) Το ρήμα **βιβάζω** στα Αρχαία Ελληνικά σημαίνει ανυψώνω, ανεβάζω.

Βρείτε και γράψτε τέσσερις (4) σύνθετες λέξεις από το ρήμα αυτό στα Νέα Ελληνικά.

3. Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους και να διακρίνετε τη σημασία τους.

α) έμβιος: _____

β) άβιος: _____

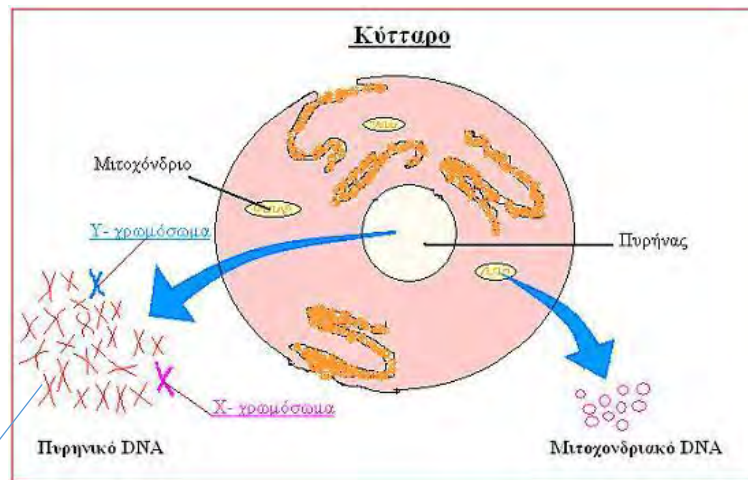
γ) κληρονομώ: _____

δ) κληροδοτώ: _____

ε) διαιρώ: _____

στ) διαχωρίζω: _____

4. Για να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα, πρέπει να έχετε υπόψη σας ότι ένα ανθρώπινο κύτταρο περιλαμβάνει 23 ζεύγη χρωματοσωμάτων πάνω στα οποία υπάρχουν γονίδια. Προσέξτε ιδιαίτερα τις λέξεις που είναι γραμμένες με **έντονα γράμματα**.



23 ζεύγη χρωματοσωμάτων τα οποία περιλαμβάνουν ομάδες γονιδίων.

α) Τα ζεύγη χρωματοσωμάτων που έχουν **λόγο**, δηλαδή φέρουν πληροφορίες για τα **ίδια χαρακτηριστικά** (π.χ. μάτια, μαλλιά κ.ο.κ.) ονομάζονται _____ (όμοιο+λόγος).

β) Σε κάθε ζεύγος χρωματοσωμάτων περιλαμβάνονται ομάδες γονιδίων. Δυο γονίδια σε κάθε ζεύγος χρωματοσωμάτων **ενεργούν αμοιβαία (αλληλεπιδρούν)** για τα ίδια χαρακτηριστικά, δηλαδή **για την ίδια μορφή**, ονομάζονται δηλαδή _____.

γ) Ένα άτομο έχει δημιουργηθεί από μόνο ένα κύτταρο. Το **ζυγωτό** (= κύτταρο που δημιουργείται από την ένωση σπερματοζαρίου και ωαρίου). Αν στο ζυγωτό υπάρχουν **όμοια** αλληλόμορφα γονίδια για ένα χαρακτήρα, το άτομο χαρακτηρίζεται _____ ως προς τον χαρακτήρα αυτό.

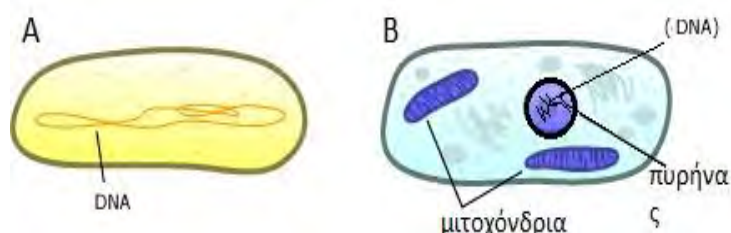
Αν το άτομο είχε στο **ζυγωτό διαφορετικά** αλληλόμορφα γονίδια για ένα χαρακτήρα, το άτομο χαρακτηρίζεται _____ ως προς τον χαρακτήρα αυτό.

Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, το δυνατό γονίδιο που υπερिσχύει, **επί-κρατεί** δηλαδή, ονομάζεται _____, ενώ το αδύναμο που **υπο-λείπεται** ονομάζεται _____.

δ) Τα κύτταρα είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν ομόλογα χρωματοσώματα σε ζεύγη, να περιλαμβάνουν δηλαδή **διπλή πληροφορία ως προς τη μορφή**, σε αυτή την περίπτωση ονομάζονται _____. Αν περιλαμβάνουν μόνο ένα (απλό) κύτταρο, ονομάζονται _____.

ε) Η διαδικασία της κυτταρικής διαίρεσης, παράγει δύο πανομοιότυπα θυγατρικά κύτταρα ορατά με μικροσκόπιο. Στο μικροσκόπιο φαίνεται ένας **ιστός** που μοιάζει με **νήμα**, ο οποίος ονομάζεται _____ άτρακτος. Από το όνομα αυτού του ιστού όλη διαδικασία ονομάζεται _____.

στ)



Μια μικροσκοπική (με μικροσκόπιο) **αποτύπωση** των **σηματισμένων** χρωματοσωμάτων στον **πυρήνα (=κάρυον)** ονομάζεται _____

Ο οργανισμός Α υπήρχε εξελικτικά πολύ **πριν** δημιουργηθεί ο οργανισμός Β. Η κύρια τους διαφορά είναι ότι ο Β έχει **καλά** σχηματισμένο πυρήνα, στον οποίο βρίσκεται το DNA. Γι αυτό ονομάζεται _____. Ο οργανισμός Α στον οποίο το DNA δεν περικλείεται σε πυρήνα και εμφανίστηκε **πριν** εμφανιστεί ο πυρήνας ονομάζεται _____.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Γ΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ, ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ (Γ.Α.Ε. § 120-123)

Να παρατηρήσετε τα πιο κάτω υπογραμμισμένα ουσιαστικά από τα κείμενα για μετάφραση:

κτῆσίν, κτημάτων, κτήσεως, βοσκήματα, καταφρόνησις

Οι καταλήξεις τους δεν θυμίζουν την Α΄ και Β΄ κλίση ουσιαστικών που διδαχθήκατε. Ανήκουν στην Γ΄ κλίση ουσιαστικών, μερικά ονόματα από την οποία θα διδαχθείτε σε αυτήν την ενότητα. Δείτε πρώτα κάποιες γενικές παρατηρήσεις για την Γ΄ κλίση, Γ.Α.Ε. σσ. 58-59.

Γενικές παρατηρήσεις

- Η Γ΄ κλίση περιλαμβάνει ουσιαστικά και των τριών γενών περιττοσύλλαβα.
- Τα τριτόκλιτα ουσιαστικά λήγουν στην ονομαστική ενικού σε -α, -ι, -υ, -ω, -ν, -ρ, -ς (-ξ, -ψ), και στη γενική σε -ος, -ως ή -ους: τὸ σῶμα, τοῦ σώματος / τὸ ἄστν, τοῦ ἄστεος / ἡ ἠχώ, τῆς ἠχοῦς / ὁ γέρων, τοῦ γέροντος / ὁ ῥήτωρ, τοῦ ῥήτορος / ὁ ἥρωσ, τοῦ ἥρωος / ὁ κόραξ, τοῦ κόρακος / ὁ κώνωψ, τοῦ κώνωπος
- Τα αρσενικά και θηλυκά τριτόκλιτα ἔχουν τις ίδιες καταλήξεις σε ὅλες τις πτώσεις.

Διάρθρωση των τριτόκλιτων ουσιαστικών ως προς την κατάληξη

α) Καταληκτικά: στην ονομαστική ενικού ἔχουν κατάληξη -ς: ὁ ἥρωσ, ἡ ταχύτης

β) Ακατάληκτα: στην ονομαστική ενικού δεν ἔχουν κατάληξη. Ὅλα τα ουδέτερα εἶναι ακατάληκτα: ἡ χιών, τὸ σῶμα

Διαίρεση των τριτόκλιτων ουσιαστικών ως προς το θέμα

α) Μονόθεμα: διατηρούν το αρχικό τους θέμα σε όλες τις πτώσεις. Το θέμα τους σχηματίζεται από τη γενική ενικού, αφού αφαιρεθεί η κατάληξη:

ὁ χιτών, τοῦ χιτῶν-ος (θ. χιτων-) τὸ κτήμα, τοῦ κτήματ-ος (θ. κτηματ-)

β) Διπλόθεμα: ἔχουν δύο θέματα κατά την κλίση τους:

ισχυρό (μακρόχρονο) και ασθενές (βραχύχρονο). Το ισχυρό βρίσκεται από την ονομαστική ενικού και το ασθενές από τη γενική ενικού, αφού αφαιρεθεί η κατάληξη: ὁ ποιμήν (ισχυρό θ. ποιμην-), τοῦ ποιμέν-ος (ασθενές θ. ποιμεν-) ὁ γέρον (ισχυρό θ. γερων-), τοῦ γέροντ-ος (ασθενές θ. γέροντ-)

Διαίρεση των τριτόκλιτων ουσιαστικών ως προς τον χαρακτήρα

α) Φωνηεντόληκτα: ὁ βασιλεύ-ς

β) Συμφωνόληκτα:

1. Αφωνόληκτα

- i) **οδοντικόληκτα:** ἡ πατρίς, τῆς πατρίδ-ος (το θέμα τους λήγει σε τ, δ, θ)
- ii) **χειλικόληκτα:** ὁ κώνωψ, τοῦ κώνωπ-ος (το θέμα τους λήγει σε π, β, φ)
- iii) **ουρανικόληκτα:** ὁ κόραξ, τοῦ κόρακ-ος (το θέμα τους λήγει σε κ, γ, χ)

Για τα πιο πάνω, θυμηθείτε και τον πιο κάτω πίνακα που συναντήσαμε σε ασκήσεις της Ενότητας 1.

	Ουρανικά	Χειλικά	Οδοντικά
Ψιλόπνοα	κ	π	τ
Μέσα	γ	β	δ
Δασύπνοα	χ(κ+h)	φ (π+h)	θ(τ+h)

2. Ημιφωνόληκτα

- i) **ενρινόληκτα:** ὁ Ἕλλην, τοῦ Ἕλλην-ος (το θέμα τους λήγει σε μ, ν)
- ii) **υγρόληκτα:** ὁ ῥήτωρ, τοῦ ῥήτορ-ος (το θέμα τους λήγει σε λ, ρ)
- iii) **σιγμόληκτα:** τὸ βέλος, τοῦ βέλους (το θέμα τους λήγει σε σ)

Σε αυτή την Ενότητα θα εξετάσουμε τις καταλήξεις των οδοντικόληκτων, χειλικόληκτων και ουρανικόληκτων ουσιαστικών που ανήκουν στα συμφωνόληκτα. Πολλά από τα ονόματα αυτά επιβίωσαν στη Νέα Ελληνική σε παρόμοια μορφή με αυτήν στην Αρχαία Ελληνική Γλώσσα. Αφού μελετήσετε τις σελίδες της Γ.Α.Ε. 66-69 (§120-123), στις οποίες παρουσιάζονται οι καταλήξεις των ουσιαστικών αυτών, όπως και τη σ. 88 (§ 141), όπου θα βρείτε τον πίνακα με τις καταλήξεις της Γ' κλίσης, να συμπληρώσετε τις πιο κάτω ασκήσεις.

1. Να κατατάξετε τα ουσιαστικά που ακολουθούν στον πιο κάτω πίνακα, προσέχοντας τον χαρακτήρα του θέματός τους (μπορείτε να τον εντοπίσετε, αν από τη γενική ενικού αφαιρέσετε την κατάληξη –ος).

τὸ φῶς (φωτός), τὸ ὄραμα (ὄράματος), ἡ ἀσπίς (ἀσπίδος), ὁ φύλαξ (φύλακος), ἡ αἶξ (αἰγός), ὁ/ἡ ὄρνις (ὄρνιθος), ὁ κόλαξ (κόλακος), ὁ χάλυψ (χάλυβος), ὁ κλῶψ (κλωπός), ἡ χάρις (χάριτος).

Ουρανικόληκτα (χαρακτήρας κ, γ, χ)	Χειλικόληκτα (χαρακτήρας π, β, φ)	Οδοντικόληκτα (χαρακτήρας τ, δ, θ)

2. Στον πίνακα που ακολουθεί, στο θέμα του ουσιαστικού να προσθέσετε τις καταλήξεις των ουσιαστικών της Γ' κλίσης (υπάρχουν στον ίδιο πίνακα).

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ον.	ὁ	(κόλακ-ς) κόλαξ	(χάλυβ-ς) χάλυψ	- ή -ς
Γεν.	τοῦ		χάλυβος	-ος
Δοτ.	τῷ			-ι
Αιτ.	τόν			-α
Κλητ.	ῶ			- ή -ς
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ον.	οἱ			-ες
Γεν.	τῶν			-ων
Δοτ.	τοῖς			-σι
Αιτ.	τούς			-ας
Κλητ.	ῶ			-ες

Παρατήρηση:

Η ένωση των ουρανικών συμφώνων (κ, γ, χ) με το –σ- δημιουργεί το διπλό σύμφωνο _____, ενώ των χειλικών (π, β, φ) το διπλό σύμφωνο _____

3. Στον πίνακα που ακολουθεί να συμπληρώσετε τα κενά των οδοντικόληκτων ουσιαστικών της Γ' κλίσης και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ									αρσ/θηλ	ουδ.
Ον.	ὁ	τάπης	ἡ	ἀσπίς	χάρις	ἔρις	τὸ	ὄνομα	- ή -ς	-
Γεν.	τοῦ	τάπητ.....	τῆς	ἀσπίδ...	χάριτ...	ἔριδ...	τοῦ	ὄνόματ...	-ος	-ος
Δοτ.	τῷ	τάπητ.....	τῆ	ἀσπίδ..	χάριτ...	ἔριδ..	τῷ	ὄνόματ..	-ι	-ι
Αιτ.	τόν	τάπητ...	τὴν	ἀσπίδ..	χάριν	ἔριν	τὸ	-α	-
Κλητ.	ῶ	τάπ.....	ῶ	ἀσπ....	χάρι	ἔρι	ῶ	- ή -ς	-
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ										
Ον.	οἱ	τάπητ...	αἱ	ἀσπίδ...	χάριτ...	ἔριδ...	τὰ	ὄνόματ...	-ες	-α
Γεν.	τῶν	ταπήτ.....	τῶν	ἀσπίδ...	χαρίτ...	ἐρίδ...	τῶν	ὀνομάτ...	-ων	-ων
Δοτ.	τοῖς	τάπησι	ταῖς	ἀσπί....	χάρι...	ἐρι...	τοῖς	ὀνόμα...	-σι	-σι
Αιτ.	τούς	τάπητ...	τάς	ἀσπίδ...	χάριτ...	ἔριδ...	τὰ	ὀνόματ...	-ας	-α
Κλητ.	ῶ	τάπητ....	ῶ	ἀσπίδ....	χάριτ...	ἐριδ...	ῶ	ὀνόματ...	-ες	-α

Παρατήρηση

Τα οδοντικόληκτα σε *-ις* που δεν τονίζονται _____ (βαρύτονα) σχηματίζουν την αιτιατική ενικού σε *-ν* και την κλητική χωρίς *-ς*.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο της λέξης που βρίσκεται σε παρένθεση, όπως στο παράδειγμα:

α) Πρόκλος προσδεδεμένος ἦν τῷ ἄρματι ιμάντι (ιμάς, δοτ.εν).

β) Ἡ Ἀφροδίτη τῆ τοῦ σώματος _____ (χάρις) τὰς ἄλλας θεὰς ὑπερέβαλλεν.

γ) Ἐπὶ τοῦ τοίχου ἔγραφε _____ (λέων, αιτ. πληθ.) καὶ _____ (ἐλέφας, αιτ. πληθ.) καὶ ἄλλα ζῶα.

δ) Καλλικρατίδας οὐκ ἤθελε τοὺς Ἕλληνας _____ (κόλαξ, αιτ. πληθ) τῶν βαρβάρων εἶναι.

ε) Παροιμία φησὶν ἀπορίαν ψάλτου _____ (βήξ, αιτ. εν.) εἶναι.

στ) Οἱ γῦπες _____ (ὄνουξ, δοτ. πληθ.) τὰ ζῶα ἀρπάζουσι.

ζ) Κυναίγειρος ἠγωνίζετο οὐχὶ μόνον ταῖς χερσὶν ἀλλὰ καὶ τοῖς _____ (ὀδοῦς).

ι) Καθ' ἡμέραν οἴκοι παρέμενε, _____ (νύξ, γεν. εν.) δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύετο.

κ) Πατὴρ ὁ ἐμὸς ἤθελε _____ (παράδειγμα, δοτ. πληθ.) διδάσκειν με.

5. Να μεταφερθεί το πιο κάτω κείμενο στον αντίθετο αριθμό, όπως στο παράδειγμα. Σας δίνονται τα ονόματα της Γ' κλίσης με τη γενική τους:

ὁ κόραξ-κόρακος, ἡ σὰρξ-σαρκός, ἡ αἶξ-αἰγός, ὁ ὄνουξ-ὄνουχος, ἡ ἀλώπηξ-ἀλώπεκος, ὁ κόλαξ-κόλακος, ὁ κήρυξ-κήρυκος, ἡ φρόνησις-φρονήσεως

Κόραξ ποτὲ ἀπὸ βωμοῦ ἀρπάζει σάρκα αἰγὸς καὶ τῷ ὄνουχι εἰς ὑψηλὸν δένδρον κομίζει. Ἀλλ' ἀλώπηξ προσέρχεται ἐπιθυμοῦσα τῆς σαρκός. Τότε τὸν κόρακα ὡς κόλαξ ἐγκωμιάζει οὕτως. «ὦ κόραξ, πτέρυγα ἔχεις καλὴν καὶ κήρυξ φαίνῃ τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλ' οὐκ ἀκούω τὴν φωνήν. Ἰδε οὖν.» Καὶ ὁ κόραξ πιστεύει τῷ κόλακι καὶ κράζει μεγάλως. Ἡ σὰρξ δ' ὅμως ἐκπίπτει. Αὐτίκα ἡ ἀλώπηξ σπεύδει, τὴν σάρκα τῆς αἰγὸς λαμβάνει καὶ λόγον πικρὸν λέγει. «ὦ κόραξ, φωνὴ μὲν ἦν σοι, ἀλλὰ φρόνησιν οὐκ εἶχες.» Καὶ περὶ τοῦ ἀνοήτου ἀνθρώπου ὁ μῦθος οὗτος ἰσχύει.

Αἴσωπος

Κόρακες ποτε ἀπὸ βωμῶν ἀρπάζουσι σάρκας αἰγῶν καὶ τοῖς ὄνουξι εἰς ὑψηλὰ δένδρα κομίζουσι.

6. Η διαχρονία στη γλώσσα με αφορμή το όνομα *ὁ/ἡ ὄρνις (ὄρνιθος)*

Τι σημαίνει το πιο πάνω όνομα στην Αρχαία Ελληνική; _____

Η λέξη δεν έχει επιβιώσει στη Νέα Ελληνική, υπάρχει όμως στην κυπριακή διάλεκτο. Ποια είναι η σημασία της;

Προσπαθήστε να σκεφτείτε έναν λόγο για τον οποίο η πιο πάνω λέξη δεν υπάρχει στη Νέα Ελληνική, διατηρήθηκε όμως στην κυπριακή διάλεκτο: _____

ΜΕΤΟΧΕΣ ΠΟΥ ΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ Γ΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΥΠΩΝ ΜΕΤΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΩΝΩΝ ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΑΡΙΘΜΟ

Να προσέξετε τους τύπους της μετοχής που κλίνονται σύμφωνα με την Γ΄ κλίση των ουσιαστικών και να μετατρέψετε στον αντίθετο αριθμό τους υπογραμμισμένους τύπους των μετοχών στο κείμενο που ακολουθεί. Για τη μεταφορά των τύπων να αξιοποιήσετε τις γνώσεις σας για την Α΄, Β΄ και Γ΄ κλίση ονομάτων.

ΜΕΤΟΧΗ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ			
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
ΑΡΣ.	<u>ὁ λύων</u>	<u>ὁ λύσων</u>	<u>ὁ λύσας</u>
ΘΗΛ.	ἡ λύουσα	ἡ λύσουσα	ἡ λύσασα
ΟΥΔ.	<u>τὸ λῦον</u>	<u>τὸ λῦσον</u>	<u>τὸ λῦσαν</u>
ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ			
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
ΑΡΣ.	ὁ λυόμενος	ὁ λυσόμενος	ὁ λυσάμενος
ΘΗΛ.	ἡ λυομένη	ἡ λυσομένη	ἡ λυσαμένη
ΟΥΔ.	τὸ λυόμενον	τὸ λυσόμενον	τὸ λυσάμενον

Σημείωση: Θα μάθετε εύκολα τη μετοχή του *εἰμί*, αν απομονώσετε τις καταλήξεις της μετοχής του Ενεστώτα Ε.Φ. Συγκεκριμένα, οι τύποι της μετοχής είναι: ὦν, οὔσα, ὄν.

Ἐρμῆς ἐν σπαργάνοις ἔτι ὦν εἰς Πιερίαν παραγίγνεται κλέψων τὰς βοσκούσας ἐνταῦθα βοῦς τοῦ Ἀπόλλωνος. Κομίσας δ' αὐτὰς εἰς τὴν πόρρω εὕρισκομένην Πύλον ἐν σπηλαίῳ ἀπέκρυψεν. Ἐκεῖθεν εἰς Κυλλήνην ὤχετο, ἔνθα εὕρισκει πρὸ ἄντρου χελώνην νεμομένην. Ἐθέλων δε κατασκευάσαι λύραν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τὴν χελώνην κύτους ἐφόνευσε αὐτήν.

Ἀπόλλων δ' εἰς Κυλλήνην ἔρχεται καὶ τοὺς ἐνταῦθα διαμένοντας ἀνακρίνων πυνθάνεται, εἰ τὸν κλέψαντα τὰς βοῦς γινώσκουσιν, ἐπαγγελλόμενος τῷ μηνύσοντι τὰς βοῦς χάριν ἔξειν. Οὔτοι δὲ λέγουσιν ὡς οὐκ ἐγίγνωσκον τὸν ἀρπάσαντα ταύτας. Ἀπόλλων δὲ μανθάνει τὸν κλέψαντα ἐκ τῆς μαντικῆς. Εὐθύς δὲ πρὸς τὴν Μαΐαν μητέρα οὔσαν τοῦ Ἐρμοῦ παραγίγνεται καὶ τὸν παῖδα μηνύει. Ἡ δὲ δεικνύει τοῦτον ἐν σπαργάνοις ὄντα.

Λεξιλόγιο

ἔτι= ακόμα
παραγίγνομαι= παρευρίσκομαι, παρίσταμαι
ῥῆχτο< οἶχομαι= ἔχω φύγει
ἄντρον= σπήλαιο
νέμομαι= πηγαίνω να βοσκήσω, τρέφομαι

Από το αναγνωστικό του Ζούκη

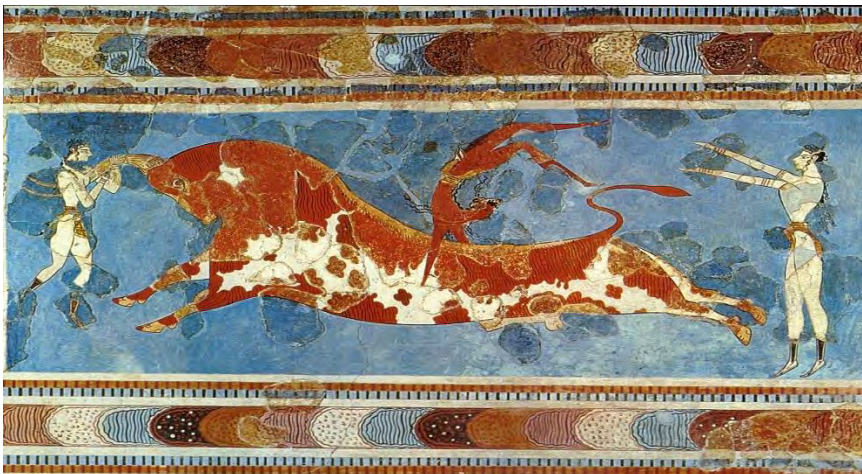
ῶν _____
κλέψων _____
τὰς βοσκούσας _____
κομίσας _____
εὕρισκομένην _____
νεμομένην _____
ἐθέλων _____
τοῦ περιβάλλοντος _____
τοὺς διαμένοντας _____
ἀνακρίνων _____
τὸν κλέψαντα _____
ἐπαγγελλόμενος _____
τῶ μηνύσοντι _____
τὸν ἀρπάσαντα _____
τὸν κλέψαντα _____
οὔσαν _____
ὄντα _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Μέτρον Ἄριστον



Ψηφιδωτό από την οικία της Πέλλας με υπογραφή του ψηφοθέτη Γνώσιου. Κυνήγι ελαφιού.
Τέλη 4^{ου} – αρχές 3^{ου} αι. π.Χ.



Ταυροκαθάψια, Μινωική τοιχογραφία

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ζήνωννα τὸν Κιτιέα δι' αἰδοῦς ἄγαν καὶ σπουδῆς ἤγεν Ἀντίγονος ὁ βασιλεὺς. Καὶ ποτε οὖν ὑπερπλησθεὶς οἴνου ἐπεκώμασε τῷ Ζήνωνι, καὶ φιλῶν αὐτὸν καὶ περιβάλλον ἄτε ἔξοινος ὦν ἤξιου τι αὐτὸν προστάξει, ὀμνύς καὶ νεανιευόμενος σὺν ὄρκῳ μὴ ἀτυχήσειν τῆς αἰτήσεως. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ «πορευθεὶς ἔμεσον», σεμνῶς ἅμα καὶ μεγαλοφρόνως τὴν μέθην ἐλέγξας καὶ φεισάμενος αὐτοῦ, μήποτε διαρραγῆ ὑπὸ πλησμονῆς.

Αἰλιανοῦ *Ποικίλης Ἱστορίας*, Θ' 26

Λεξιλόγιο

αἰδοῦς ἄγαν... ἤγεν= εἶχε σε μεγάλο σεβασμό και εκτίμηση
ὑπερπλήρημι= γεμίζω εντελώς με κάτι βλ. πιο κάτω πλησμονή
ἐπεκώμασε τῷ Ζήνωνι= ἔτρεξε με την παρέα του στον Ζήωνα
ἄτε ἔξοινος ὦν= αφού ήταν τυφλα στο μεθύσι
ἀξιόω-ῶ= απαιτώ
ὀμνύς καὶ νεανιευόμενος= ορκιζόμενος και κάνοντας σαν τους νέους
ἔμεσον< ἐμέω= κάνω εμετό
σεμνῶς= με σοβαρότητα
μεγαλοφρόνως= με ευγένεια
ἐλέγχω= παρατηρώ, επικρίνω
φείδομαι τινός= λυπούμαι κάποιον
διαρρήγνυμι= σκάω

Κατανόηση κειμένου:

Νοηματικές ερωτήσεις/ερωτήσεις εμβάθυνσης:

1. Να περιγράψετε την απρεπή συμπεριφορά του Αντίγονου.
 2. Ποια ιδιότητα του Αντίγονου είναι ασύμβατη προς την απρεπή του συμπεριφορά;
 3. Πώς αντέδρασε ο φιλόσοφος Ζήνων στη συμπεριφορά του Αντίγονου;
 4. Να κρίνετε τη συμπεριφορά του Ζήωνα ως προς την ηρεμία και τη σταθερότητά της.
- Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

Ζήωνα τὸν Κιτιάα δι' αἰδοῦς ἄγαν

καὶ

σπουδῆς ἤγεν Ἀντίγονος ὁ βασιλεύς.

α-πρότ

Καὶ ποτε οὖν

ὑπερπλησθεὶς οἴνου

μτχ φρ(επιρ)

ἐπεκώμασε τῷ Ζήωνι,

α-πρότ

καὶ

φιλῶν αὐτὸν

μτχ φρ(επιρ)

καὶ

περιβάλλον

μτχ φρ(επιρ)

ἄτε ἔξοιnos ὦν

μτχ φρ(επιρ)

ἠξίου τι αὐτὸν προστάξαι,

α-πρότ

ὀμνύς

μτχ φρ(επιρ)

καὶ

νεανιενόμενος

μτχ φρ(επιρ)

μὴ ἀτυχήσειν τῆς αἰτήσεως.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ

α-πρότ

«πορευθεὶς ἔμεσον»,

μτχ φρ(επιρ), α-πρότ

σεμνῶς ἅμα

καὶ

μεγαλοφρόνως τὴν μέθην ἐλέγξας

μτχ φρ(επιρ)

καὶ

φεισάμενος αὐτοῦ,

μτχ φρ(επιρ)

μήποτε διαρραγῆ ὑπὸ πλησμονῆς. (ενδοιαστ)β-πρότ

.....

.....

.....

.....

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ἡ δὲ λαλιά, εἴ τις αὐτὴν ὀρίζεσθαι βούλοιο, εἶναι ἂν δόξειεν ἀκρασία τοῦ λόγου, ὁ δὲ λάλος τοιοῦτός τις, οἷος τῶ ἐντυγχάνοντι εἰπεῖν, ἂν ὀτιοῦν πρὸς αὐτὸν φθέγγηται, ὅτι οὐθὲν λέγει καὶ ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδεν καὶ, ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ, μαθήσεται· ... καὶ ἑτέρας ἀρχὰς τοιαύτας πορίσασθαι, ὥστε μὴδὲ ἀναπνεῦσαι τὸν ἐντυγχάνοντα. καὶ ὅταν γε τοὺς καθ' ἓνα ἀπογυμνώσῃ, δεινὸς καὶ ἐπὶ τοὺς ἀθρόους [καὶ] συνεστηκότας πορευθῆναι καὶ φυγεῖν ποιῆσαι μεταξύ χρηματίζοντας. καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα δὲ καὶ εἰς τὰς παλαιστράς εἰσιῶν κωλύειν τοὺς παῖδας προμανθάνειν· τοσαῦτα καὶ προσλαεῖν τοῖς παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις.

Θεοφράστου *Χαρακτῆρες* (ΛΑΛΙΑΣ Ζ')

Λεξιλόγιο

ἀκρασία= ακράτεια
ἐντυγχάνω= συναντῶ κάποιον τυχαία
φθέγγομαι= μιλῶ
οἶδεν= γνωρίζει
αἰ ἀρχαί= ἡ ἀπαρχή
πορίζομαι= παρέχω, χορηγῶ
ἀπογυμνῶ= ἀφοπλίζω κάποιον
οἱ συνεστηκότες= ὄσοι στέκουν μαζί
χρηματίζω= ἔχω ἐμπορικές δοσοληψίες
εἰσιῶν= ἀφού εἰσέλθει

Νοηματικές ερωτήσεις:

1. Να δώσετε τρεις χαρακτηριστικές συμπεριφορές φλύαρου ἀνθρώπου που παραθέτει ὁ Θεόφραστος.
 - Να συνεργαστεῖτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ἑλληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ἐνότητες, ὅπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάνο δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες εἶναι καλὸ νὰ προσέξετε.

Ἡ δὲ λαλιά,

εἴ τις αὐτὴν ὀρίζεσθαι βούλοιο,
εἶναι ἂν δόξειεν ἀκρασία τοῦ λόγου,
ὁ δὲ λάλος τοιοῦτός τις,
οἷος τῶ ἐντυγχάνοντι εἰπεῖν,
ἂν ὀτιοῦν πρὸς αὐτὸν φθέγγηται,

εἶ(υποθ)-πρότ
1^η α-πρότ
2^η α-πρότ
οἷος(αναφ)-πρότ, μτχ φρε(επιθ)
ἂν(υποθ)-πρότ

ὅτι οὐθὲν λέγει
καὶ
ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδεν
καί,
 ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ,
μαθήσεται

1^η ὅτι(ειδ)-πρότ

2^η ὅτι(ειδ)-πρότ

ἂν(υποθ)-πρότ

3^η ὅτι(ειδ)-πρότ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

καὶ ὅταν γε τοὺς καθ' ἓνα ἀπογυμνώσῃ,

ὅταν(χρ.υπ)-πρότ

δεινός καὶ ἐπὶ τοὺς ἀθρόους
[καὶ] συνεστηκότας πορευθῆναι
καὶ
φυγεῖν ποιῆσαι μετὰξὺ χρηματίζοντας.

α-πρότ

μτχ φρ(επιθ)

μτχ φρ(επιφ)

καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα δὲ
καὶ εἰς τὰς παλαιίστρας εἰσιῶν

μτχ φρ(επιφ)

κωλύειν τοὺς παῖδας προμανθάνειν

[α-πρότ]

τοσαῦτα καὶ προσλαλεῖν τοῖς παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις. [α-πρότ]

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Δημιουργώ με αφορμή τα κείμενα.

Να επιλέξετε μια από τις παρακάτω ασκήσεις.

1. Να γράψετε μία παράγραφο με παραδείγματα ή με ορισμό στην οποία να δίνονται τα βασικότερα χαρακτηριστικά του σύγχρονου φλύαρου ανθρώπου. Ή

2. Να γράψετε ένα κείμενο τεσσάρων έως πέντε παραγράφων με παραδείγματα ή με ορισμό, στην οποία να περιγράφετε μια ακραία συμπεριφορά, συνήθη στις μέρες μας.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε και τις λέξεις: αμετροέπεια, μέτρο, συγκρατημένος, υπερβολικός, κατάχρηση, χρήση, εξαρτήσεις, παθογένεια, λογική, συγκρότηση, οργάνωση, πίστη, συγκέντρωση, διαφοροποίηση από τη μάζα, μόδα, συρμός

Δημιουργώ με αφορμή το ψηφιδωτό:

1. α) Να περιγράψετε το ψηφιδωτό με τη σκηνή κυνηγιού που προηγείται της ενότητας, δίνοντας έμφαση στο ύφος των δυο κυνηγών, όπως και στην κίνηση του σώματός τους.

Στην περιγραφή σας να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

- Πρόκειται για λιτή ή πολύπλοκη σύνθεση;
- Οι κινήσεις των προσώπων είναι ήρεμες ή έχουν ένταση;
- Πώς συνδέεται το ψηφιδωτό με το θέμα «μέτρον ἄριστον»;

Μπορείτε να αξιοποιήσετε και τις λέξεις: ψηφίδα, απόχρωση, κοσμέω (= διακοσμώ), κόσμος (= διακόσμηση), ένταση, υπερβολή, τείνω (= τεντώνω), τελεσίδικος, απότομος, υπερπροσπάθεια, άθλημα, υπέρβαση

β) Να εντοπίσετε τις λέξεις που είναι σύνθετες με πρόθεση στο πιο πάνω πλαίσιο και να τις αναλύσετε στα συνθετικά τους. Για την εργασία σας μπορείτε να αξιοποιήσετε τον πίνακα των προθέσεων που δίνεται στο Παράρτημα ή στη *Γραμματική Αρχαίας Ελληνικής* (σ. 246) που είναι διαθέσιμη και στο διαδίκτυο. Δηλώστε το βοήθημα που αξιοποιήσατε για τη διεκπεραίωση της εργασίας σας.

Δημιουργώ με αφορμή την τοιχογραφία:

Να παρατηρήσετε τη μινωική τοιχογραφία από τα ταυροκαθάψια και να διερευνήσετε, με τη βοήθεια του/της καθηγητή/τριας σας, τον στόχο του αθλήματος αυτού στη Μινωική Κρήτη.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε και τις πιο κάτω λέξεις: ταυροκαθάψια, ταύρος, ἄπτομαι (= αγγίζω), ιεροτελεστία, λατρεία, άντρες και γυναίκες, νωπός (= φρέσκος), ώχρα, μοτίβο, αθλήματα στην αρχαιότητα

Στη συνέχεια, να γράψετε ένα άρθρο για το περιοδικό του σχολείου σας με θέμα: «Η συμμετοχή μου στις αθλητικές δράσεις του Σχολείου με βοηθά να είμαι πειθαρχημένος και να τηρώ το «μηδὲν ἄγαν», δηλαδή να αποφεύγω τις υπερβολές».

Υποστηρικτικό λεξιλόγιο: εξάσκηση, μεθοδικότητα, σύστημα, πειθαρχία, αυτοπειθαρχία, αθλήματα στίβου, ομαδικά αθλήματα, υγιεινή διατροφή, καλές συνήθειες, ποιότητα ζωής, διασκέδαση με μέτρο, κοινωνική ένταξη, εϋ αγωνίζεσθαι, διάκριση, σεβασμός, αθλητοπρέπεια

Αξιοποιήστε τον πίνακα αυτοαξιολόγησης που παρατίθεται στο Παράρτημα για να συνθέσετε ένα από τα πιο πάνω κείμενα. Στη συνέχεια, συγκρίνετε το κείμενό σας με την παράγραφο που συνθέσατε στην Ενότητα 1. Διατυπώστε σύντομα σχόλια, συγκρίνοντας τα δύο κείμενα όσον αφορά στη δομή, την επαρκή ανάπτυξη του θέματος, την αξιοποίηση του λεξιλογίου που δίνεται και την έκφραση. Τα σχόλιά σας θα αξιολογηθούν από τον/την καθηγητή/τρια σας ως προς την ευστοχία τους.

Λεξιλογικές ασκήσεις: βάλλω

1. Να συνδυάσετε κατάλληλα τις λέξεις της Στήλης Α' με τις συνώνυμες της Στήλης Β' :

Στήλη Α'	Στήλη Β'
ανυπέρβλητος	αβεβαιότητα
Απόβλητα	αλληγορική διήγηση
αμφιβολία	αξεπέραστος
Διαβάλλω	απορρίμματα
παραβολή	μάντρα
Περιβολή	στολή
περίβολος	συκοφαντώ

2. Να βρείτε τη σημασία της λέξης **εμβόλιμος** στο επόμενο κείμενο, υπογραμμίζοντας τη σωστή ερμηνεία:

«Το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιχείρησης συνεδριάζει κανονικά μία φορά τον μήνα μέσα στο πρώτο δεκαήμερο. Αυτό τον μήνα θα πραγματοποιηθεί και μία **εμβόλιμη** συνεδρία στις 23 του μηνός.»

Η λέξη **εμβόλιμη** σημαίνει:

- α) υποχρεωτική για όλα τα μέλη
- β) περιττή
- γ) πολύ σημαντική
- δ) που παρεμβάλλεται κατ' εξαίρεση σε μια κανονική σειρά.

3. Ποια είναι η σημασία της λέξης **προβολή** στα επόμενα κείμενα:

- α) Η προβολή της ταινίας: _____
- β) Η προβολή του προϊόντος από τα Μ.Μ.Ε.: _____
- γ) Προβολή του δεξιού ποδιού: _____
- δ) Προβολή στον επιστημονικό κόσμο του εξωτερικού: _____

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη– παράγωγο του ρήματος βάλλω, σύνθετου με τις προθέσεις ανά-, διά-, έν-, μετά-, παρά-, πρό-, κατά-, σύν-, υπό-:

- α) Αποκλείστηκε από τους αγώνες, γιατί έπαιρνε _____
- β) Δεν έδωσε καμιά σημασία στις κατηγορίες και στις _____ εις βάρος του.
- γ) Ο πομπός του Κρατικού Σταθμού είχε μεγάλη _____
- δ) Ο γιατρός τού συνέστησε νέα θεραπεία, για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα _____
- ε) Ο Χριστός καταδίκασε την υποκρισία στην _____ του Τελώνου και του Φαρισαίου.
- στ) Ζήτησε το μισό ποσό της αμοιβής του _____
- ζ) Το δυστύχημα έγινε στην _____ των οδών Αριστοτέλους και Μάρνη.
- η) Αύριο λήγει η προθεσμία _____ των αιτήσεων.

5. Να φτιάξετε ονοματικά σύνολα, αντιστοιχίζοντας τις λέξεις:

Α΄	Β΄	Γ΄
αποβολή	στρατεύσεως	
αναβολή	δυνάμεων	
παραβολή	του εχθρού	
μεταβολή	του ασώτου υιού	
καταβολή	της ταινίας	
εισβολή	της θερμοκρασίας	
προβολή	του εμβρύου	

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Χημείας άναδεύσεις

1. Πιο κάτω σας δίνονται λέξεις της Αρχαίας Ελληνικής που θα χρειαστείτε, για να απαντήσετε στις ασκήσεις που αφορούν στον μάθημα της Χημείας. Να τοποθετήσετε την κατάλληλη λέξη δίπλα από τον ορισμό της.

- α) πρόθεση που φανερώνει στάση
- β) επίρρημα και πρόθεση που σημαίνει μέσα
- γ) πρόθεση που σημαίνει διά μέσου
- δ) επίρρημα που σημαίνει στο έξω μέρος
- ε) ρήμα που σημαίνει αποκαλύπτομαι
- στ) πρόθεση που σημαίνει και από τα δυο μέρη
- ζ) πρόθεση που σημαίνει την απομάκρυνση
- η) ουσιαστικό που σημαίνει το νερό
- θ) ρήμα που σημαίνει τη δημιουργία
- ι) αόριστος του αρχαίου ρήματος τρέχω
- κ) ουσιαστικό που σημαίνει γουδί
- λ) ημιπολύτιμος πολύχρωμος λίθος
- μ) ουσιαστικό που σημαίνει γυαλί
- ν) ουσιαστικό που σημαίνει χωνί
- ξ) ουσιαστικό που σημαίνει σκόνη

- 1. άμφί
- 2. έξω
- 3. ένδον
- 4. άπό
- 5. τó ύδωρ
- 6. έν
- 7. γίγνομαι
- 8. διά
- 9. ó κονιορτός
- 10. έδραμον
- 11. ó άχάτης
- 12. ó ύαλος
- 13. ή χωάνη
- 14. τó ιγδίον
- 15. φαίνομαι

2. Να αξιοποιήσετε τις απαντήσεις στο ερώτημα 1 και να προσπαθήσετε να ορίσετε τους πιο κάτω χημικούς όρους:

Αμφίδρομη αντίδραση: η αντίδραση που _____

Ύαλος ωρολογίου: είναι ένα _____ όπου τοποθετούνται στερεές ουσίες.
Ονομάζεται έτσι, γιατί μοιάζει _____.

Ενδόθερμη αντίδραση: είναι η αντίδραση στην οποία τα υλικά θερμαίνονται και αυξάνεται η _____
_____ (ένδον) ενέργεια.

Εξώθερμη αντίδραση: στην εξώθερμη αντίδραση η θερμοκρασία κατευθύνεται προς τα _____
_____ δηλαδή _____.

Αφυδραλογόνωση: είναι η διαδικασία κατά την οποία ένα ανόργανο οξύ, το _____
_____ αφαιρείται. Το συνθετικό της λέξης αφυδραλογόνωση που φανερώνει ότι το οξύ αυτό
αφαιρείται είναι η λέξη _____.

Κατά τρόπο ανάλογο, **υδρογόνωση** είναι _____

και **αλογόνωση** _____.

Ενυδάτωση: είναι η προσθήκη _____.

Το **φαινύλιο** προέρχεται από το ρήμα _____, γιατί ανακαλύφθηκε από το
υπόλειμμα που άφηγε το φωταέριο, το οποίο χρησιμοποιείτο στις λάμπες για τον φωτισμό των
δρόμων του Λονδίνου.

**3. Οι πιο κάτω λέξεις είναι σκεύη που αξιοποιούνται στο μάθημα της Χημείας. Να αντιστοιχίσετε
κάθε σκεύος με την περιγραφή του. Για να βοηθηθείτε, αξιοποιήστε τις απαντήσεις σας στην
άσκηση 1.**

Ίγδιον έξ άχάτου

γυαλί όπου τοποθετούνται στερεές ουσίες

Ύαλος ώρολογίου

όργανο διαχωρισμού υγρών

Διαχωριστική χωάνη

σκεύος κονιορτοποίησης στερεών

**4. Καθένα από τα πιο κάτω οξέα πήρε το όνομά του από το στοιχείο από το οποίο προέρχεται.
Προσπαθήστε να καταγράψετε από ποιο στοιχείο προέρχεται καθένα από τα πιο κάτω οξέα:**

α) Μυρμηκικό οξύ: _____

β) Οξικό οξύ: _____

γ) Βουτυρικό οξύ: _____

δ) Κιτρικό οξύ: _____

ε) Τρυγικό οξύ: _____

στ) Γαλακτικό οξύ: _____

ζ) Ελαϊκό οξύ: _____

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Γ΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ, ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ (Γ.Α.Ε. § 108-114)

Να παρατηρήσετε τον τύπο *τῆς αἰτήσεως* από το κείμενο για μετάφραση, όπως και τους τύπους *καταφρόνησις, κτήσιν, κτήσεως* της προηγούμενης Ενότητας.

Σε αυτή την Ενότητα θα εξετάσουμε τις καταλήξεις των φωνηεντόληκτων ουσιαστικών. Πολλά από τα ονόματα αυτά επιβίωσαν στη Νέα Ελληνική ως αρχαιοπρεπείς τύποι της Γλώσσας (π.χ. της δυνάμεως, σύμβολο της πίστεως, το κλειδί της πόλεως κ.ο.κ.). Αφού μελετήσετε τις σελίδες της Γ.Α.Ε. 59-64 (§108-114), στις οποίες παρουσιάζονται οι καταλήξεις των ουσιαστικών αυτών, όπως και τη σ. 88 (§ 141), όπου θα βρείτε τον πίνακα με τις καταλήξεις της Γ΄κλίσης, να συμπληρώσετε τις πιο κάτω ασκήσεις.

1. Να γραφεί η γενική και δοτική ενικού και πληθυντικού αριθμού των ονομάτων:

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ	ΓΕΝΙΚΗ	ΔΟΤΙΚΗ
α) ὁ ἰχθύς	Εν.	
	Πληθ.	
β) ὁ ἥρως	Εν.	
	Πληθ.	
γ) ὁ πέλεκυς	Εν.	
	Πληθ.	
δ) ὁ νομεύς	Εν.	
	Πληθ.	
ε) ἡ ὕβρις	Εν.	
	Πληθ.	

2. Να συμπληρωθούν τα κενά με τον κατάλληλο τύπο των ουσιαστικών της παρένθεσης:

Γεωργὸς καθ' ἡμέραν ἔξω τοῦ (τὸ ἄστυ) παρὰ τὸν ποταμὸν ἐπορεύετο. Ἐνταῦθα τῷ _____ (πέλεκυς) ἐξυλεύετο. Μετὰ δὲ τὴν _____ (δύσις) τοῦ ἡλίου εἰς τὴν _____ (πόλις) ἐπὶ τοῦ ἵππου τὰ ξύλα ἔφερεν. Ἐκφεύγει δ' ὅμως ποτὲ ὁ πέλεκυς καὶ εἰς τὸν ποταμὸν πίπτει. Ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ οὖν τοῦ _____ (πέλεκυς) ὁ γεωργὸς ὠδύρετο. Ὁ δὲ θεὸς τὴν τῆς _____ (θλίψις) αἰτίαν μανθάνει καὶ ἀναφέρει δύο _____ (πέλεκυς), τὸν μὲν δύο πήχεων ἐκ χρυσοῦ, τὸν δ' ἕτερον τοῦ γεωργοῦ. Οὗτος δ' ὅμως τῆς _____ (φύσις) ἦν ἀγαθῆς καὶ λαμβάνει τὸν οἰκεῖον. Ὁ θεὸς ἤδεται (= ευχαριστιέται) ἐπὶ τῇ _____ (σύνεσις) καὶ _____ (φρόνησις) τοῦ γεωργοῦ καὶ παρέχει αὐτῷ ἀμφοτέρους (= και τους δυο) τοὺς _____ (πέλεκυς).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ







Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ-ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

Θυμηθείτε το κείμενο για τον Ερμή και την κλοπή των βοδιών στην προηγούμενη Ενότητα, στο οποίο κληθήκατε να εργαστείτε στον γραμματικό σχηματισμό των μετοχών. Σε αυτή την Ενότητα θα εργαστούμε στη συντακτική λειτουργία των μετοχών, στον τρόπο δηλαδή που οι μετοχές λειτουργούν μέσα στην πρόταση. Στην προσπάθειά σας να κατανοήσετε το νόημα του κειμένου, λάβετε υπόψη τις ακόλουθες πληροφορίες:

-Οι τύποι των μετοχών: τὸν κλέψαντα, τὴν εὕρισκομένην, τοῦ περιβάλλοντος, τοὺς διαμένοντας, τὸν κλέψαντα, τῷ μηνύσοντι, τὸν ἀρπάσαντα, τὰς βοσκούσας ἔχουν ὅλοι ἄρθρο. *Οι μετοχές που είναι ἐναρθρες ονομάζονται επιθετικές/αναφορικές και αναλύονται συνήθως σε αναφορικές προτάσεις.*

-Οι υπόλοιπες μετοχές του κειμένου φανερώνουν ὅ,τι και οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί και ἔτσι ἀνάλογα με τη σημασία τους είναι:

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

- Χρονικές  ὅταν, αφού (συχνά σε χρόνο Αόριστο)
- Αιτιολογικές  επειδή, γιατί
- Τελικές  για να (φανερώνουν τον σκοπό και βρίσκονται συχνά σε Μέλλοντα)
- Υποθετικές  αν
- Εναντιωματικές  αν και
- Τροπικές  με επιρρηματικό προσδιορισμό ή τροπική μετοχή σε *ὄντας/όντας* ή με το ρήμα της μετοχής και το και (συνήθως σε Ενεστώτα)

- Όπως θα παρατηρήσατε, η μετοχή ως επιθετικός τύπος έχει και υποκείμενο, το οποίο συμφωνεί μαζί της σε γένος, πτώση και αριθμό.

Να προσπαθήσετε, με τη βοήθεια του λεξιλογίου που έπεται, να ερμηνεύσετε το κείμενο, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη μετάφραση των μετοχών.

Βάλτε σε κύκλο τους τύπους των μετοχών που τους συναντούμε και στα Νέα Ελληνικά.

Ἑρμῆς ἐν σπαργάνοις ἔτι ὦν εἰς Πιερίαν παραγίγνεται κλέψων τὰς βοσκούσας ἐνταῦθα βοῦς τοῦ Ἀπόλλωνος. Κομίσας δ' αὐτὰς εἰς τὴν πόρρω εὐρισκομένην Πύλον ἐν σπηλαίῳ ἀπέκρυψεν. Ἐκεῖθεν εἰς Κυλλήνην ὤχετο, ἔνθα εὐρίσκει πρὸ ἄντρου χελώνην νεμομένην. Ἐθέλων δε κατασκευάσαι λύραν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τὴν χελώνην κύτους ἐφόνευσε αὐτήν.

Ἀπόλλων δ' εἰς Κυλλήνην ἔρχεται καὶ τοὺς ἐνταῦθα διαμένοντας ἀνακρίνων πυνθάνεται, εἰ τὸν κλέψαντα τὰς βοῦς γινώσκουσιν, ἐπαγγελλόμενος τῷ μηνύσοντι τὰς βοῦς χάριν ἔξειν. Οὔτοι δὲ λέγουσιν ὡς οὐκ ἐγίνωσκον τὸν ἀρπάσαντα ταύτας. Ἀπόλλων δὲ μανθάνει τὸν κλέψαντα ἐκ τῆς μαντικῆς. Εὐθύς δὲ πρὸς τὴν Μαΐαν μητέρα οὔσαν τοῦ Ἑρμοῦ παραγίγνεται καὶ τὸν παῖδα μηνύει. Ἡ δὲ δεικνύει τοῦτον ἐν σπαργάνοις ὄντα.

Ἀπό το *Αναγνωστικό* του Ζούκη

Λεξιλόγιο

τὸ σπάργανον= φασκιά
παραγίγομαι= παρευρίσκομαι, ἔρχομαι κοντά
κομίζω= φέρνω
πόρρω= μακριά
θεν= ἀπό
ὤχετο<οἶχομαι= πηγαίνω
τὸ ἄντρον= τὸ σπήλαιο
νέμομαι= βόσκω
τὸ κύτος= τὸ σῶμα, τὸ δέρμα
πυνθάνομαι= ζητώ νὰ μάθω
ἐπαγγέλλομαι= υπόσχομαι

Και λίγη ἀκόμα ἐξάσκηση...

α) Νὰ ἀναγνωρίσετε τὸ εἶδος τῶν ἐπιρρηματικῶν μετοχῶν (τροπική, χρονική, αιτιολογική, τελική, υποθετική, ἐναντιωματική) στὶς παρακάτω προτάσεις, ἀφοῦ τις μεταφράσετε.
β) Βάλτε σε κύκλο τοὺς τύπους τῶν μετοχῶν που τοὺς συναντούμε καὶ στὰ Νέα Ελληνικά.

1. Ταῦτα πράξας ἐπορεύετο εἰς Λακεδαίμονα.

2. Ἄγησίλαος βουλόμενος ἀσκήσαι τὸ στράτευμα ἄθλα προὔθηκεν (= παρείχε).

3. Παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες.

4. Τοιαῦτα ποιῶν ἡμᾶς ἐχθροὺς ἔξεις (= θα ἔχεις).

5. Οἱ στρατιῶται ἐπορεύοντο ἄδοντες (ἄδω= τραγουδῶ).

6. Συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον.

7. Εὐγενῆς ὦν ἀγενῶς λέγεις.

8. Τοῦτο λέξων ἔρχομαι.

9. Ταῦτα λέξας ἔφυγε.

10. Ἦλθεν ἔχων ναῦς ὀλίγας.

11. Ἀλέξανδρος ἀπέστειλεν Ἀμύνταν τοὺς ἐχθροὺς διώξοντα.

12. Ταῦτα ἀκούσας ὁ λύκος ἐπορεύετο.

13. Ταῦτα ἔχων ἅπαντα ἔχω.

14. Ἐπλεον πολεμήσοντες.

Σημείωση: Καλό είναι να γνωρίζετε ότι υπάρχει ένα ακόμα είδος μετοχής, η κατηγορηματική μετοχή, που μεταφράζεται με το να, ότι, που, και συντάσσεται με συγκεκριμένες κατηγορίες ρημάτων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Η ματαιοδοξία



*Επιτύμβια στήλη από τη Σαλαμίνα ή την Αίγινα. Νεκρός και δούλος. Πιθανόν έργο του Αγοράκριτου.
Γύρω στο 430 π.Χ.*

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ἑρμῆς βουλόμενος γνῶναι ἐν τίνι τιμῇ παρὰ ἀνθρώποις ἐστίν, ἀφομοιωθεὶς ἀνθρώπῳ ἦκεν εἰς ἀγαματοποιοῦ ἐργαστήριον. Θεασάμενος Διὸς ἄγαλμα ἐπυθάνετο πόσου. Εἰπόντος δὲ τοῦ ἀγαματοποιοῦ ὅτι δραχμῆς, γελάσας ἠρώτα τὸ τῆς Ἥρας πόσου. Ἐκεῖνος δ' εἶπεν αὐτῷ ἔτι μείζονος. Θεασάμενος δ' ὁ Ἑρμῆς καὶ ἑαυτοῦ ἄγαλμα ὑπέλαβεν ὅτι αὐτόν, ἐπειδὴ καὶ ἄγγελός ἐστι καὶ ἐπικερδῆς, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται οἱ ἄνθρωποι. Διόπερ ἐπυθάνετο ὁ Ἑρμῆς πόσου, καὶ ὁ ἀγαματογλύφος ἔφη· «Ἄλλ' ἐὰν τούτους ἀγοράσῃς, τοῦτόν σοι προσθήκην δώσω».

Μῦθοι τοῦ Αἰσώπου

Λεξιλόγιο

ἀφομοιοῦμαι= εξομοιώνομαι, γίνομαι ὅμοιος
ἦκω= ἔχω ἐλθεῖν
θεάομαι= βλέπω, παρατηρῶ
πυθάνομαι= ζητῶ νὰ μάθω
μείζων (συγκριτικός βαθμός τοῦ ἐπιθέτου μέγας)= μεγαλύτερος
ὑπολαμβάνω= υποθέτω, θεωρῶ
ἐπικερδῆς= κάποιος ποῦ φέρνει κέρδη ἀπὸ τὸ ἐμπόριο
περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι= ἐκτιμῶ πολὺ
διόπερ= γιὰ αὐτὸ τὸν λόγο
προσθήκη= συμπλήρωμα

Νοηματικές ερωτήσεις/ερωτήσεις ἐμβάθυνσης:

1. Νὰ ἀφηγηθεῖτε με δικά σας λόγια τὸ περιστατικό τοῦ μύθου.
 2. Ποια ἦταν ἡ προσδοκία τοῦ Ἑρμῆ;
 3. Ποιο συναίσθημα πιστεύετε ὅτι γεννήθηκε στὸν Ἑρμῆ ἀπὸ τὴ διάψευση τῆς προσδοκίας του;
- Νὰ συνεργαστεῖτε με τὸν/τὴ διπλανό/ή σας καὶ νὰ ἀποδώσετε τὸ κείμενο στὰ Νέα Ἑλληνικά, ἀξιοποιώντας τὶς νοηματικές ἐνότητες, ὅπως σας δίνονται πιο κάτω. Στὸ πλῆι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τὶς οποίες εἶναι καλὸ νὰ προσέξετε.

Ἑρμῆς βουλόμενος γνῶναι

μτχ φρ(επιρ)

ἐν τίνι τιμῇ παρὰ ἀνθρώποις ἐστίν,

ἐν τίνι(πλ.ερ)-πρότ

ἀφομοιωθεὶς ἀνθρώποις

μτχ φρ(επιρ)

ἦκεν εἰς ἀγαματοποιοῦ ἐργαστήριον.

α-πρότ

Θεασάμενος Διὸς ἄγαλμα

μτχ φρ(επιρ)

ἐπυθάνετο

α-πρότ

πόσου.

πόσου(πλ.ερ)-πρότ"

.....
.....
.....
.....
Εἰπόντος δὲ τοῦ ἀγαματοποιοῦ

μτχ φορ(επιρ)

ὅτι δραχμῆς,

ὅτι(ειδ)-πρότ

γελάσας

μτχ φορ(επιρ)

ἠρώτα

α-πρότ

τὸ τῆς Ἥρας πόσου.

πόσου(πλ.ερ)-πρότ

.....
.....
.....
.....
Ἐκεῖνος δ' εἶπεν αὐτῷ ἔτι μείζονος.

α-πρότ

Θεασάμενος δ' ὁ Ἑρμῆς καὶ ἑαυτοῦ ἀγαλμα

μτχ φορ(επιρ)

ὑπέλαβεν

α-πρότ

ὅτι αὐτόν,

ἐπειδὴ καὶ ἄγγελός ἐστι
καὶ ἐπικερδής,

ἐπειδὴ(αιτ)-πρότ

περὶ πολλοῦ ποιοῦνται οἱ ἄνθρωποι.

ὅτι(ειδ)-πρότ

.....
.....
.....
.....
Διόπερ ἐπονθάνετο ὁ Ἑρμῆς

α-πρότ

πόσου,

πόσου(πλ.ερ)-πρότ

καὶ

ὁ ἀγαματογλύφος ἔφη.

α-πρότ

«Ἄλλ'

ἐὰν τούτους ἀ γ ο ρ ἄ σ η ς,

ἐὰν(υποθ)-πρότ

τούτων σοι προσθήκην δώσω».

α-πρότ

.....

.....

.....

.....

Δημιουργώ με αφορμή το κείμενο:

Να αφηγηθείτε σε 3-4 παραγράφους των 100 λέξεων ένα περιστατικό της καθημερινότητάς σας στο οποίο να αναδεικνύεται το ελάττωμα της ματαιοδοξίας των ανθρώπων. Μπορείτε να οργανώσετε τον λόγο σας σε παραγράφους με παραδείγματα, σύγκριση και αντίθεση ή και διαίρεση.

Υποστηρικτικό λεξιλόγιο: κενοδοξία, αλαζονία, υπερφίαλος, υπεροψία, νεόπλουτος, ευδαιμονισμός, καταναλωτισμός, υλισμός, ηθική, αξίες, ιδανικά, ιδεολογία, επίδειξη πλούτου, φίλαρχος, ατομιστής, φιλόδοξος, επιβολή, εξουσία

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ἡ δὲ μικροφιλοτιμία δόξει εἶναι ὄρεξις τιμῆς ἀνελεύθερος, ὁ δὲ μικροφιλότιμος τοιοῦτός τις, οἷος σπουδάσαι ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς παρ' αὐτὸν τὸν καλέσαντα κατακείμενος δειπνήσαι. καὶ τὸν υἱὸν ἀποκεῖραι ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς, καὶ ἐπιμεληθῆναι δέ, ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔσται [...] καὶ πλειστάκις δὲ ἀποκείρασθαι καὶ τοὺς ὀδόντας λευκοὺς ἔχειν καὶ τὰ ἱμάτια δὲ χρηστὰ μεταβάλλεσθαι καὶ χρίσματα ἀλείφεσθαι. καὶ τῆς μὲν ἀγορᾶς πρὸς τὰς τραπέζας προσφοιτᾶν, τῶν δὲ γυμνασίων ἐν τούτοις διατρίβειν, οὗ ἂν οἱ ἔφηβοι γυμνάζωνται, τοῦ δὲ θεάτρου καθῆσθαι, ὅταν ᾗ ἡ θέα, πλησίον τῶν στρατηγῶν.

Θεοφράστου *Χαρακτῆρες*, (ΜΙΚΡΟΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ ΚΑ΄, ΑΡΕΣΚΕΙΑΣ Ε΄)

Λεξιλόγιο

οἷος= ο οποίος
σπουδάζω= επιδιώκω με ζήλο
κατάκειμαι= είμαι ξαπλωμένος κατά το φαγητό
ἀποκεῖρω= κουρεύω, αποκόπτω
τὰ ἱμάτια= εξωτερικό ένδυμα, πανωφόρι
χρηστός= ωφέλιμος
μεταβάλλομαι= αλλάζω
χρίσμα= άρωμα
προσφοιτῶ= συχνάζω
τὰς τραπέζας= (εδώ) τους τραπεζίτες
διατρίβω= ασχολούμαι
τὸ γυμνάσιον= τόπος όπου γυμνάζονται οι έφηβοι

Κατανόηση κειμένου

Νοηματικές ερωτήσεις:

1. Να εντοπίσετε ποιες συμπεριφορές μικροφιλοτιμίας που αναφέρονται στο κείμενο μπορείτε να παρατηρήσετε αναλλοίωτες στις μέρες μας.
 2. Ποιο ελάττωμα είναι στις μέρες μας η μικροφιλοτιμία;
- Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

Ἡ δὲ μικροφιλοτιμία δόξει εἶναι ὄρεξις τιμῆς ἀνελεύθερος,

α-πρότ

ὁ δὲ μικροφιλότιμος τοιοῦτός τις,

α-πρότ

οἶος

σπουδάσαι ἐπὶ δεῖπνον κληθεῖς

παρ' αὐτὸν τὸν καλέσαντα κατακείμενος δειπνήσαι.

μτχ φρ(επιθ), μτχ φρ(επιρ)

οἶος(αναφ)-πρότ

μτχ φρ(επιρ)

καὶ

τὸν υἱὸν ἀποκεῖραι ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς,

καὶ

ἐπιμεληθῆναι δέ,

α-πρότ, μτχ φρ(επιρ)

ὅπως αὐτῶ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔσται.

ὅπως(πλ.ερ)-πρότ

.....

.....

.....

.....

.....

καὶ πλειστάκις δὲ ἀποκεῖρασθαι

α-πρότ

καὶ τοὺς ὀδόντας λευκοὺς ἔχειν

καὶ τὰ ἱμάτια δὲ χρηστὰ μεταβάλλεσθαι

καὶ χρίσματι ἀλείφεσθαι.

καὶ τῆς μὲν ἀγορᾶς πρὸς τὰς τραπέζας προσφοιτᾶν,

α-πρότ

τῶν δὲ γυμνασίων ἐν τούτοις διατρίβειν,

οὐδ' ἂν οἱ ἔφηβοι γυμνάζωνται, οὐ(αναφ)-πρότ

τοῦ δὲ θεάτρον καθῆσθαι,

ὅταν ἦ ἡ θέα,

ὅταν(χρον)-πρότ

πλησίον τῶν στρατηγῶν.

.....

.....

.....

.....

.....

Δημιουργώ με αφορμή το κείμενο:

Να καταγράψετε σε πλήρες κείμενο τεσσάρων (4) παραγράφων (100 λέξεις), τρεις σημερινές εκδηλώσεις της μικροφιλοτιμίας, να τις σχολιάσετε και να προσπαθήσετε να εντοπίσετε τις συνέπειές τους για την ανθρώπινη ζωή.

Υποστηρικτικό λεξιλόγιο: μικροαστός, έπαρση, αλαζονεία, ύβρη, υπερβολή, υπεροψία, υποβάθμιση, ταπεινότητα, απλότητα, ειλικρίνεια, απομόνωση, αποξένωση, φιλία, κοινωνικοποίηση

Δημιουργώ με αφορμή την επιτύμβια στήλη:

Να παρατηρήσετε την επιτύμβια στήλη που προηγείται των κειμένων και να διατυπώσετε τις παρατηρήσεις σας όσον αφορά στον νεκρό και τον δούλο. Να προσέξετε κυρίως το μέγεθος των δύο μορφών, τη στάση του σώματός τους και το ύφος τους. Πώς συνδέεται η στήλη με το θέμα της ματαιοδοξίας στο οποίο αναφέρονται τα κείμενα της Ενότητας;

Μπορείτε να αξιοποιήσετε τις λέξεις: ανάγλυφο, ολόγλυφο, επιβλητική μορφή, εκφραστικότητα, εκ του φυσικού, στυλιζαρισμένος, ένδυση, πτυχώσεις ενδύματος, χαμηλό/ψηλό ανάγλυφο, μοτίβο

Λεξιλογικές ασκήσεις: καλώ-κλίνω

1. Να υπογραμμίσετε τις λέξεις της Στήλης Β΄ που ανήκουν στην ίδια γλωσσική οικογένεια με τις λέξεις της Στήλης Α.

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
κλίνω	κλήση, κλίμα, κλίση, κλειστός, επικλινής
καλώ	κλήση, παράκληση, κλίμα, κλιτικός, ανάκληση

2. Να βρείτε ποιες από τις λέξεις που δίνονται έπειτα από κάθε φράση είναι ομόρριζες με τις υπογραμμισμένες λέξεις των φράσεων.

α) Η τεχνολογία, που προκάλεσε τις πληγές στο περιβάλλον, η ίδια θα τις θεραπεύσει κίολας.

κλίμα
έγκλημα
κλήση

β) Η επίκληση στον Θεό ήταν το μόνο που απέμεινε στους χαροκαμένους γονείς των οποίων ο γιος χαροπάλευε.

κλήση
κλιτικός
επικλινής

γ) Η διευθύντρια ανακάλεσε σε τάξη τον καθηγητή που παραφέρθηκε στη συνεδρία του Καθηγητικού Συλλόγου.

ανάκληση
επίκληση
συγκλητικός

3. Οι λέξεις που ακολουθούν είναι σύνθετες. Να βρείτε πρώτα τα συνθετικά, τη σημασία τους και να εντάξετε πέντε (5) από αυτές σε προτάσεις στις οποίες να φαίνεται η σημασία τους.

επίκληση<	σημασία:
εγκληματώ<	σημασία:
σύγκλιση<	σημασία:
πράκληση<	σημασία:
ανάκληση<	σημασία:
πρόκληση<	σημασία:
πρόσκληση<	σημασία:
κατάκληση<	σημασία:
απόκληση<	σημασία:
υπόκληση<	σημασία:

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ

- α) _____

- β) _____

- γ) _____

- δ) _____

- ε) _____

4. Στον ακόλουθο πίνακα δίνονται στη στήλη Α' σύνθετες λόγιες λέξεις. Να γράψετε στη στήλη Β' τη σημασία κάθε λέξης και στη στήλη Γ' τη λέξη που αποτελεί το β' συνθετικό.

Α' Σύνθετες λέξεις	Β' Σημασία	Γ' Αρχαία λέξη
επικλητικός		
σύγκλιση		
προσκεκλημένος		
απόκλιση		

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Οικονομικών Ύπολογισμοί

Να συμπληρώσετε τα κενά στις προτάσεις με τους πιο κάτω οικονομικούς όρους που σας δίνονται:

παραγωγικοί συντελεστές, βιοτικό επίπεδο, κοινωνικές παροχές, υποκατάστατο αγαθό, εργατικό δυναμικό, παραγωγικότητα εργασίας, πληθωρισμός

1. Η υπογεννητικότητα έχει άμεσο αντίκτυπο στο _____ μιας χώρας, αφού ο πληθυσμός που είναι σε θέση να παραγάγει εργασία μειώνεται δραστικά.
2. Η άνοδος του (βίος= ζωή) _____ δημιουργεί ευμάρεια και δυνατότητες για βελτίωση του μορφωτικού και πνευματικού επιπέδου ενός λαού.
3. Η δωρεάν παιδεία είναι μια από τις σημαντικότερες _____ ενός κράτους προς τους πολίτες του.
4. Η απότομη αύξηση του _____ σε _____ περιόδους κατοχής, έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της αγοραστικής δυνατότητας και τη φτώχεια.

5. Η παροχή κινήτρων στους εργαζομένους, όπως η αύξηση μισθού και η παραχώρηση ελεύθερου χρόνου, έχει ως φυσικό επόμενο την αύξηση της _____.
6. Στη διαδικασία της παραγωγής σημασία έχουν διάφορες παράμετροι, όπως είναι το κεφάλαιο, οι πρώτες ύλες και τα εργατικά. Όλα τα πιο πάνω συντελούν στην προώθηση της παραγωγής, γι' αυτό και ονομάζονται (συντελώ= βοηθώ) _____.
7. Σε περίπτωση που υπάρχει αύξηση στην τιμή κάποιου προϊόντος, ο καταναλωτής επιλέγει κάποιο _____ σε πιο συμφέρουσα τιμή. Η διαδικασία αυτή της αντικατάστασης αγαθών με άλλα, κρατά τις τιμές σε λογικά επίπεδα.

Λογιστικής Άπολογισμοί

Να συμπληρώσετε τα κενά στις προτάσεις με τους πιο κάτω λογιστικούς όρους που σας δίνονται:

αξιολόγηση αποτελεσμάτων, Διεθνή Πρότυπα, απόκλιση, απόσβεση, επισφαλείς απαιτήσεις, φερεγγυότητα, συναλλαγές, ρευστότητα, κερδοφορία, προμήθεια, ανάληψη

1. Συνήθως υψηλές φορολογίες πληρώνουν εταιρείες που έχουν επιδείξει _____ κατά τη διάρκεια ενός έτους.
2. Την καλή φήμη μιας εταιρείας στην αγορά εξασφαλίζει, μεταξύ άλλων, και η _____ της, δηλαδή η ικανότητά της να αντιμετωπίζει τις υποχρεώσεις της (το να φέρει εγγυήσεις) μακροπρόθεσμα .
3. Εταιρείες που παρουσιάζουν _____ από τα Διεθνή Πρότυπα δεν θεωρούνται αξιόπιστες και δεν προσελκύουν επενδυτές. (κλίνω=γέρνω)
4. Η καλή πίστη είναι βασική παράμετρος που διέπει τις _____, έτσι ώστε να διεκπεραιώνονται με επιτυχία.
5. Η μείωση στο κόστος ενός περιουσιακού στοιχείου οφείλεται στη μακροπρόθεσμη χρήση του κι αυτό ονομάζεται _____ ενός αγαθού (σβέννυμι= εξαλείφω).
6. Οι μηχανές αυτόματης _____ μετρητών (σύνθετη λέξη με το ρήμα λαμβάνω), χρησιμοποιούνται πολύ περισσότερο κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου.
7. Στον μεσάζοντα μιας εμπορικής πράξης, π.χ. σε κάποιο κτηματομεσίτη, δίνεται συνήθως κάποια _____ (προμηθεόμαι= φροντίζω εκ των προτέρων), αντί αμοιβής για τις υπηρεσίες που προσφέρει.
8. Τα σοβαρά οικονομικά προβλήματα συχνά δημιουργούν και πρόβλημα (ρέω) _____ σε μια επιχείρηση, δηλαδή έλλειψη διαθεσιμότητας ρευστού χρήματος.
9. Ο Υπουργός Οικονομικών αναμένει με αγωνία την (λέγω+αξία) _____ της οικονομίας της χώρας μας από τους Διεθνείς Οίκους. Μετά από προσεκτική εκτίμηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της οικονομίας, οι εμπειρογνώμονες θα δώσουν την τελική τους κρίση.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Η ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Τα επίθετα κλίνονται σύμφωνα με την Α΄, Β΄ και Γ΄ κλίση ουσιαστικών που έχετε ήδη διδαχθεί. Διακρίνονται σε επίθετα Β΄ και Γ΄ κλίσης. Πιο κάτω γίνεται μια επιλογή των επιθέτων της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας που περισσότερο χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική.

I. ΕΠΙΘΕΤΑ Β΄ ΚΛΙΣΗΣ Βλ. Γ.Α.Ε. σσ. 95-97 § 158-160	
<p>Τρικατάληκτα (δηλ. με τρεις καταλήξεις, μία για κάθε γένος) π.χ. ὁ ἀγαθός, ἡ ἀγαθή, τὸ ἀγαθόν ὁ βλαβερός, ἡ βλαβερά, τὸ βλαβερόν ὁ βέβαιος, ἡ βεβαία, τὸ βέβαιον</p> <p>Στα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα το αρσενικό και το ουδέτερο κλίνονται σύμφωνα με τη Β΄ κλίση των ουσιαστικών και το θηλυκό κλίνεται σύμφωνα με την Α΄ κλίση των ουσιαστικών.</p>	<p>Δικατάληκτα (δηλ. με δύο καταλήξεις, μία κοινή για το αρσενικό και το θηλυκό και μία για το ουδέτερο). π.χ. ὁ, ἡ παραμόνιμος, τὸ παραμόνιμον ὁ, ἡ ἀμετάπτωτος, τὸ ἀμετάπτωτον - Δικατάληκτα επίθετα είναι τα περισσότερα σύνθετα σε -ος: π.χ. ὁ, ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον ὁ, ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον - Δικατάληκτα επίθετα είναι και κάποια απλά: π.χ. αἶθριος, ἥσυχος, αἰφνίδιος, ἡμερος, βάρβαρος, τιμωρός.</p>

Να κλίνετε τα πιο κάτω ονοματικά σύνολα.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Ονομαστική	ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος	ἡ ἀγαθὴ τελευτή	τὸ ἀγαθὸν ἔργον
Γενική			
Δοτική			
Αιτιατική			
Κλητική			
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Ονομαστική			
Γενική			
Δοτική			
Αιτιατική			
Κλητική			

II. ΕΠΙΘΕΤΑ Γ΄ ΚΛΙΣΗΣ Βλ. Γ.Α.Ε. σσ. 104-110 § 168-182			
ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ	ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ		
1. ὁ βαρὺς ἡ βαρεῖα τὸ βαρὺ	2. ὁ πᾶς ἡ πᾶσα τὸ πᾶν	3. ὁ εὐδαίμων ἡ εὐδαίμων τὸ εὐδαίμων	4. ὁ ἀληθής ἡ ἀληθής τὸ ἀληθές

1. Η χρήση του φωνηεντόληκτου επιθέτου είναι διαδεδομένη και στα Νέα Ελληνικά:

- Με ταχείς ρυθμούς οι εργασίες...
- Βαρείς χαρακτηρισμοί λέχθηκαν.
- Ταχεία πρόοδος συντελείται.
- Έπεσε σε βαθύ ύπνο.

Με τη βοήθεια της **Γραμματικής** (σ. 101-102) να **κλίνετε το επίθετο βαρύς-βαρεῖα-βαρύ:**

	ΕΝΙΚΟΣ		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ὁ βαρύς	ἡ βαρεῖα	τὸ βαρὺ
Γενική			
Δοτική			
Αιτιατική			
Κλητική			

	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική			
Γενική			
Δοτική			
Αιτιατική			
Κλητική			

Ομοίως κλίνονται και τα ακόλουθα επίθετα: βαθύς, όξύς, ήδύς, γλυκός, βραδύς, ταχύς, εύθύς, παχύς, δασύς, βραχύς, τραχύς, εύθύς, εύρύς, πλατύς κ.ά., όπως και τα βαρύτονα θήλυς-θήλεια-θήλυ και ήμισυς-ήμισεια-ήμισυ.

Σημείωση: Η κλίση του αρσενικού του επιθέτου ακολουθεί ως προς τις καταλήξεις την κλίση του ουσιαστικού «πέλεκυς», με εξαίρεση τη γενική ενικού που είναι σε –εος (του βαρέος) αντί –εως (του πελέκ-εως). Το θηλυκό του επιθέτου ακολουθεί την Α' κλίση.

Ασκήσεις:

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις, επιλέγοντας το σωστό επίθετο από τα τρία, σύμφωνα με το νόημα της πρότασης:

- α) Ἡ ταχεῖα/τραχεῖα/βραδεῖα _____ ἔλαφος ἀνά ἕκαστον ἔτος ἀποβάλλει τὰ κέρατα.
- β) Ὅξεῖς/παχεῖς/πλατεῖς _____ βοῦς καὶ ἄλλα ζῶα τοῖς θεοῖς θύομεν.
- γ) Δασύς*/ὄξύς/ήδύς _____ ἦν ὁ πέλεκυς τοῦ τεχνίτου.
- δ) Ἡδεῖα/βραδεῖα/θρασεῖα* _____ καρδιά ἐφόνευσε δράκοντα.
- ε) Βραδύς/εύθύς/δασύς _____ εἶμι καὶ χωλὸς ἀμφοτέροις ποσί.

*δασύς= με παχύ τρίχωμα, με παχύ φύλλωμα ή που προφέρεται με παχιά πνοή
θρασύς= γενναίος ή (αρνητική σημασία) παράτολμος, θρασύς
χωλός= κουτσός

2. Να συμπληρώσετε τα κενά, βάζοντας το επίθετο στον σωστό τύπο:

- α) Ἡ τῶν Ἀτρειδῶν ἕρις _____ (ὀξύς) ἦν.
 β) Τοὺς _____ (ἡδύς) φθόγγους τῶν πτηνῶν ἀκούω.
 γ) Τοῖς _____ (ταχύς) ἵπποις τὰ θηράματα θηρεύουσι.
 δ) _____ (πλατύς) ἦν ἡ ὁδός.
 ε) Τὰ _____ (παχύς) ἐδάφη τῆς χώρας καρποὺς φέρουσι.
 στ) Τῷ _____ (ὀξύς) πελέκει τὸν Γόρδιον δεσμόν Ἀλέξανδρος ἀπέκοψε.
 ζ) Ὁ κύων τοῖς _____ (ὀξύς) ὁδοῦσι δάκνει.
 η) _____ (ἡδύς) εἰσιν οἱ τῶν ποιητῶν λόγοι.
 θ) Δέκα ἔτη ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ τοῦ _____ (εὐρύς) πόντου ἐπλανᾶτο.
 ι) Ἀρχὴ _____ (ἥμισυς) τοῦ παντός ἐστι.

3. Το επίθετο ὁ πᾶς

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα, στηριζόμενοι στις παραπάνω προτάσεις και σε προηγούμενες γνώσεις σας, *Γραμματική (σ.104)*, όπου χρειάζεται:

	ΕΝΙΚΟΣ		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ὁ πᾶς	ἡ πᾶσα	τὸ πᾶν
Γενική			
Δοτική			
Αιτιατική			
Κλητική			

	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική			
Γενική			
Δοτική	τοῖς πᾶσι		
Αιτιατική			τὰ πάντα
Κλητική			

Ομοίως κλίνονται: ἄπας-ἄπασα-ἄπαν, σύμπας-σύμπασα-σύμπαν, ἀπαξάπας-ἀπαξάπασα-ἀπαξάπαν.

4. Ενρινόληκτα και Υγρόληκτα επίθετα

Τα επίθετα αυτά συναντώνται στη Νέα Ελληνική αρκετά συχνά:

- Υπάρχουν μελανά σημεία στην ιστορία.
- Είμαστε ευγνώμονες για τη βοήθειά σας.
- Οι άνθρωποι συχνά γίνονται αγνώμονες και αχάριστοι.

Θα εξετάσουμε το δικατάληκτο όνομα σε -ων, -ον, π.χ. ὁ/ἡ εὐδαίμων, τὸ εὐδαιμον

Να κλίνετε με τη βοήθεια της *Γραμματικής* (σ. 107, §179) το επίθετο «ὁ, ἡ εὐδαίμων, τὸ εὐδαιμον» (= ευτυχής):

	ΕΝΙΚΟΣ	
	Αρσενικό και Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ὁ /ἡ εὐδαίμων	τὸ εὐδαιμον
Γενική		
Δοτική		τῷ εὐδαίμονι
Αιτιατική		
Κλητική	ὦ εὐδαιμον	

	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική			
Γενική			
Δοτική	τοῖς/ταῖς εὐδαίμοσι		
Αιτιατική			
Κλητική			ὦ εὐδαίμονα

Ομοίως κλίνονται τα επίθετα: ὁ, ἡ κακοδαίμων, τὸ κακόδαιμον· ὁ, ἡ ἀγνώμων/τὸ ἄγνωμον· ὁ, ἡ ἐλεήμων, τὸ ἐλεῆμον· ὁ, ἡ σῶφρων, τὸ σῶφρον· ὁ, ἡ ἄφρων, τὸ ἄφρον, ὁ, ἡ μεγαλόφρων, τὸ μεγαλόφρον (αλαζόνας, γενναιόδωρος) κ.ά.

Άσκηση:

Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ενρινόληκτου επιθέτου που βρίσκεται στην παρένθεση:

1. Ἀμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τὸν _____, (ὁ, ἡ εὐδαίμων, τὸ εὐδαιμον) εἰ δεήσεται φίλων ἢ μή.
2. Ἡμεῖς γὰρ οὐδ' _____ (ὁ, ἡ ἀγνώμων, τὸ ἄγνωμον) οὐδὲν ἠγούμεθα ποιεῖν (= οὔτε κάτι ἀδικο νομίζουμε ὅτι κάνουμε).
3. Παῖδας ἐξ αὐτῆς ἐποίησε δύο, Κύψελον καὶ Λυκόφρονα· τὸν μὲν νεώτερον συνετόν, τὸν δὲ πρεσβύτερον _____ (ὁ, ἡ ἄφρων, τὸ ἄφρον)
4. Οἱ μὲν γὰρ _____ (ὁ, ἡ σῶφρων, τὸ σῶφρον) καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι.

4. Σιγμόληκτα δικατάληκτα επίθετα

Τα επίθετα αυτά, γνωστά ως αρχαιοκλίτα χρησιμοποιούνται ευρέως στη Νέα Ελληνική. Όπως είδαμε, τα σιγμόληκτα επίθετα είναι πάντα δικατάληκτα και λήγουν σε -ης, -ες (θέμα -ες).

Π.χ. Έδωσε σαφείς οδηγίες.

Η παρέμβασή σου ήταν ατυχής.

Η δήλωση της ακριβούς διεύθυνσης είναι απαραίτητη.

Δείτε πώς κλίνονται (Γ.Α.Ε. σ. 109-110, §181)

Να κλίνετε με τη βοήθεια της Γραμματικής το επίθετο «ό, ή ψευδής, τὸ ψευδές»:

	ΕΝΙΚΟΣ	
	Αρσενικό και Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ὁ /ή ψευδής	τὸ ψευδές
Γενική		
Δοτική	τῷ/τῇ ψευδεῖ	
Αιτιατική		
Κλητική	ὦ ψευδές	

	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική			
Γενική			
Δοτική	τοῖς/ταῖς ψευδέσι		
Αιτιατική			
Κλητική			ὦ ψευδῆ

Ομοίως κλίνονται τα οξύτονα σιγμόληκτα επίθετα: άγενής, άσθενής, άμελής, σαφής, εύτυχής, άκριβής κ.ά.

Αφού συμβουλευτείτε τη Γραμματική (σ. 110-111) για την κλίση βαρύτονων σιγμόληκτων επιθέτων («ὁ,ή πλήρης», τὸ πλήρες», «ὁ, ή συνήθης, τὸ σύνηθες»), να εντοπίσετε τις διαφορές στον τονισμό, ειδικά στην περίπτωση των υπερδισυλλάβων (π.χ. ὁ, ή συνήθης, ενώ τὸ σύνηθες, ὦ σύνηθες κ.λπ).

Κατά το πλήρης, κλίνονται επίθετα σε -ήρης, σε -ώδης, σε -ώλης: πλήρης, μονήρης, δυσώδης, εύώδης, έξώλης (= χαμένος) κ.ά.

Κατά το συνήθης, κλίνονται επίθετα σε -ήθης, -έθης, -άντης, εύήθης (= ανόητος), εύμεγέθης, προσάντης (= ανηφορικός) κ.ά. Επίσης, τα επίθετα αύθάδης, αύτάρκης κ.ά.

Άσκηση:

α) Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπου του σιγμόληκτου επιθέτου που βρίσκεται στην παρένθεση:

1. Τοῦτο ἐδόκει αὐτοῖς _____ (ἀσφαλῆς) καταφύγιον εἶναι.
2. Νίκας τοῖς _____ (εὐσεβής) κατὰ βαρβάρων δωρούμενος.
3. Οἱ Θεοπόμπου ἀγροὶ ἦσαν _____ (πλήρης) ὄπωρῶν.
4. Οὐ γὰρ ἂν οὕτως _____ (ἀσεβής) τοὺς λόγους διεξήει καθ' ἡμῶν.

β) Να τοποθετήσετε τα ονοματικά σύνολα στις πτώσεις που σας δίνονται στην παρένθεση:

π.χ. ὁ ἀμελής μαθητής (κλητ. ενικού) => ὦ ἀμελές μαθητὰ

1. ὁ αὐθάδης γέρων (γεν. πληθυντικού) => _____
2. ἡ ἀτυχῆς βασίλισσα (γεν. ενικού) => _____
3. τὸ πλήρες ποτήριον (δοτ. ενικού) => _____
4. ὁ μονήρης ἀνὴρ (αιτ. πληθυντικού) => _____
5. ὁ ἀσεβῆς ἄνθρωπος (αιτ.ενικού) => _____

1. Επαναληπτική άσκηση στα τριτόκλιτα συμφωνόληκτα επίθετα:

A' στήλη	B' στήλη
π.χ. ἐνδεής (φτωχός)	ἐνδεεῖς πολῖται
ὑγιῆς	_____σωμάτων
αὐτάρκης	_____παιδίων
πᾶς	_____ἀγρούς
ἐλεήμων	_____ἄρχουσι
μέλας	_____ζωμοῦ
ἄφρων	_____ρήτορας
ἄρρην	_____παῖδες
ἄκων	_____λόγοις
χαρίεις	_____γυναῖκες
εὐέλπις	_____νεανίαι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄:

	ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΟΧΩΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ			
	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ		ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ	
	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	λύ-ειν	λύ-ων, -ουσα, ον	λύ-εσθαι	λυ-όμενος, η, ον
ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	λύ-σειν	λύ-σων, -σουσα, -σον	λύ-σεσθαι	λυ-σόμενος, η, ον
ΑΟΡΙΣΤΟΣ	λύ-σαι	λύ-σας, -σασα, -σαν	λύ-σασθαι	λυ-σάμενος, η, ον
ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	λε-λυ-κέναι	λε-λυ-κώς, -κυῖα, -κός	λε-λύ-σθαι	λε-λυ-μένος, η, ον

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄:

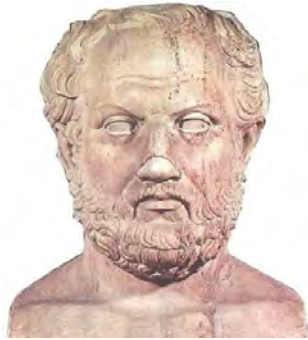
Βοήθημα για τις δημιουργικές εργασίες παραγωγής λόγου

Πιο κάτω παρατίθεται ενδεικτικός πίνακας αυτοαξιολόγησης μιας παραγράφου. Μπορείτε να τον αξιοποιείτε για την ορθότερη ανάπτυξη των παραγράφων σας σε όλες τις ενότητες.

Στοιχεία που ζητά η παράγραφος	Ενδεικτική βαθμολογία (20)
Αναφορά στο/α ζητούμενο/α του θέματος.	3
Σωστή ανάπτυξη του θέματος με επαρκείς λεπτομέρειες.	4
Τεκμηρίωση των λεπτομερειών με παραδείγματα/επιχειρήματα κ.λπ.	4
Τυποποιημένα στοιχεία μιας παραγράφου	
Θεματική πρόταση	1
Λεπτομέρειες	1
Σαφήνεια ως προς τον τρόπο ανάπτυξης παραγράφου	1
Αξιοποίηση λεξιλογίου που μάθαμε	2
Άλλες παρατηρήσεις	
Λεξιλογικός πλούτος	1
Σωστή σύνταξη προτάσεων	3
Γενικές παρατηρήσεις	

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ



Θουκυδίδης, 455-399 π.Χ.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗ

(Θεματικοί άξονες: δίκαιο-άδικο, ισχύς-αδυναμία, αξιοπρέπεια-αλαζονεία)

Α) Θουκυδίδη, *Δημηγορίες, Διάλογος Μηλίων και Αθηναίων*, ΥΑΠ

Β) Ξενοφώντας *Έλληνικά*, Η Πάραλος αναγγέλλει τη συμφορά

Γ) Θουκυδίδη, *Επιτάφιος*

Α) Θουκυδίδη, *Δημηγορίες, Διάλογος Μηλίων και Αθηναίων*, ΥΑΠ
(Θουκ. 5.84 -113) 5^{ος} αι. π. Χ.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Θουκυδίδης αναγνωρίζεται ως ένας από τους πρώτους ιστορικούς ο οποίος αναζήτησε τα βαθύτερα αίτια ενός γεγονότος. Συνεπώς, προσέγγισε επιστημονικά την ιστορία. Αντίθετα με τον προγενέστερό του «πατέρα της Ιστορίας», Ηρόδοτο, ο οποίος περιελάμβανε στην ιστορία του ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες και αναφορές στην μυθολογία και στους θεούς, ο Θουκυδίδης συμβουλευόταν σε μεγάλο βαθμό γραπτές πηγές και συνομιλούσε με ανθρώπους που συμμετείχαν ή και πρωταγωνίστησαν στα γεγονότα, τα οποία περιέγραφε.

Ο ιστορικός έκλεισε την ιστορική και πολιτική σκέψη του μέσα στις δημηγορίες². Σ' αυτούς τους λόγους, περιέλαβε **τα σπουδαιότερα επιχειρήματα, κίνητρα, συναισθηματικές παρορμήσεις που δικαιολογούν την απόφαση, που λαμβανόταν κάθε φορά, καθώς και την προσπάθεια να προβλεφθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα**. Περιέχουν, ακόμη, επιχειρήματα που διασαφηνίζουν τις θεμελιώδεις απόψεις του ρήτορα. Επιπλέον, οι ομιλητές αυτοί μας θυμίζουν ήρωες της τραγωδίας που μπροστά τους ορθώνεται το μέλλον

² Ας θυμηθούμε: Ο Θουκυδίδης καταχώρισε τις **δημηγορίες** μέσα στο ιστορικό του έργο ως αναπόσπαστο τμήμα του. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνει να φωτίζονται οι αιτίες και οι συνέπειες των πολεμικών επιχειρήσεων. Έτσι, διαμορφώθηκε το έργο του Θουκυδίδη με μια ιδιότυπη για μας μορφή: αποτελείται α) από μέρη αφηγηματικά και β) από δημηγορίες.

δυσδιάκριτο. Με τις ομιλίες τους αναδεικνύονται ή όχι συνετοί. Ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα έρευνας του Θουκυδίδη πάνω στα βαθύτερα αίτια του πολέμου είναι ο *Διάλογος Μηλίων και Αθηναίων* (5.84 -113). Πρόκειται, όπως μελετήσατε, για ένα απόσπασμα με έντονη θεατρικότητα, έναν διάλογο στον οποίο τονίζεται παραστατικά ο κυνισμός των Αθηναίων, οι οποίοι αρνούνται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης ή της ουδετερότητας στους Μηλίους.

Ο Διάλογος Μηλίων και Αθηναίων (416 π.Χ) έχει δραματική επικαιρότητα, όχι μόνο για μας, αλλά γενικότερα για την ανθρωπότητα. Αποτροπιασμένοι παρατηρούμε την πάλη ανάμεσα στην οποιαδήποτε αλαζονική υπερδύναμη και στη δυνατή, αξιοπρεπή **αντιπαράταξη των αδύναμων λαών**.

- Ο Θουκυδίδης δεν αναλύει την κοινωνία της εποχής εκείνης, αλλά αυστηρά ό,τι θεωρούσε ότι σχετιζόταν με τον πόλεμο, και αυτό γιατί περιέγραφε ένα συγκεκριμένο γεγονός το οποίο διαμόρφωσε μια ιστορική περίοδο.

Ποια ανθρώπινη συμπεριφορά καλλιεργεί ο πόλεμος; Να περιγράψετε τις δύο στάσεις που παρουσιάζονται στον εν λόγω Διάλογο.

- Μπορείτε να αξιοποιήσετε λέξεις από το πλαίσιο και να δώσετε την απάντησή σας σε ορθό νεοελληνικό λόγο (120 λέξεις), αναπτύσσοντας παράγραφο με τον τρόπο της αντίθεσης.

πολιτική αναληγσία, απανθρωπιά, κυνισμός, ύβρις, αδικία, επεκτατισμός, δύναμη του ισχυρότερου, συμφέροντα, σκληρότητα, αξιοπρέπεια, σθένος, θάρρος, παρρησία, πρόκληση, ήθος, αυτοσεβασμός, δικαιοσύνη

- Από πού πιστεύετε ότι απορρέει η προκλητική στάση των Αθηναίων; Να καταθέσετε τις απόψεις σας, αφού τις συζητήσετε με τον/τη διπλανό/ή σας, και να ανακοινώσετε στην ολομέλεια τη θέση σας.
- Ποιο το μήνυμα που στέλνει ο *Διάλογος*; Να συζητήσετε το ερώτημα στην ολομέλεια της τάξης σας.
- Να σχολιάσετε την απάντηση των Αθηναίων προς τους Μηλίους και να τους χαρακτηρίσετε, δικαιολογώντας την άποψή σας:

«Το επιχείρημα της δικαιοσύνης έχει αξία μόνο μεταξύ ίσων, καθώς ο ισχυρός επιβάλλει ό,τι του επιτρέπει η δύναμή του και ο ασθενής παραχωρεί ό,τι του επιβάλλει η αδυναμία του» (παράγραφος 89).

Β) Ξενοφώντος Έλληνικά 2.2.3–2.2.4

Η τελευταία πράξη του επεκτατισμού των Αθηναίων διαδραματίστηκε στην Αθήνα, ύστερα από την τελευταία ήττα του αθηναϊκού στόλου στην περιοχή των Στενών, στους Αιγός Ποταμούς (404 π.Χ.). Το θλιβερό άγγελμα της μεγάλης ήττας το έφερε το ιερό πλοίο, η **Πάραλος**.

Οι Αθηναίοι θα βρεθούν αντιμέτωποι με τις συνέπειες της αλαζονικής στάσης που επέδειξαν προς τους συμμάχους τους. Ο Ξενοφών σημειώνει στα *Ελληνικά* του:

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφορὰ, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστῦ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῶ ἐτέρῳ παραγγέλλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτοῦς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκία, καὶ Ἰστιαίεας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. τῇ δ' ὕστεραία ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ἧ ἔδοξε τοὺς τε λιμένας ἀποχωῶσαι πλὴν ἐνὸς καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τᾶλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν.

Ξενοφῶντος Ἑλληνικά 2.2.3–2.2.4

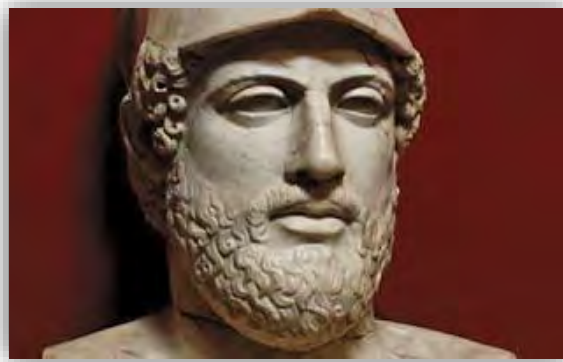
Νύχτα ἔφερε ἡ «Πάραλος» τὴν εἰδηση τῆς συμφορᾶς στὴν Ἀθήνα, καὶ θρήνος σύρθηκε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στα Μακρὰ Τείχη καὶ στὴν πόλη καθὼς τὸ μήνυμα περνοῦσε ἀπὸ στόμα σε στόμα, ἔτσι που κανένας δὲν κοιμήθηκε ἐκείνη τὴ νύχτα — δὲν ἐκλαιγαν μονάχα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἀλλὰ πιο πολὺ τὴ δική τους μοῖρα, πιστεύοντας ὅτι θὰ πάθαιναν τὰ ἴδια που εἶχαν κάνει κι αὐτοὶ στους Μηλίους (τοὺς ἀποίκους τῶν Λακεδαιμονίων που εἶχαν νικήσει κι υποτάξει), στους Ἰστιαίεις, στους Σκιωναίους, στους Τορωναίους, στους Αἰγινήτες καὶ σε πολλοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Τὴν ἄλλη μέρα ωστόσο συγκάλεσαν τὴ Συνέλευση, κι ἐκεῖ ἀποφάσισαν νὰ φράξουν τὰ λιμάνια τοὺς ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα, νὰ ἐπισκευάσουν τὰ τείχη, νὰ ἐγκαταστήσουν σκοπιές καὶ γενικά νὰ ετοιμάσουν τὴν πόλη γιὰ πολιορκία.

(Μετάφραση: Ρ. Ρούφου)

- Ποια εἶναι τὰ δεινὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ πὼς ἀποκαθίσταται τὸ μέτρο;

Γ) Θουκυδίδη *Επιτάφιος* 36, 37, 40, 41 (431 π.Χ.)

Μετά τὸ τέλος τῶν πολεμικῶν γεγονότων τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 π.Χ.), ὁ Θουκυδίδης, στὸ Β' Βιβλίο τῆς Ἱστορίας του, παρεμβάλλει τὸν λόγο που ἐκφώνησε ὁ Περικλῆς στὸν Κεραμεικὸ, γιὰ νὰ τιμήσει τοὺς νεκροὺς τῶν μαχῶν τὸν πρώτο χρόνο τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου, τὸν *Επιτάφιό* του. Τὸ μοναδικό σε παιδευτικὴ σημασία περιεχόμενο τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ ἡ μνημειακὴ λογοτεχνικὴ μορφή του δικαιολογοῦν ἀπόλυτα τὸν θαυμασμό που ἔχει προκαλέσει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ που γράφηκε ὡς σήμερα. Ἡ θέση τοῦ ρητορικοῦ αὐτοῦ λόγου μέσα στὸ ἔργο τοῦ Θουκυδίδη, τὴν Ἱστορία του, ἀν καὶ δὲν ἀποτελεῖ ἱστορικὴ ἀφήγηση εἶναι σημαντικὴ καὶ ἔχει διαχρονικὴ ἰσχύ. Καὶ ἐνῶ οἱ ἄλλες δημηγορίες ἀνήκουν στους συμβουλευτικὸς λόγους, ὁ *Επιτάφιος* εἶναι λόγος ἐπιδεικτικὸς.



Περικλῆς, 495-429 π.Χ.

Αναφέρεται στο κράτος δικαίου της πόλης, στο σύστημα διακυβέρνησης, στο πολίτευμα της Δημοκρατίας, το οποίο δημιούργησε **νόμους**, στηρίζεται στους πολλούς («*καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται*»), έχει **αξιοκρατία** και ισονομία («*κατὰ τοὺς νόμους μέτεστι πᾶσι τὸ ἴσον*»). Τονίζει, επίσης, ότι απολαμβάνουν ὅλοι **ελευθερία** τόσο στη δημόσια ὅσο και στην ιδιωτική τους ζωή, χωρίς να ἔχουν ως στόχο το κακό του συνανθρώπου τους. «Σεβόμαστε λέει ο ἕνας τον ἄλλο ἀπὸ σεβασμὸ στους γραπτούς και ἀγραφούς νόμους της ζωῆς και για να ἀποφύγουμε την αἰσχύνη και ὄχι ἀπὸ φόβο» (υπαινιγμὸς ὅτι οἱ Σπαρτιάτες τηροῦν τον νόμο, ἐπειδὴ τρέμουν τη νομοθεσία τους).

Σημειώνει το πόσο σημαντικὴ εἶναι στην Αθήνα ἡ συμμετοχὴ στα κοινά, ὥστε κάποιος και να ἐργάζεται και να ἀσχολεῖται με την **πολιτική**, κι αὐτὸ οφείλεται στηρίζεται στο ὅτι «μόνον εμεῖς οἱ Αθηναῖοι θεωροῦμε ὅτι ὅποιος μένει ἀμέτοχος στα κοινά δεν εἶναι φιλήσυχος, ἀλλὰ ἀχρηστος» («*μόνοι γάρ τον τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν*»).

Τονίζει πῶς ἀντιμετωπίζουν οἱ Αθηναῖοι την αἴσθηση του κινδύνου, λέγοντας ὅτι ξεχωρίζουν, καθὼς εἶναι πάντα ἐνήμεροι και, ως εκ τούτου, ἡ τόλμη τους δεν οφείλεται στην ἀγνοια του κινδύνου: «Και ὅσο κι αν ἀγαπάμε τα καλά της εἰρήνης, δεν κοιτάμε να ἀποφύγουμε τον πόλεμο».

Θίγει, τέλος, το θέμα της οφειλῆς και της ευγνωμοσύνης, και ἀναφέρει ὅτι αὐτὸς που ευεργετῆί κάποιον εἶναι καλύτερος φίλος ἀπὸ ἐκείνον που ευεργετήθηκε και γι' αὐτὸ οἱ Αθηναῖοι προσπαθοῦν να βοηθοῦν παρά να ζητοῦν βοήθεια, «*βεβαιότερος δε ὁ δράσας την χάριν ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σώζειν: ὁ δὲ ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων*».

Ανακεφαλαιώνει ὅσα εἶπε με τη φράση: «*ξυνελών τε λέγω την τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παιδευσιν εἶναι*», δηλαδή ὅτι ἡ Αθήνα ἀποτελεῖ το σχολεῖο -το πνευματικὸ κέντρο- ὅλης της Ἑλλάδας.

ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ

Ἡ ἐκφώνηση ἐπιτάφιου λόγου στις δημόσιες τελετὲς στόχευε στο:

- α) Να **τιμῆσει τους νεκρούς** για τη θυσία τους .
- β) Να **εξυψώσει τους νεκρούς σε πρότυπα ἀνδρείας και αυτοθυσίας** στα μάτια των ἐπόμενων γενιῶν.
- γ) Να τονώσει **την ἐθνικὴ συνείδηση** και το πατριωτικὸ συναίσθημα των πολιτῶν.

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ

Επιθυμεί ο Θουκυδίδης, διὰ στόματος Περικλή, να παρουσιάσει **την Αθήνα ως πόλη μοναδική** που υπηρετεῖ διαχρονικὲς ἀξίες της πατρίδας και της ελευθερίας, **δικαιολογώντας παράλληλα τον Περικλή** που ὡδήγησε την πόλη σε πόλεμο, στον ὁποῖο πολλοὶ ἔχασαν τη ζωή τους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ

Ο Περικλής επιθυμεί να εκμεταλλευτεί την κατάσταση, για να εξάρει την πολιτική του, το πολίτευμα και τους τρόπους με τους οποίους η πόλη του έφτασε στο μεγαλείο.

→ Στην παράγραφο 36 βρίσκεται η κεντρική ιδέα του λόγου: «ἀπὸ δὲ οἴας ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ’ αὐτὰ καὶ μεθ’ οἴας πολιτείας καὶ τρόπων ἐξ οἴων μεγάλα ἐγένετο».

Ἡ ἐπιτήδευσις (οἱ ἀρχές συμπεριφοράς): Είναι οι αξίες, τα ιδανικά και το γενικό πνεύμα που εμπνέουν και καθοδηγούν, που διαμορφώνουν τη ζωή, που ρυθμίζουν τη δράση στη δημόσια και ιδιωτική ζωή των Αθηναίων του 5^{ου} αι. π.Χ. **Ἡ πολιτεία (το πολίτευμα):** Οι μέθοδοι οργάνωσης και διακυβέρνησης του αθηναϊκού κράτους, οι κανόνες που ρυθμίζουν τη λειτουργία της δημόσιας ζωής, το πολίτευμα, η πολιτειακή οργάνωση και οι πολιτειακοί θεσμοί. **Οι τρόποι (ο τρόπος ζωής):** Πώς σκέφτεται και ενεργεί ο άνθρωπος ως ιδιώτης κυρίως. Για την εξύψωση της Αθήνας σε μοναδική πόλη συνέβαλαν και οι τρεις παραπάνω παράγοντες, και οι πατέρες και οι σύγχρονοι, για τον λόγο αυτό και όλοι εξυψώνονται.

36. Θα αρχίσω από τους προγόνους πρώτα· γιατί είναι δίκαιο και ταιριαστό συνάμα, σε περίπτωση όπως η σημερινή, να τους δίνεται η τιμή αυτής της μνημόνευσης. Γιατί κατοικώντας σε αυτή τη χώρα αυτοί οι ίδιοι πάντα, καθώς η μια γενιά διαδεχόταν την άλλη, χάρη στην ανδρεία τους την παρέδωσαν ελεύθερη ως σήμερα. Και εκείνοι λοιπόν είναι άξιοι επαίνου και ακόμα περισσότερο οι πατέρες μας γιατί αυτοί, κοντά σε εκείνα που κληρονόμησαν, απέκτησαν την εξουσία που έχουμε, με πολύ μόχθο, και την κληροδότησαν σε εμάς τους τωρινούς. Αυτής της ηγεμονίας τη δύναμη αυξήσαμε περισσότερο, εμείς εδώ, όσοι σήμερα βρισκόμαστε ακόμα περίπου στην ώριμη ηλικία και ετοιμάσαμε την πόλη να έχει απόλυτη αυτάρκεια σε όλα, και για πόλεμο και για ειρήνη. Αυτών εγώ τα πολεμικά κατορθώματα, με τα οποία αποκτήθηκε το καθένα ή αν κάποτε εμείς οι ίδιοι ή οι πατέρες μας αποκρούσαμε θαρραλέα κάποιον βάρβαρο ή Έλληνα επιδρομέα, θα τα παραλείψω, γιατί δε θέλω να μακρηγορώ σε ανθρώπους που τα ξέρουν. Από ποιες όμως αρχές φτάσαμε σε αυτήν την ακμή, με ποιο πολίτευμα και από ποιους τρόπους ζωής έγινε η πόλη μεγάλη, αυτά αφού παρουσιάσω πρώτα, θα έρθω έπειτα και στον έπαινο αυτών των νεκρών, γιατί νομίζω ότι στη σημερινή κατάσταση δεν θα ήταν άπρεπο να ειπωθούν αυτά, και ακόμα ότι είναι ωφέλιμο να τα ακούσει με προσοχή, όλο το συγκεντρωμένο εδώ πλήθος πολιτών και ξένων.

Μετάφραση: Κ. Ν. Καρεμφύλλης

37. Έχουμε λοιπόν πολίτευμα που δεν αντιγράφει τους νόμους των άλλων, αλλά πολύ περισσότερο είμαστε εμείς παράδειγμα σε μερικούς, παρά μιμητές τους. Και ονομάζεται το πολίτευμά μας δημοκρατία, επειδή η εξουσία δεν βρίσκεται στα χέρια των ολιγαρχικών, αλλά του δήμου. Και μπροστά στους νόμους, ως προς τις ιδιωτικές τους διαφορές, όλοι οι πολίτες έχουν τα ίδια δικαιώματα, ενώ για την προσωπική τους ανάδειξη, καταπώς ξεχωρίζει ο καθένας σε κάτι προτιμάται στα δημόσια αξιώματα, όχι τόσο για τη σειρά του, όσο περισσότερο για την προσωπική του ικανότητα· ούτε πάλι κάποιος, εξαιτίας της φτώχειας του, και ενώ μπορεί να κάνει κάτι καλό στην πόλη, εμποδίζεται από την ασημότητα της κοινωνικής του θέσης.

Τις σχέσεις μας με την πολιτεία τις διέπει η ελευθερία, αλλά και στις καθημερινές μας ενασχολήσεις είμαστε απαλλαγμένοι από την καχυποψία μεταξύ μας, δίχως να αγανακτούμε με τον γείτονά μας, αν κάνει κάτι που τον ευχαριστεί, ούτε παίρνουμε απέναντί του το ύφος του πειραγμένου, πράγμα που μπορεί βέβαια να μην τον βλάπτει, σίγουρα όμως τον στενοχωρεί. Και ενώ στις ιδιωτικές μας σχέσεις δεν ενοχλούμε ο ένας τον άλλο, στη δημόσια

ζωή δεν παρανομούμε πολύ περισσότερο από εσωτερικό σεβασμό, υπακούοντας σε αυτούς που κάθε φορά διοικούν την πόλη και στους νόμους, ιδιαίτερα σε εκείνους από αυτούς που ισχύουν για την προστασία των αδικημένων και σε όσους, παρότι άγραφοι, προκαλούν αναμφισβήτητη ντροπή (στους παραβάτες).

Μετάφραση: Κ. Ν. Καρεμφύλλης

40. [...] Και είμαστε αντίθετοι προς τους περισσότερους και στις καλές μας πράξεις γιατί **δεν κάνουμε φίλους εκείνους που μας ευεργετούν, αλλά εκείνους που ευεργετούμε εμείς**. Πιο σίγουρος φίλος είναι όποιος έχει κάνει το καλό, έτσι ώστε να το διατηρεί σα χρέος από τον άλλον με την καλή του προαίρεση σ' εκείνον που αυτός την έδωσε. Εκείνος όμως, που χρωστάει αντίχαρη, δεν είναι τόσο πρόθυμος, ξέροντας πως θ' ανταποδώσει μια παλιά γενναιοψυχία, κι όχι για να του χρωστούνε χάρη αλλά σα χρέος. [...]

Μετάφραση: Ε. Λαμπρίδη

41. [...] Γιατί **μόνη η δική μας πολιτεία**, όταν τη γνωρίσει κανείς από κοντά, φανερώνεται **ανώτερη από τη φήμη της**, και μόνη αυτή, ούτε στον εχθρό που έρχεται εναντίά της προκαλεί αγανάχτηση σα να λέει: «κοίτα από τι λογής ανθρώπους παθαίνουμε όσα παθαίνουμε», ούτε στους υπηκόους δίνει αφορμή να την κατηγορήσουν πως τους εξουσιάζουν ανάξιοι άνθρωποι. [...]

Μετάφραση: Ε. Λαμπρίδη

- Όλες οι αρετές και οι αξίες, τις οποίες προασπίζονται οι Αθηναίοι και οι οποίες τονίζονται και επεξηγούνται πιο πάνω, **δεν γίνονται σεβαστές** από τους ίδιους στην περίπτωση της Μήλου. Ποιες αξίες παρουσιάζονται και πώς αυτές καταστρατηγούνται στην περίπτωση της Μήλου;
- Να καταγράψετε σε πίνακα τις αξίες αυτές και να τις αντιπαραβάλετε με τη συμπεριφορά των Αθηναίων απέναντι στους Μηλίους.
- Να παρουσιάσετε την εργασία σας στην ολομέλεια της τάξης σας, επιχειρηματολογώντας υπέρ ή κατά της στάσης αυτής των Αθηναίων.
- Γνωρίζετε σύγχρονα παραδείγματα τέτοιων στάσεων από κράτη ή τέτοιους σύγχρονους διαλόγους στην παγκόσμια σκηνή;





Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

Θουκυδίδου ιστορία, μετάφρ. Α. Γεωργοπαπαδάκος, Μαλλιάρης Παιδεία, Αθήνα 1985

Θουκυδίδου Ιστορίες, μετάφρ. Ε. Βενιζέλος, Αθήνα 1960

Περικλέους Επιτάφιος, Εισαγωγή, <http://digitalschool.minedu.gov.gr/>

Θουκυδίδη, Περικλέους Επιτάφιος, Επιμέλεια Η. Σπυρόπουλος, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2000

Ι.Θ. Κακριδής, *Ερμηνευτικά Σχόλια στον Επιτάφιο του Θουκυδίδη*, Εστία, Αθήνα 1985

Παναγιώτης Εμμανουηλίδης, *Θουκυδίδη, Ο Επιτάφιος του Περικλή*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2000

Παρασκευή Κατσούγκρη, *Θουκυδίδη, Περικλέους Επιτάφιος*, Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Καθηγητών, Αθήνα 2001

Δ. Ε. Πασχαλίδη, *Θουκυδίδη, Περικλέους Επιτάφιος*, Ζήτη, Θεσσαλονίκη 2001

ΠΥΛΗ για την Ελληνική Γλώσσα

